

قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

مصوب ۱۳۷۸/۷/۱۸

اختصاصی پایگاه خبری اعتبار

باب اول - کلیات

فصل اول - تشکیل و افتتاح مجلس

مبحث اول - تشکیل و افتتاح مجلس

اول - تشکیل مجلس

ماده ۱ - محل دائمی مجلس شورای اسلامی ساختمان بهارستان است و جلسات مجلس در این محل، رسمیت دارد. تعیین هر محل دیگر با پیشنهاد هیات رییس و رای موافق دو سوم نمایندگان حاضر در جلسه رسمی مجلس است.

تبصره ۱ - در مواقع اضطرار که تشخیص آن به عهده هیات رییس مجلس است اگر تشکیل جلسات رسمی در محل های موضوع این ماده ممکن نشود، از طرف هیات رییس، محل دیگری تعیین می شود و به اطلاع نمایندگان می رسد. ادامه تشکیل جلسات در این محل نیز با رای اکثریت نمایندگان حاضر در جلسه رسمی است.

تبصره ۲ - رای گیری موضوع این ماده بعد از صحبت یک مخالف و یک موافق هر کدام حداکثر به مدت پنج دقیقه انجام می شود.

دوم - افتتاح مجلس

ماده ۲ - نخستین جلسه هر دوره مجلس شورای اسلامی طبق اصل شصت و پنجم (۶۵) قانون اساسی با حضور حداقل دو سوم مجموع نمایندگان رسمیت می یابد.

در آغاز جلسه آیات (۳۵) تا (۴۲) سوره شوری تلاوت می شود.

پس از قرائت پیام مقام معظم رهبری مراسم سوگند انجام و در پایان جلسه، نمایندگان به منظور بزرگداشت بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی (ره) و شهیدان انقلاب اسلامی و ادای احترام و تجدید عهد با آنان در مرقد مطهر آن حضرت و بهشت زهرا حضور خواهند یافت.

سوم - تشریفات سوگند

ماده ۳ - نمایندگان حاضر در مجلس طبق اصل شصت و هفتم (۶۷) قانون اساسی سوگند یاد می کنند. متن سوگندنامه توسط رییس قرائت می شود و نمایندگان به حالت اجتماع در حال قیام آن را تکرار و پس از انجام مراسم تحلیف، سوگند نامه را امضاء میکنند.

نمایندگان اقلیت های دینی این سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد.

نمایندگانی که در جلسه نخست شرکت ندارند باید در اولین جلسه رسمی که حضور پیدا می کنند سوگند را بجا آورند و ذیل سوگندنامه را امضاء کنند.

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

چهارم- جایگاه ها

ماده ۴- جایگاه نمایندگان، پس از ارائه اعتبارنامه نمایندگان به مجلس به حکم قرعه تعیین می شود و در دفتر مخصوص ثبت خواهد شد. قرعه کشی هر شش ماه تجدید می شود. نمایندگانی که در قرعه قبل در قسمت جلو مجلس بوده‌اند به حکم قرعه در قسمت دوم مجلس استقرار خواهند یافت.

در دو ردیف اول رییس جمهور، معاونان و مشاوران او، اعضای شورای نگهبان و هیات وزیران و معاونان امور مجلس و دیگر افراد مجاز طبق این آیین‌نامه خواهند نشست و افراد مذکور به هیچ وجه مجاز به نشست در صندلی نمایندگان و یا تردد در محل استقرار نمایندگان نمی باشند.

ماده ۵- خبرنگاران و تماشاچیان با داشتن کارت مخصوص همان جلسه و نیز مامورین انتظامات مجلس در محل های مخصوص، حق حضور خواهند داشت و باید در تمام مدت جلسه ساکت باشند و از هرگونه بی نظمی خودداری کنند.

در غیراین صورت با دستور رییس جلسه، صحن را ترک می نمایند. در صورتی که عمل آنان مستوجب تعقیبات کیفری بشود فرد خاطی با رعایت مقررات توسط مامورین انتظامات مجلس توقیف و به مراجع صالحه تحویل خواهد شد.

تبصره ۱- هر یک از نمایندگان می تواند در هر جلسه برای حداکثر سه نفر که به آنها اعتماد دارد، درخواست صدور کارت ورود به محل تماشاچیان را بنماید. انتظامات مجلس موظف به صدور کارت برای آنان می باشد.

تبصره ۲- معاونت اجرایی مجلس، با رعایت موازین تعیین شده از طرف هیات رییس، برای خبرنگاران جراید داخلی که طبق قانون مطبوعات اجازه انتشار دارند و برای خبرنگاران خارجی با معرفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کارت موقت غیرقابل انتقال صادر می نماید.

پنجم- انتظام مجلس

ماده ۶- حفظ انتظام و امنیت محوطه مجلس بعهده رییس مجلس و در غیاب او به عهده نواب رییس است. هیچ مقام و قوه‌ای بدون اجازه رییس، حق مداخله در محوطه و امور مجلس را ندارد.

ماده ۷- حمل هر نوع اسلحه برای کسانی که وارد ساختمان اصلی مجلس می‌شوند مطلقاً ممنوع است.

ماده ۸- رییس جمهور و معاونان او، وزیران به اجتماع یا به انفراد حق شرکت در جلسات علنی مجلس را دارند و می توانند مشاوران خود را نیز همراه داشته باشند و رییس قوه قضاییه برای شرکت در مراسم تحلیف رییس جمهور در مجلس شرکت می کند و همچنین اعضای شورای نگهبان حق حضور در کلیه جلسات رسمی مجلس را دارند و چنانچه طرح یا لایحه ای با قید دو یا سه فوریت در دستور مجلس قرار گیرد اعضاء شورای نگهبان باید در آن جلسه شرکت نمایند.

تبصره ۱- سایر مسؤولین دستگاه های اجرایی و قضایی اعم از دولتی یا غیردولتی که از طرف هیات رییس برای دفاع و توضیح طرح یا لایحه دعوت شده اند می توانند در جلسات مجلس شرکت نمایند.

تبصره ۲- رییس و دادستان دیوان محاسبات، معاون امور مجلس هر یک از وزیران و آن عده از کارکنان مجلس که حضور آنان در صحن مجلس ضروری باشد و معاونین امور مجلس دیگر دستگاه ها و نهاد ها با اجازه هیات رییس حق حضور در جلسات را دارند. این افراد می توانند در جلساتی که موضوع دستور مجلس مرتبط با وزارتخانه و سازمان آن ها باشد شرکت نمایند.

ماده ۹- رؤسای جمهور، نخست وزیران، رؤسای مجلس و مقامات عالی رتبه کشور های دیگر که به دعوت مقامات جمهوری اسلامی ایران به ایران می آیند و بنا به صلاحدید همتای آنان و تصویب هیات رییس مجلس حضورشان در جلسه رسمی و علنی به مصلحت باشد می توانند در جلسه حاضر و عنداللزوم سخنرانی نمایند. این موضوع قبل از شروع جلسه باید به اطلاع نمایندگان برسد.

مبحث دوم- تشکیلات قانونگذاری مجلس

اول- هیات های رییس مجلس

الف- هیات رییس سنی

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

ماده ۱۰- مسن‌ترین فرد از نمایندگان حاضر به عنوان رییس سنی و فرد بعدی به عنوان نایب رییس و دو نفر از جوانترین نمایندگان حاضر به سمت دبیر معین می‌شوند و در جایگاه هیات رییس قرار می‌گیرند. در صورت تساوی سن، هیات رییس سنی با قید قرعه از بین مسن‌ترین و جوانترین نمایندگان حاضر تعیین خواهد شد. اعلام هیات رییس سنی با معاونت قوانین مجلس است.

ماده ۱۱- وظایف هیات رییس سنی عبارت است از:

۱- اداره جلسه افتتاحیه و جلسات بعدی تا زمان انتخاب هیات رییس

۲- انجام مراسم تحلیف

۳- قرعه‌کشی برای تعیین اعضای شعب

۴- توزیع اعتبارنامه‌ها بین شعب

۵- برگزاری انتخابات هیات رییس

۶- تمشیت امور اداری مجلس تا زمان انتخاب هیات رییس

ج- هیات رییس

ماده ۱۲- هیات رییس سنی در اولین جلسه پس از افتتاح مجلس اقدام به برگزاری انتخابات هیات رییس می‌نماید. اعضای هیات رییس برای مدت یک سال انتخاب می‌شوند. انتخابات بعدی در سالروز انتخابات هیات رییس می‌باشد و در صورتی که با تعطیلات مصادف گردد در جلسه قبل از آن انجام می‌شود. مسؤولیت هیات رییس جدید از سالروز انتخابات قبل آغاز می‌شود.

تبصره ۱- نمایندگانی که داوطلب عضویت در هیات رییس هستند، باید حداکثر تا پایان وقت اداری روز افتتاحیه مجلس برای ثبت نام به هیات رییس سنی مراجعه کنند و این موضوع قبلاً باید به اطلاع نمایندگان برسد. هیات رییس سنی موظف است شرح حال و سوابق داوطلبان را به همراه تصاویر آنان تهیه کند و در دومین جلسه علنی و قبل از برگزاری انتخابات هیات رییس در اختیار نمایندگان قرار دهد.

تبصره ۲- چنانچه اعتبارنامه نماینده‌ای که برای هیات رییس انتخاب شده است به تصویب مجلس نرسد، برای تعیین جایگزین وی مجدد رای گیری به عمل می‌آید.

تبصره ۳- پس از تشکیل هیات رییس، گزارش شعب پانزده گانه در مجلس قرائت و تصویب اعتبارنامه‌ها اعلام می‌شود.

ماده ۱۳- هیات رییس مرکب از رییس، دو نایب رییس، شش دبیر و سه ناظر می‌باشد.

ماده ۱۴- انتخاب رییس در نوبت اول با اکثریت مطلق آراء نمایندگان است و انتخاب نواب رییس، دبیران و ناظران هر کدام جداگانه و با اکثریت نسبی و رای مخفی و با ورقه خواهد بود.

در صورتی که در انتخاب رییس در نوبت اول اکثریت مطلق حاصل نشود، در نوبت دوم اکثریت نسبی کافی خواهد بود.

تبصره ۱- چنانچه آراء برای رییس، نواب رییس، دبیران، ناظران با یکدیگر برابر باشد، حسب مورد به قید قرعه تعیین می‌شوند.

تبصره ۲- در صورتی که فرد غایب در جلسه می‌توان رای داد که قبل از تشکیل جلسه مربوط به انتخابات هیات رییس، کتباً نامزدی خود را به معاونت قوانین مجلس اعلام کرده باشد.

ماده ۱۵- قبل از اخذ رای برای هیات رییس، اسامی داوطلبان به ترتیب وصول به هیات رییس بدون بحث در جلسه علنی اعلام خواهد شد.

ماده ۱۶- اعضای هیات رییس، پس از انتخاب، در حضور نمایندگان با قرائت متن زیر سوگند یاد می‌کنند و موظف به رعایت دقیق مفاد آن می‌باشند.

بسم الله الرحمن الرحيم

«من به عنوان عضو هیات رییس مجلس شورای اسلامی در برابر قرآن مجید به خداوند قادر متعال سوگند یاد می‌کنم که حداکثر توان خود را برای اجراء آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی با مراعات بی‌طرفی کامل در انجام وظایف بکار گیرم و از هرگونه اقدام مخالف آیین‌نامه اجتناب نمایم.»

ماده ۱۷- نواب رییس به ترتیب تعداد آراء به عنوان نایب رییس اول و نایب رییس دوم و در صورت تساوی آراء با قید قرعه انتخاب می‌شوند و در غیاب رییس مجلس به ترتیب، وظایف و اختیارات او را برعهده خواهند داشت.

تبصره- رییس مجلس می‌تواند حتی هنگام حضور خود، اداره جلسه رسمی را به ترتیب به عهده نواب رییس بگذارد.

ماده ۱۸- اگر رییس مجلس پیش از انقضای مدت از ریاست استعفاء دهد یا فوت شود نواب رییس به ترتیب تقدم، جلسه را منعقد می‌سازد و متن استعفاء نامه را قرائت یا فوت را اعلام می‌دارند.

در مورد فوت به احترام متوفی جلسه ختم می‌شود و در هر صورت در جلسه بعد نایب رییس جلسه را تشکیل می‌دهد و رییس جدید طبق آیین‌نامه داخلی مجلس انتخاب می‌شود.

در مورد استعفاء بعد از اعلام و قرائت متن استعفاء نامه در مجلس و استماع توضیحات رییس مستعفی و مذاکراتی که نمایندگان لازم بدانند، چنانچه استعفاء پس گرفته نشود، انتخاب رییس جدید در جلسه بعد به عمل می‌آید، حداکثر توضیحات رییس سی دقیقه و سه نفر نماینده هر کدام ده دقیقه است.

تبصره ۱- در مورد فوت یا استعفاء سایر اعضای هیات رییس نیز باید بدون تشریفات در جلسه بعد انتخاب فرد یا افراد جدید به عمل آید.

تبصره ۲- انتخاب رییس و هر یک از اعضای هیات رییس جدید برای مدت باقیمانده از یکسال خواهد بود.

ماده ۱۹- هیچیک از اعضاء هیات رییس مجلس نمی‌تواند به عضویت کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس انتخاب شود و در صورتی که هر یک از اعضاء این کمیسیون به عضویت هیات رییس انتخاب گردند از کمیسیون مستعفی شناخته شده و مطابق مراتب منظور در این آیین‌نامه نسبت به تعیین کمیسیون جدید اقدام خواهند نمود و همچنین نمی‌توانند به عنوان رییس یا سخنگوی کمیسیون‌های مجلس انتخاب گردند و در صورتی که رییس یا سخنگوی کمیسیون‌ها به عضویت هیات رییس انتخاب گردند از سمت خود در کمیسیون مستعفی شناخته می‌شوند.

ماده ۲۰- وظایف و اختیارات رییس مجلس عبارتند از:

۱- اداره جلسات مجلس به شرح مواد این آیین‌نامه.

۲- اداره کلیه امور اداری، مالی، استخدامی و سازمانی مجلس.

۳- امضای کلیه احکام استخدامی براساس آیین‌نامه استخدامی کارکنان مجلس و سایر قوانین و مقررات.

۴- امضای کلیه نامه‌های مربوط به امور قانون‌گذاری و پارلمانی مجلس.

۵- حضور در نهاد‌های قانونی که رییس مجلس عضو آن‌ها است.

۶- ارائه گزارش کامل از تصمیمات و اقدامات هیات رییس در رابطه با مسایل مختلف مربوط به مجلس و واحد‌های تابعه آن هر سه ماه یکبار به نمایندگان.

۷- سایر موارد مذکور در قانون اساسی و دیگر مقررات.

ماده ۲۱- وظایف دبیران عبارتند از:

۱- مراقبت در ضبط و تحریر صورت مذاکرات و چاپ و توزیع آن‌ها.

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

۲- قرائت طرح‌ها و لوایح، پیشنهادها، نوشته‌ها و مطالبی که باید به اطلاع مجلس برسد.

۳- تنظیم پیشنهادهای واصله از طرف نمایندگان به ترتیب وصول با قید شماره.

۴- تعیین نمایندگانی که در جلسه برای نطق، وقت می‌خواهند به قید قرعه

ماده ۲۲- وظایف و اختیارات هیات رییس عبارتند از

۱- نظارت بر کلیه امور اداری، مالی، استخدامی و سازمانی مجلس.

۲- تصویب بودجه پیشنهادی سالیانه مجلس و ارجاع آن به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس جهت طی مراحل قانونی.

۳- تصویب حقوق مالی نمایندگان طبق این آیین‌نامه.

۴- انتظام و حفظ انضباط جلسات مجلس.

۵- نظارت بر انجام امور مربوط به گزارش‌ها و چاپ و توزیع آن‌ها.

۶- تهیه و تنظیم برنامه هفتگی مجلس.

۷- مسؤولیت و نظارت بر رعایت اوقات و مهلت‌های قانونی مذکور در این آیین‌نامه.

۸- تصمیم‌گیری در خصوص دعوت از اشخاص حقیقی و حقوقی و موافقت با حضور اشخاص متقاضی جهت شرکت و یا اظهار نظر در مجلس.

۹- اعلام مراتب رد اعتبارنامه یا استعفای نمایندگان به وزارت کشور.

۱۰- بررسی و حل و فصل مسایل و مشکلات کمیسیون‌ها و شعب و اتخاذ تصمیم در موارد اختلافی یا عدم رعایت آیین‌نامه.

۱۱- حفظ شان و منزلت و اقتدار مجلس و دفاع از حقوق و جایگاه قانونی نمایندگان.

۱۲- تصویب ساز و کار لازم جهت بهبود روش‌های نظارتی و ساماندهی امور ناظرین منتخب مجلس و کمیسیون‌ها در مجامع و شوراها و دریافت گزارش آنان.

تبصره- جلسات هیات رییس با حضور حداقل دو سوم اعضاء که رییس یا یکی از نواب رییس جزء آنان باشد رسمیت می‌یابد و مصوبات آن با رای اکثریت مطلق عده حاضر معتبر خواهد بود.

د- مسؤولیت مشترک هیات رییس در برابر مجلس

ماده ۲۳- رییس مجلس و سایر اعضای هیات رییس در مورد انجام وظایف محوله در این آیین‌نامه در برابر مجلس مسؤولیت مشترک دارند.

ماده ۲۴- هرگاه نمایندگان به کیفیت اداره جلسات یا سایر امور مجلس و نحوه ایفای وظایف رییس یا سایر اعضای هیات رییس معترض باشند، می‌توانند طی تقاضای کتبی با امضای حداقل بیست و پنج نفر و یا به درخواست کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس، تشکیل هیات رسیدگی به اعتراضات، مرکب از رؤسای کمیسیون‌های تخصصی و اعضاء کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس را درخواست نمایند.

کمیسیون آیین‌نامه داخلی مکلف است ظرف مدت سه روز نسبت به تشکیل هیات رسیدگی به اعتراضات، اقدام نماید. هیات اخیر مکلف است ظرف ده روز با حضور سه نفر از منتخبین معترضین، به موضوع رسیدگی نماید. در صورتی که اکثریت اعضاء هیات رای بر عدم صلاحیت فرد مورد اعتراض دادند عضویت وی در هیات رییس تعلیق می‌گردد. گزارش هیات در این باره در جلسه غیر علنی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در اولین جلسه علنی مجلس بدون بحث به رای‌گیری گذاشته می‌شود. در صورت رد عدم صلاحیت، عضو مزبور به کار خود ادامه خواهد داد و در غیر این صورت از سمت خود مستعفی شناخته می‌شود و حق شرکت در انتخابات مجدد آن دوره را ندارد.

تبصره ۱- هیات رسیدگی کننده به اعتراض، در ابتدای نخستین جلسه خود هیات ریسه ای را وفق مقررات مربوط به انتخاب هیات ریسه کمیسیون ها، انتخاب می نمایند. جلسات هیات با حضور سه چهارم اعضای رسمیت می یابد و مناط اعتبار تصمیمات آن، رای اکثریت مطلق حاضرین می باشد.

تبصره ۲- نمایندگان معترض و اعضاء مورد اعتراض هیات ریسه مجلس، حق رای در جلسه هیات رسیدگی کننده به اعتراضات را ندارند.

تبصره ۳- رسیدگی فوق مانع از انجام وظایف قانونی کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی نسبت به طرز کار مجلس نخواهد بود و نمایندگان می توانند از آن طریق نیز نسبت به عملکرد هیات ریسه نظارت و پیگیری نمایند.

تبصره ۴- نحوه رسیدگی به اعتراض در مورد ایفای وظایف رییس کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی و نیز رییس و دادستان دیوان محاسبات و همچنین سایر نمایندگان مجلس که با رای مجلس انتخاب می شوند ولی در این آیین نامه برای رسیدگی به اعتراض در مورد ایفای وظایف آنان روشی مشخص نشده است طبق این ماده است.

تبصره ۵- چنانچه ده نفر از نمایندگان به عملکرد هر یک از نمایندگان منتخب مجلس در هیات ها، مجامع و شورا های غیراستانی و غیرشهرستانی معترض باشند، طبق این ماده به عملکرد آنان رسیدگی می شود.

دوم- شعب و کمیسیون ها

الف- شعب

ماده ۲۵- پس از انجام مراسم تحلیف، نمایندگان به حکم قرعه بطور مساوی به پانزده شعبه تقسیم می شوند و افراد باقیمانده به ترتیب از شعبه اول به بعد، یک یک به شعب افزوده می شوند. نمایندگانی که بعداً سوگند یاد می کنند به حکم قرعه به عضویت شعبی که کسری دارند پذیرفته می شوند.

هر شعبه دارای یک رییس، دو نایب رییس، یک سخنگو و دو دبیر خواهد بود که جداگانه با رای مخفی با ورقه و با اکثریت نسبی بیش از یک سوم کل اعضاء شعبه، انتخاب می شوند و در صورت تساوی به حکم قرعه عمل خواهد شد.

نتیجه انتخابات با ذکر آراء طی گزارشی به وسیله سخنگو به اطلاع مجلس می رسد. مناط اعتبار برای رسمیت جلسات شعب، حضور حداقل دو سوم اعضاء می باشد و تصمیمات شعب، به جز در مورد انتخاب افراد، با اکثریت مطلق آراء عده حاضر خواهد بود.

ماده ۲۶- هر یک از شعب برای تمام دوره نمایندگی رسمیت دارند و وظایف و اختیارات آن ها عبارتند از:

۱- رسیدگی به اعتبارنامه ها.

۲- تعیین اعضای کمیسیون تحقیق.

۳- تعیین اعضای کمیسیون آیین نامه داخلی مجلس.

۴- بررسی و تشخیص صلاحیت نامزد های عضویت در کمیسیون های تخصصی مجلس.

ماده ۲۷- هر یک از شعب موظفند صورتجلسات خود را با قید اسامی حاضرین و غایبین و تاخیرکنندگان به وسیله دبیر شعبه تنظیم و تقدیم هیات ریسه مجلس نمایند.

۱- رسیدگی به اعتبار نمایندگان

ماده ۲۸- اعتبارنامه ها به همراه ضمایم آن به موجب جدول حوزه های انتخاباتی مجلس شورای اسلامی که بر اساس حروف الفبا از طرف معاونت قوانین مجلس با نظارت هیات ریسه سنی تنظیم شده است، به ترتیب به شعب پانزده گانه جهت رسیدگی ارجاع می شود. هیات ریسه موظف است فهرست اعتبارنامه های ارجاعی را قبل از آغاز رسیدگی، تکثیر کند و در اختیار نمایندگان قرار دهد. چنانچه هر یک از نمایندگان به اعتبارنامه ای معترض باشد، ظرف مدت سه روز از تاریخ انتشار فهرست مذکور حداکثر تا پایان وقت اداری روز سوم، موظف است اعتراض کتبی خود را امضاء و به انضمام مدارک و اسناد مربوط به شعبه ذی ربط تقدیم کند.

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

تبصره ۱- شعبه موظف است عدم رسیدگی شورای نگهبان به موضوع مورد اعتراض یا حادث شدن آن بعد از اعلام صحت انتخابات را احراز کند.

تبصره ۲- گزارش هر شعبه توسط سخنگو در مجلس قرائت می‌شود و در صورت عدم امکان، به ترتیب رییس و یا یکی از نواب رییس یا دبیران وظیفه او را انجام می‌دهد.

ماده ۲۹- شعبه موظف است حداکثر ظرف مدت سه روز کاری گزارش تایید آن دسته از اعتبارنامه های واصله را که معترض ندارند، به صورت یکجا به هیات رییس ارسال کند تا برای تصمیم‌گیری مجلس در دستور کار قرار گیرد.

اعتبارنامه هایی که مورد اعتراض نمایندگان قرار گرفته است، حداکثر ظرف مدت پنج روز کاری توسط شعبه رسیدگی می‌شود. در صورتی که نظر شعبه تایید اعتبارنامه باشد، گزارش تایید آن برای تصمیم‌گیری به مجلس ارائه می‌شود. چنانچه نظر شعبه رد اعتبارنامه باشد، از طریق هیات رییس مجلس به کمیسیون تحقیق ارجاع خواهد شد تا پس از رسیدگی و ارائه گزارش، برای تصمیم‌گیری مجلس در دستور کار قرار گیرد.

تبصره- شعبه موظف است حداقل بیست و چهار ساعت قبل از بررسی اعتبارنامه از معترض یا معترضان جهت توضیح اعتراض و از نماینده ای که اعتبارنامه اش مورد اعتراض قرار گرفته جهت دفاع دعوت به عمل آورد. عدم حضور هر یک از آنان مانع رسیدگی نیست. معترض یا معترضان در صورت عدم حضور غیرموجه در شعبه، در جلسه علنی حق اعتراض ندارند. موجه بودن عدم حضور باید به تایید هیات رییس مجلس برسد. اگر عدم حضور، موجه بود فقط یک بار دیگر جلسه شعبه ظرف مدت پنج روز مجدداً تشکیل می‌شود و نظر خود را اعلام می‌کند.

ماده ۳۰- هیچ شعبه ای نمی‌تواند تقدیم گزارش خود را بیش از پنج روز کاری از تاریخ دریافت پرونده به تعویق اندازد. در صورتی که تاخیر به حکم ضرورت پیش آمده باشد، رییس و در غیاب او نایب رییس شعبه مکلف است هیات رییس مجلس را مطلع سازد. هرگاه هیات رییس علت را موجه دانست، موضوع را دوباره به همان شعبه و در غیراین صورت به شعبه بعد ارجاع می‌نماید که ظرف پنج روز کاری پس از دریافت پرونده، گزارش دهد.

ماده ۳۱- کمیسیون تحقیق حداکثر ظرف مدت پانزده روز به دلایل و توضیحات کتبی شعب و معترض یا معترضان رسیدگی می‌کند و پس از استماع و بررسی توضیحات معترض یا معترضان و دفاعیات کتبی یا حضوری نماینده مورد اعتراض، نظر خود را به مجلس ارسال می‌کند.

تبصره ۱- در صورتیکه تعداد معترضان بیش از سه نفر باشد، می‌توانند سه نفر را به صورت مکتوب معرفی کنند تا در شعبه و کمیسیون تحقیق جهت ارائه توضیحات لازم حضور یابند.

تبصره ۲- کمیسیون تحقیق موظف است حداقل بیست و چهار ساعت قبل از رسیدگی به اعتبارنامه از معترض یا معترضان و نماینده ای که اعتبارنامه اش مورد اعتراض واقع شده است دعوت به عمل آورد.

ماده ۳۲- چنانچه کمیسیون تحقیق، اعتبارنامه رد شده از سوی شعبه را رسیدگی کند و نظر به تایید اعتبارنامه داشته باشد، گزارش آن برای تصمیم‌گیری مجلس در دستور کار قرار می‌گیرد و در صورتی که نظر کمیسیون مبنی بر رد اعتبارنامه باشد گزارش آن حداکثر به مدت پانزده دقیقه در مجلس مطرح و ادله رد اعتبارنامه ارائه می‌شود. نماینده ای که اعتبارنامه اش توسط کمیسیون رد شده است حداکثر به مدت سی دقیقه فرصت دارد تا از خود دفاع کند، ضمن اینکه می‌تواند بخشی از وقت خود را حداکثر به دو نفر از نمایندگان واگذار کند، سپس گزارش کمیسیون تحقیق به رای گذاشته می‌شود، چنانچه رد اعتبارنامه به تصویب مجلس نرسد، رییس جلسه تصویب آن را اعلام می‌کند.

تبصره- در صورتی که کمیسیون تحقیق ظرف مدت پانزده روز نظر خود را به مجلس اعلام نکند، نماینده ای که اعتبارنامه اش مورد اعتراض واقع شده است یا پانزده نفر از نمایندگان می‌توانند طرح اعتبارنامه را در صحن مجلس از هیات رییس درخواست کنند و هیات رییس موظف است در اولین فرصت گزارش شعبه را در دستور کار مجلس قرار دهد تا مطابق این ماده مورد رسیدگی قرار گیرد. به جای نظر کمیسیون، نظر شعبه به مدت پانزده دقیقه مطرح می‌شود.

ماده ۳۳- چنانچه نماینده بدون عذر موجه (به تشخیص هیات رییس) تا ده روز پس از ابلاغ به وی برای دفاع از صحت اعتبارنامه خود در جلسه حاضر نشود، مجلس با استماع گزارش کمیسیون تحقیق و صحبت معترض وارد رای‌گیری می‌شود.

تبصره - در صورتی که نماینده یا نمایندگان معترض به دلایل موجه در جلسه حضور نداشته باشند می توانند با اطلاع قبلی هیات ریسه، دلایل اعتراض خود را کتباً به نماینده دیگری تحویل تا توسط او در مجلس قرائت گردد.

ماده ۳۴ - در هر مرحله، رای گیری برای اعتبارنامه مورد اعتراض، مخفی و با ورقه مخصوص انجام می شود.

ماده ۳۵ - نماینده ای که به اعتبارنامه اش اعتراض شده مانند سایر نمایندگان، از کلیه حقوق اعم از اعلام رای و نامزد شدن برای عضویت در هیات ریسه و سایر انتخابات برخوردار است، لیکن در زمان بررسی اعتبارنامه خود در شعبه، کمیسیون تحقیق و مجلس حق رای ندارد.

۲- تعیین اعضای کمیسیون ها

ماده ۳۶ - هر یک از نمایندگان برای تعیین کمیسیون تخصصی خود فرم های امتیازبندی را از شعبه مربوط دریافت می کند و پس از تکمیل فرم به همراه تعیین دو اولویت پیشنهادی، حداکثر تا سه روز پس از افتتاح دوره به هیات ریسه مجلس تحویل می دهد.

تبصره ۱ - فرم امتیازبندی و دستورالعمل اجرایی این ماده، بر اساس شاخص های: تحصیلات، سوابق اجرایی مرتبط و نمایندگی مجلس و سابقه عضویت در کمیسیون، ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون توسط هیات ریسه مجلس تهیه می شود و به تصویب جلسه مشترک هیات ریسه و کمیسیون آیین نامه داخلی می رسد.

تبصره ۲ - به منظور آشنایی نمایندگان با سوابق یکدیگر، معاونت قوانین موظف است همزمان با شروع فعالیت شعب، اسامی نمایندگان را به همراه تحصیلات، سوابق اجرایی و سابقه عضویت در کمیسیون ها (در صورت برخورداری از سابقه نمایندگی) تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار دهد.

ماده ۳۷ - هیات ریسه پس از دریافت نظر شعب و تعیین امتیاز و رتبه بندی، نسبت به تکثیر و توزیع گزارش آن اقدام می کند. نمایندگان معترض می توانند ظرف مدت چهار و هشت ساعت پس از توزیع گزارش، اعتراض خود را نسبت به امتیازها به هیات ریسه تقدیم کنند تا هیاتی مشترک، متشکل از هیات ریسه مجلس و رؤسای شعب با دعوت از نماینده معترض به امتیاز خود، ظرف مدت چهار ساعت پس از انقضای مهلت فوق، به اعتراضات رسیدگی و اعلام نظر نماید. پس از اتمام این مراحل هیات ریسه نسبت به تعیین و اعلام فهرست اعضای کمیسیون های تخصصی بر مبنای امتیازت هر فرد، اقدام می کند.

تبصره ۱ - پس از اعلام اسامی اعضای کمیسیون های تخصصی، در صورتی که هر یک از نمایندگان به کمیسیون انتخاب شده اعتراض داشته باشد، می تواند ظرف مدت بیست و چهار ساعت اعتراض خود را مکتوب به هیات ریسه مجلس تقدیم کند تا هیات مشترک فوق الذکر با استماع نظرات معترضان و بررسی اعتراض های واصله نسبت به تعیین نهایی اعضای کمیسیون های تخصصی تا چهار و هشت ساعت پس از انقضای مهلت اعتراض، اقدام کند.

تبصره ۲ - بین افرادی که رای مساوی آورده و احتساب آنان به عنوان عضو یک کمیسیون باعث افزایش سقف آن کمیسیون می شود قرعه کشی انجام می گیرد.

تبصره ۳ - امتیازبندی و تعیین اعضای هر کمیسیون به ترتیب از کمیسیون هایی که بیشترین متقاضی دارد، انجام می شود و پس از تکمیل اعضای کمیسیون های مذکور، نمایندگان بازمانده از اولویت اول انتخابی خود، با متقاضیان اولویت اول کمیسیون بعدی امتیازبندی و تعیین کمیسیون می شوند.

تبصره ۴ - نمایندگانی که در هیچ یک از اولویت های خود انتخاب نشده اند موظفند از دیگر کمیسیون های تکمیل نشده در اولویت دیگر تعیین نمایند.

ب- کمیسیون ها

ماده ۳۸ - مجلس دارای کمیسیون های تخصصی و کمیسیون های خاص با محدوده وظایف مشخص به شرح مذکور در آیین نامه داخلی مجلس می باشد. تعداد اعضای کمیسیون های تخصصی، حداقل نوزده و حداکثر بیست و سه نفر است و تعداد اعضای کمیسیون های خاص طبق مواد (۳۹) تا (۴۴) آیین نامه داخلی تعیین می شود.

تبصره ۱ - پس از تعیین اعضای کمیسیونهای تخصصی مطابق فرآیند مقرر در این قانون چنانچه اعضای کمیسیون تخصصی به حداقل نصاب مذکور در این ماده نرسد هیأت مشترک متشکل از اعضای کمیسیون آیین نامه داخلی و هیأت رئیس مجلس مکلف است ظرف

حداکثر یک هفته پس از اجرای تبصره (۳) ماده (۳۷) این قانون حداقل اعضای آن کمیسیون را که نمی‌تواند کمتر از ده نفر باشد برای یک بار در همان دوره تعیین نماید. اصلاحیه مورخ ۱۴۰۳/۵/۱۴

تبصره ۲- تعیین مصادیق و تهیه شرح وظایف و اختیارات کمیسیون‌ها با رعایت کلیت آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی توسط هیات ریسه مجلس یا هر یک از کمیسیون‌ها و یا حداقل پنجاه نفر از نمایندگان پیشنهاد می‌شود و پس از تصویب در جلسه مشترک هیات ریسه مجلس، اعضای کمیسیون آیین‌نامه داخلی و رؤسای کمیسیون‌های تخصصی اجراء می‌شود. جلسه مشترک فوق‌الذکر به ریاست رییس یا یکی از نواب رییس مجلس و با حضور حداقل دو سوم اعضای رسمیت می‌یابد و مصوبات آن با رای حداقل دو سوم اعضاء حاضر معتبر خواهد بود و مصوبات به اطلاع نمایندگان خواهد رسید.

۱- کمیسیون خاص

۱-۱ کمیسیون مشترک

ماده ۳۹- در مورد طرح‌ها و لوایحی که به تشخیص هیات ریسه به دو یا چند کمیسیون ارتباط اساسی داشته باشند، کمیسیون مشترک تشکیل می‌گردد. تعداد اعضاء کمیسیون مشترک بیست و سه نفر می‌باشد. تعیین سهم هر کمیسیون به وسیله هیات ریسه مجلس و انتخاب آنان توسط کمیسیون ذی‌ربط می‌باشد.

کمیسیون مشترک در انتخاب هیات ریسه و ارائه گزارش و سایر مقررات مانند دیگر کمیسیون‌ها اقدام می‌نماید.

۲-۱ کمیسیون ویژه

ماده ۴۰- در مسایل مهم و استثنایی که برای کشور پیش می‌آید و دراین خصوص تشکیل کمیسیون ویژه ای برای رسیدگی و تهیه گزارش ضرورت پیدا می‌کند، به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، این کمیسیون تشکیل می‌شود. اعضای کمیسیون ویژه که پانزده نفر خواهند بود، مستقیماً در جلسه علنی توسط نمایندگان با رای مخفی و اکثریت نسبی انتخاب خواهند شد. هیات ریسه کمیسیون ویژه همانند دیگر کمیسیون‌ها انتخاب خواهد شد.

تبصره- هیات ریسه مجلس می‌تواند طرح‌ها و لوایحی را که در حوزه مسایل مربوط به کمیسیون ویژه تشخیص دهد به آن کمیسیون ارجاع نماید.

۳-۱ کمیسیون تلفیق

ماده ۴۱- به منظور تنظیم اصول و مفاد برنامه‌های توسعه و لوایح بودجه کل کشور و ایجاد هماهنگی بین کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی، پس از تقدیم لایحه مربوط توسط دولت به مجلس، کمیسیون تلفیق مرکب از اعضاء ذیل تشکیل می‌گردد:

۱- از کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات نه نفر

۲- از هر کمیسیون تخصصی دیگر سه نفر

اعضای مذکور در بند‌های فوق توسط کمیسیون‌های مربوطه انتخاب و به هیات ریسه مجلس معرفی می‌شوند. ماموریت این کمیسیون تا تصویب نهایی قانون برنامه توسعه و یا لایحه بودجه سالانه کل کشور ادامه می‌یابد.

تبصره ۱- کمیسیون تلفیق با حضور اکثریت مطلق اعضاء رسمیت می‌یابد.

تبصره ۲- پیشنهادات مربوط به حوزه‌های انتخابیه اعضای کمیسیون تلفیق جهت ایجاد ردیف جدید یا افزایش اعتبارات یا تغییر عنوان طرح‌ها در کمیسیون تلفیق بودجه ممنوع است. در صورتی که معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور در حین رسیدگی به لایحه بودجه به صورت کتبی و رسمی اشتباه یا از قلم افتادگی موارد مربوط به حوزه‌های انتخابیه را تایید کند، موضوع با دو سوم رای کمیسیون تلفیق قابل تصویب است.

۴-۱ کمیسیون تحقیق

ماده ۴۲- به منظور بررسی اعتبارنامه هایی که توسط شعب مورد تایید قرار نگرفته و یا از سوی نمایندگان مورد اعتراض واقع شده است هر یک از شعب موظفند پس از تعیین هیات رییس خود، بلافاصله دو نفر از اعضای خود را که آگاهی بیشتری به مسایل حقوقی داشته و از صلاحیت لازم برخوردار باشند به عنوان اعضای اصلی و علی‌البدل کمیسیون تحقیق انتخاب نمایند و نتیجه را به هیات رییس گزارش تا در جلسه علنی قرائت گردد.

۵-۱ کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس

ماده ۴۳- هر شعبه یک نفر دیگر از اعضاء خود را که واجد صلاحیت باشد برای تشکیل کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس معین و نتیجه را به مجلس گزارش خواهد کرد. این کمیسیون علاوه بر انجام وظایف مقرر در این آیین‌نامه، طرح‌های مربوط به اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس را رسیدگی کرده و نظر خود را به مجلس گزارش می‌نماید تا مطابق آیین‌نامه مورد بررسی قرار گیرد.

۶-۱ کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی

ماده ۴۴- به منظور سامان دادن و کارآمد سازی مجلس و نمایندگان، خصوصاً نسبت به طرز کار قوای مجریه و قضاییه و مجلس مبتنی بر اصول متعدد قانون اساسی بالاخص اصل نودم (۹۰)، کمیسیونی به نام اصل نودم (۹۰) قانون اساسی تشکیل می‌گردد تا طبق قوانین مصوب مربوط به خود اداره و انجام وظیفه نماید. اعضاء این کمیسیون به شرح ذیل است:

۱- از هر کمیسیون تخصصی یک نفر با معرفی کمیسیون مربوطه.

۲- هشت (۸) نفر از نمایندگان که توسط رؤسای شعب و هیات رییس به عنوان اعضاء ثابت انتخاب می‌شوند.

تبصره ۱- رییس کمیسیون با پیشنهاد هیات رییس مجلس از بین اعضاء ثابت کمیسیون و با رای مجلس برای مدت یک سال انتخاب می‌گردد.

تبصره ۲- اعضاء ثابت کمیسیون نباید عضو کمیسیون‌های تخصصی مجلس باشند.

۲- کمیسیون‌های تخصصی

ماده ۴۵- هر یک از کمیسیون‌های تخصصی مجلس که مطابق این آیین‌نامه تشکیل می‌گردند در محدوده تخصصی خود دارای وظایف و اختیاراتی به شرح زیر می‌باشند:

۱- بررسی طرح‌ها و لوایح ارجاعی و گزارش آن به مجلس شورای اسلامی.

۲- بررسی و تصویب آزمایشی طرح‌ها و لوایح و همچنین تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت که طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی به آن‌ها محول می‌گردد.

۳- رسیدگی به درخواست‌های تحقیق و تفحص

۴- رسیدگی به سؤال نمایندگان از رییس جمهور و وزیران

۵- بررسی موارد ارجاعی از لوایح برنامه توسعه و بودجه سالانه و گزارش آن به کمیسیون تلفیق.

۶- کسب اطلاع از کم و کیف اداره امور کشور، دریافت و بررسی گزارش‌های عملکردی و نظارتی از اجراء قوانین مربوط به دستگاه‌های ذی‌ربط.

۷- تهیه گزارش موردی و سالانه در خصوص امور اجرایی دستگاه‌ها و نحوه اجراء قوانین به خصوص قانون برنامه توسعه و بودجه سالانه و ارائه نکات مثبت، منفی و پیشنهاد نحوه اصلاح آن و تقدیم گزارش به مجلس جهت قرائت.

تبصره ۱- کمیسیون‌ها راساً یا با تقاضای حداقل ده نفر از نمایندگان می‌توانند در موارد مهم و حساس و در مواجهه با تخلفات یا سوء مدیریت، با دعوت از مسؤولین ذی‌ربط موضوع را بررسی نموده و گزارش آن را به هیات رییس ارائه نمایند در صورتی که درخواست بررسی از سوی نمایندگان باشد حداکثر پنج نفر از آن‌ها می‌توانند در تهیه گزارش با کمیسیون، مشارکت نمایند هیات رییس می‌تواند گزارش مذکور را در دستور کار مجلس قرار دهد.

در این صورت سخنگوی کمیسیون و نماینده دولت هرکدام به میزان پانزده دقیقه و شش نفر از نمایندگان به قید قرعه از بین متقاضیان هر کدام به میزان پنج دقیقه، نظرات خود را بیان می‌نمایند. هرگاه کمیسیون همراه با گزارش پیشنهاد هایی برای تصویب به مجلس ارائه نماید با رعایت مفاد آیین‌نامه داخلی در دستور حداکثر دو هفته بعد مجلس قرار خواهد گرفت و مطابق آیین‌نامه داخلی رسیدگی می‌شود نمایندگان می‌توانند پیشنهاد های خود را تا (۴۸) ساعت پس از پایان قرائت گزارش به کمیسیون تحویل نمایند. کمیسیون تا یک هفته گزارش نهایی خود را به مجلس ارائه می‌دهد. در صورتی که کمیسیون در گزارش خود، در مورد ناکارآمدی مسؤول ذی‌ربط دلایلی ارائه نماید مراتب توسط هیات رییس به بالاترین مقام مسؤول مذکور برای اقدام مقتضی اعلام می‌گردد.

تبصره ۲- پاسخ دولت راجع به گزارش های کمیسیون های تخصصی در دستور کار مجلس قرار گرفته و قرائت خواهد شد. پس از آن حسب درخواست کمیسیون های تخصصی، موضوع گزارش های یاد شده جهت بررسی به کمیسیون اصل نودم (۹۰) ارسال و کمیسیون مذکور نتایج بررسی خود را به مجلس ارائه خواهد کرد.

تبصره ۳- کمیسیون های تخصصی مجلس می‌توانند به تعداد کافی مشاور ذی صلاح به ویژه از میان نمایندگان ادوار گذشته که در مسایل کمیسیون صاحب تخصص و تجربه باشند از طریق هیات رییس به خدمت بگیرند.

۱-۲ کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری

ماده ۴۶- کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری برای انجام وظایف محوله در محدوده آموزش و پرورش عمومی، آموزش فنی و حرفه ای، آموزش عالی، تحقیقات و فن‌آوری، مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۲-۲ کمیسیون اجتماعی

ماده ۴۷- کمیسیون اجتماعی برای انجام وظایف محوله در محدوده امور اداری و استخدامی، کار، اشتغال، روابط کار و تعاون مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۳-۲ کمیسیون اقتصادی

ماده ۴۸- کمیسیون اقتصادی برای انجام وظایف محوله در محدوده اقتصاد و دارایی، بازرگانی داخلی، بازرگانی خارجی مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۴-۲ کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی

ماده ۴۹- کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی برای انجام وظایف محوله در محدوده سیاست و روابط خارجی، دفاع، اطلاعات و امنیت مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۵-۲ کمیسیون انرژی

ماده ۵۰- کمیسیون انرژی برای انجام وظایف محوله در محدوده نفت، گاز، برق، سد ها و نیروگاه های آبی و برقی، انرژی اتمی و انرژی های نو مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۶-۲ کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات

ماده ۵۱- کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات برای انجام وظایف محوله در محدوده برنامه، بودجه، نظارت برنامه و بودجه و دیوان محاسبات و امور مالی مجلس و آمار و خدمات عمومی فنی مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات علاوه بر انجام وظایف تخصصی در ماده (۴۵) و این ماده موظف است نسبت به امور زیر اقدام نماید:

۱- نظارت و مراقبت بر اجرای مقررات بودجه و امور مالی مجلس و نحوه هزینه کردن آن.

۲- رسیدگی به عملکرد بودجه سالیانه مجلس و ارائه گزارش آن حداکثر تا پایان شهریور ماه سال بعد. این گزارش جهت اطلاع نمایندگان چاپ می‌گردد.

۳- بازرسی و رسیدگی دقیق و نظارت در مورد کلیه اموال و اشیاء منقول و غیرمنقول مجلس شورای اسلامی و ارائه گزارش سالیانه جهت چاپ و توزیع بین نمایندگان.

۴- معرفی دو نامزد به عنوان رییس دیوان محاسبات و دو نامزد به عنوان دادستان دیوان محاسبات جهت انتخاب یکی از آن‌ها توسط مجلس شورای اسلامی.

تبصره ۲- برخورداری از مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر، سابقه خدمت در مقام‌های مدیریتی موضوع ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۸/ ۷/ ۱۳۸۶ و هم‌ترازان آنان و حداقل بیست سال سابقه کار، از شرایط احراز سمت رییس و دادستان دیوان محاسبات است.

تبصره ۳- نحوه انتخاب نامزد های ریاست و دادستان دیوان محاسبات در کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات طبق آیین‌نامه ای است که توسط کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات تهیه می‌شود و به تصویب کمیسیون آیین‌نامه داخلی می‌رسد.

۷-۲ کمیسیون بهداشت و درمان

ماده ۵۲- کمیسیون بهداشت و درمان برای انجام وظایف محوله در محدوده بهداشت، درمان، امداد، بهزیستی، تامین اجتماعی و بیمه های اجتماعی و هلال احمر مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۸-۲ کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها

ماده ۵۳- کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها برای انجام وظایف محوله در محدوده سیاست داخلی، شوراها، امور غیرعمرانی شهرداری ها و ثبت احوال مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۹-۲ کمیسیون صنایع و معادن

ماده ۵۴- کمیسیون صنایع و معادن برای انجام وظایف محوله در محدوده صنایع، پست، مخابرات، معادن، پتروشیمی، صنایع هوا فضا و ارتباطات مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۱۰-۲ کمیسیون عمران

ماده ۵۵- کمیسیون عمران برای انجام وظایف محوله در محدوده راه و ترابری، مسکن، عمران شهری و عمران روستایی و امور عمرانی شهرداری ها و دهیاری ها مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۱۱-۲ کمیسیون فرهنگی

ماده ۵۶- کمیسیون فرهنگی برای انجام وظایف محوله در محدوده فرهنگ و هنر، ارشاد و تبلیغات، صدا و سیما و ارتباطات جمعی، تربیت بدنی و جوانان و زنان و خانواده مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۱۲-۲ کمیسیون قضایی و حقوقی

ماده ۵۷- کمیسیون قضایی و حقوقی برای انجام وظایف محوله در محدوده قضایی و حقوقی مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۱۳-۲ کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست

ماده ۵۸- کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست برای انجام وظایف محوله در محدوده کشاورزی، منابع آب، دام و طیور، شیلات، محیط زیست و هواشناسی مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

۳- مقررات مشترک کمیسیون ها

ماده ۵۹- هریک از کمیسیون‌های تخصصی مجلس موظف است از میان اعضای خود کمیته و یا کمیته‌های فرعی متناسب با موضوعات مربوط تشکیل دهد. کمیته‌های فرعی دارای یک رییس، یک نایب رییس و یک دبیر خواهند بود که توسط اعضای همان کمیته انتخاب می‌گردند. مصوبات کمیته‌های فرعی بعد از تصویب در کمیسیون رسمیت خواهد داشت.

ماده ۶۰- پس از انتخاب اعضای کمیسیون‌ها، هر کمیسیون به ریاست مسن‌ترین عضو و با حضور حداقل دو سوم اعضای خود منعقد و فوراً یک رییس، دو نایب رییس، یک سخنگو و دو دبیر با رای مخفی با ورقه با اکثریت نسبی به مدت یکسال انتخاب می‌نماید.

تبصره- معاونت قوانین موظف است در شروع کار هر دوره مجلس سوابق کاری و میزان تحصیلات اعضای هر کمیسیون را قبل از انتخاب هیات‌رییسه آن کمیسیون در اختیار اعضا قرار دهد.

ماده ۶۱- مناط اعتبار برای رسمیت جلسه کمیسیون‌ها حضور حداقل دوسوم اعضا می‌باشد. مصوبات کمیسیون با اکثریت مطلق آراء عده حاضر خواهد بود.

ماده ۶۲- هر نماینده شش ماه یک بار می‌تواند تقاضای تغییر کمیسیون خود را به هیات رییسه مجلس ارائه کند. انتقال به کمیسیون دیگر با رعایت نصاب مقرر در این آیین‌نامه و با موافقت اکثریت اعضای کمیسیون‌های ذی‌ربط امکان پذیر است.

ماده ۶۳- رییس مجلس حداقل یک نفر از کارشناسان با تجربه و مناسب مجلس را به عنوان دبیر در اختیار هر کمیسیون قرار می‌دهد تا نسبت به امور کارشناسی و اداری مربوطه از قبیل ارتباط با رییس و ادارات مجلس و کمیسیون‌ها و تنظیم و توزیع مراسلات، ضبط مذاکرات، بایگانی اوراق و پرونده‌ها، تسریع جریان امور دفتری و تهیه صورتجلسات و سایر امور اداری اقدام نماید.

ماده ۶۴- گزارش عملکرد کمیسیون‌ها بایستی هر ماه یکبار به هیات رییسه مجلس داده شود تا به نحو مقتضی به اطلاع نمایندگان برسد.

ماده ۶۵- در صورتی که نمایندگان از طرف کمیسیون برای ادای توضیح در زمینه سؤال و یا پیشنهاد خود دعوت شوند موظف به شرکت خواهند بود و عدم شرکت بدون عذر موجه به منزله انصراف از طرح سؤال و یا پیشنهاد خواهد بود.

ماده ۶۶- تمام اسناد و اوراق مربوط به اموری که باید در کمیسیون‌ها بررسی شود از طرف هیات رییسه به آن کمیسیون ارجاع می‌شود. نمایندگان می‌توانند آن اسناد را ملاحظه کنند، اسناد مزبور نباید از کمیسیون خارج گردد. این اسناد به انضمام اسناد مذاکرات و اقدامات جاری کمیسیون در محل کمیسیون بایگانی و در پایان هر دوره به بایگانی مجلس منتقل می‌شود.

ماده ۶۷- پس از آنکه مجلس یا کمیسیون‌ها (در خصوص قوانین آزمایشی) در باره طرح یا لایحه ای رای نهایی داد، اسناد و اوراق و صورتجلسات مربوط به آن، در معاونت قوانین مجلس بایگانی می‌شود.

ماده ۶۸- هر نماینده به جز رییس مجلس، ملزم است عضویت یکی از کمیسیون‌های تخصصی را بپذیرد و در صورت تمایل می‌تواند در کمیسیون‌های دیگر مجلس، با حق اظهارنظر و بدون حق رای شرکت کند.

تبصره ۱- عضویت در کمیسیون‌های تحقیق و آیین‌نامه داخلی مجلس مانع از عضویت در کمیسیون دیگر نخواهد بود.

تبصره ۲- چنانچه نمایندگان عضو کمیسیون‌های خاص در سال سی ساعت غیبت اعم از موجه و غیرموجه داشته باشند ادامه عضویت آن‌ها در کمیسیون منوط به موافقت اکثریت اعضای آن کمیسیون خاص است. این موافقت با رای گیری با ورقه انجام می‌شود.

مبحث سوم- تشکیلات اداری و پشتیبانی مجلس

ماده ۶۹- مسؤولیت و اختیار کلیه امور اجرایی مجلس اعم از تشکیلاتی، مالی، معاملاتی، اداری، استخدامی، حقوقی، فنی، پشتیبانی، ارتباطات داخلی و بین‌المللی، حفاظت، حراست و نظایر آن به عهده رییس مجلس شورای اسلامی است.

تبصره ۱- رییس مجلس می‌تواند بخشی از وظایف و اختیارات خود را به بعضی از اعضای هیات رییسه، معاونین قوانین، نظارت و اجرایی یا مسؤولین ذی‌ربط تفویض نماید.

تبصره ۲- اساسنامه سازمان ها، نظام مالی و ساختار تشکیلات مربوط به مجلس شورای اسلامی به جز امور قانونگذاری و همچنین ضوابط اجرایی و دستورالعمل های کلیه اختیارات موضوع این ماده به تصویب کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

ماده ۷۰- وظایف ناظران عبارتند از:

- ۱- تنظیم برنامه ها و سیاست های مالی، استخدامی، خدماتی، تبلیغی و انتظامات مجلس و ارائه آن به رییس مجلس جهت طی مراحل بعدی.
- ۲- نظارت و اتخاذ تصمیم لازم در خصوص عملکرد کلیه واحد های ساختار تشکیلات اداری مجلس، نحوه اجرای مصوبات هیات ریسه و کمیسیون آیین نامه داخلی در خصوص تبصره (۲) ماده (۶۰)
- ۳- نظارت بر روند تهیه و پیشنهاد بودجه سالیانه مجلس و پیگیری مراحل بعدی آن.
- ۴- نظارت بر حفظ اداره و ثبت ابنیه و اموال و مؤسسات مجلس.
- ۵- نظارت بر عملکرد مرکز پژوهش ها، مرکز اسناد، کتابخانه و موزه مجلس که طبق قوانین مربوط به خود تشکیل گردیده اند.
- ۶- پیگیری مشکلات نمایندگان و ارائه راه حل مناسب به هیات ریسه.
- ۷- نظارت بر سایر امور اداری و مالی و خدماتی مجلس.

ماده ۷۱- هیات ریسه می تواند در چهارچوب امکانات موجود و بودجه مصوب تشکیلات مناسبی را جهت تدوین، نگارش، ویرایش حقوقی و ادبی طرح ها و لوایح ایجاد نماید. نظرات این تشکیلات قبل از تصویب نهایی طرح یا لایحه در مجلس، با موافقت کمیسیون ذی ربط انجام می شود.

ماده ۷۲- در راستای ایفای هرچه بهتر وظیفه نمایندگی، همچنین حفظ شان و منزلت مجلس و جایگاه حقیقی نمایندگان، هیات ریسه می تواند به منظور برقراری ارتباط مؤثر (دیداری، شنیداری، مکتوب) نمایندگان با موکلین و نمایندگان دستگاه های اجرایی و نهاد های رسمی و غیررسمی در مرکز و حوزه انتخابیه با اختصاص فضای فیزیکی مناسب (دفاتر کار و ملاقات عمومی) هرگونه امکانات سخت افزاری و نرم افزاری مورد نیاز را در شان نظام جمهوری اسلامی فراهم نماید. اعتبارات مورد نیاز در بودجه سالانه مجلس پیش بینی می شود.

تبصره - در هر دوره مجلس، نمایندگان می توانند حداکثر پنج نفر از کارکنان یا کارشناسان دستگاه های مشمول ماده (۵) **قانون مدیریت خدمات کشوری** را برای به کارگیری در دفتر ارتباطات مردمی جهت امور مشاوره ای، اداری و خدماتی از دستگاه ذی ربط درخواست نمایند. در این صورت با هماهنگی دستگاه مبدأ، درخواست ماموریت افراد مورد نظر معمول و شخص یا اشخاص مزبور به دفتر ارتباط مردمی نماینده، مامور می شوند.

حقوق، مزایا، حق ماموریت و اضافه کار این ماموران طبق قوانین و مقررات مربوطه بر عهده دستگاه مامورکننده می باشد و میزان اضافه کار تا سقف مصوب اداره مربوطه و ماموریت ماهیانه و مرخصی استفاده شده توسط رییس دفتر نماینده به دستگاه ذی ربط اعلام می شود. افزایش کلیه حقوق قانونی این ماموران از جمله ارتقاء، افزایش حقوق سنواتی، افزایش گروه و رتبه و سایر موارد مشابه در دوران ماموریت این افراد همانند سایر کارکنان دستگاه ذی ربط می باشد.

تعداد افراد مورد نیاز هر حوزه انتخابیه با توجه به تعداد نمایندگان، تعداد شهر و روستا، جمعیت و وسعت، شرایط اقلیمی و جغرافیایی و سایر قابلیت های هر حوزه توسط کمیسیون آیین نامه داخلی مجلس تعیین می شود. پس از اعلام پایان ماموریت، دستگاه ذی ربط موظف است این افراد را حداقل در پست سازمانی قبل از ماموریت و یا پست همطراز به کار گیرد. این مصوبه نافی تبصره (۳) ماده (۲) **قانون استخدامی کارکنان مجلس شورای اسلامی** مصوب ۱۳۷۲ / ۸ / ۲۳ مجلس شورای اسلامی نمی باشد.

قانون آیین‌نامه داخلی مجلس

فصل دوم- نمایندگان

مبحث اول: مصونیت نمایندگان

ماده ۷۳- بر طبق اصل هشتاد و ششم (۸۶) قانون اساسی نمایندگان مجلس در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر خود کاملاً آزادند و نمی‌توان آن‌ها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده‌اند یا آرائی که در مقام ایفای وظایف خود داده‌اند تعقیب یا توقیف کرد و یا از حقوق اجتماعی محروم نمود.

تبصره- وظایف نمایندگی شامل نطق، بحث‌های داخل دستور، بحث‌های جلسات کمیسیون‌ها، اظهار نظراتی که برای اعمال اصل هشتاد و چهارم (۸۴) قانون اساسی انجام می‌شود و سایر موارد نظارتی و قانونی است.

ماده ۷۴- چنانچه به تشخیص هیات رئیسه نماینده‌ای در سخنان خود در جلسه علنی به کسی نسبت ناروا داده و یا هتک حرمت نماید فرد مزبور می‌تواند در دفاع از خود، به صورت مکتوب به اتهام وارده پاسخ گوید. پاسخ ارسالی در صورتی که بیش از دو برابر اصل مطلب اظهار شده نبوده و متضمن توهین و افترا نباشد، در اولین فرصت در جلسه علنی قرائت خواهد شد.

ماده ۷۵- اگر در جلسه رسمی ضمن نطق یا مذاکره صریحاً یا تلویحاً نسبت سوئی به یکی از نمایندگان داده شود یا عقیده و اظهار او را بر خلاف جلوه دهند و نماینده مذکور برای رد آن نسبت به رفع اشتباه در همان جلسه یا در جلسه بعد اجازه نطق بخواهد بدون رعایت نوبت تا پنج دقیقه اجازه نطق داده می‌شود.

مبحث دوم- تعهدات نمایندگان

ماده ۷۶- نمایندگان بر اساس مسؤولیت نمایندگی، متعهد و ملتزم به حفظ حیثیات مجلس و نمایندگان و رعایت نظم و نوبت و اجراء آیین‌نامه داخلی می‌باشند. در مواردی که نماینده‌ای رعایت تعهدات فوق را ننماید اقدامات ذیل به ترتیب از طرف رئیس به عمل خواهد آمد:

۱- تذکر شفاهی در جلسه علنی.

۲- اخطار در جلسه علنی.

۳- احضار و توبیخ متخلف در جلسه هیات رئیسه.

ماده ۷۷- رئیس جلسه نسبت به نمایندگانی که از موضوع مذاکره خارج می‌شوند و یا بدون اجازه صحبت می‌کنند و همچنین نسبت به نمایندگانی که به واسطه عدم رعایت آیین‌نامه داخلی یا به انحاء دیگر رعایت نظامات مجلس را نمی‌نمایند تذکر می‌دهد.

ماده ۷۸- در صورتی که رئیس به یکی از نمایندگان دو بار تذکر داد و نماینده مجدداً از حدود نظم خارج گردید، رئیس به او اخطار می‌کند.

ماده ۷۹- توبیخ که سبب درج در پرونده و گزارش در مجلس می‌شود در موارد ذیل اجراء می‌گردد:

۱- در صورتی که نماینده‌ای پس از اخطار در همان جلسه از حدود نظم خارج شود.

۲- در صورتی که نماینده‌ای ظرف مدت یک ماه چهار مرتبه در جلسات متوالی یا شش مرتبه در مجموع مورد تذکر واقع شده باشد.

۳- کسانی که بیش از سه جلسه متوالی یا در مجموع پنج جلسه در یک ماه تاخیر غیرمجاز داشته باشند.

مبحث سوم - حقوق نمایندگان

ماده ۸۰ - بودجه سالانه مجلس به پیشنهاد هیات رئیسه پس از مشورت با کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات و در موعد مقرر برای دولت ارسال می شود تا با رعایت اصل پنجاه و دوم قانون اساسی در بودجه سالانه کل کشور درج شود.

تبصره - مقرری و هزینه های نمایندگی در هر سال در جلسه مشترک هیات رئیسه با کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی با رعایت مقررات مالی مجلس به تصویب می رسد، نمایندگان مجلس می توانند حقوق و مزایای خود را از مجلس دریافت نمایند، قبل از تصمیم مجدد در هر دوره به صورت علی الحساب مطابق مصوبه دوره قبل عمل می شود.

مبحث چهارم - ماموریت ها

ماده ۸۱ - ماموریت های رسمی فردی و جمعی نمایندگان برای شرکت در سمینار ها، اجلاس ها و بازدید های فنی و تخصصی در داخل و یا خارج از کشور با تصویب کمیسیون ذی ربط و تایید هیات رئیسه انجام خواهد شد. نتایج حاصل از ماموریت به آن کمیسیون و هیات رئیسه مجلس تسلیم می گردد.

مبحث پنجم - تعطیلات و مرخصی ها

ماده ۸۲ - تعطیلات تابستانی مجلس در هر سال سی روز است که زمان آن با تشخیص مجلس تعیین می شود. هیات رئیسه می تواند در تنظیم برنامه جلسات علنی و کمیسیون ها به گونه ای عمل کند که نمایندگان در هر ماه یک هفته کاری هم برای رسیدگی به وظایف نمایندگی فرصت داشته باشد.

تبصره - در صورت ضرورت، رئیس مجلس می تواند با تقاضای حداقل پنجاه نفر از نمایندگان و یا درخواست دولت، با ذکر دلیل، در اوقات تعطیل، مجلس را بطور فوق العاده دعوت به انعقاد نماید.

ماده ۸۳ - نمایندگان یک ماه در هر سال حق استفاده از مرخصی با حقوق را دارند. استفاده از مرخصی ضروری بدون حقوق نیز، با موافقت هیات رئیسه، حداکثر یک ماه در سال خواهد بود و در صورت عدم استفاده می توانند در سال های بعد استفاده نمایند.

ماده ۸۴ - اجازه مرخصی تمام مدت یک جلسه یا قسمتی از جلسات مجلس با موافقت هیات رئیسه مجلس و در کمیسیون ها و شعب با رؤسای کمیسیون ها و شعب خواهد بود.

ماده ۸۵ - هیچ یک از نمایندگان قبل از تحصیل مرخصی نمی تواند غیبت نماید مگر با عذر موجه از قبیل بیماری یا حوادث غیرمترقبه.

مبحث ششم - غیبت نمایندگان

ماده ۸۶ - نماینده ای که بیش از یکصد ساعت متوالی یا دویست و پنجاه ساعت غیر متوالی از اوقات رسمی جلسات مجلس و کمیسیون را بدون عذر موجه در یکسال غیبت نماید، مستعفی شناخته خواهد شد. همچنین نماینده ای که به علت ناتوانی جسمی و یا بیماری بیش از چهار ماه در یکسال غیبت موجه داشته باشد بنا به درخواست سی نفر از نمایندگان و تصویب دو سوم نمایندگان حاضر مبنی بر عجز وی از ایفای وظایف نمایندگی، سمت نمایندگی خود را از دست می دهد.

تبصره ۱ - تا یک هفته پس از اعلام رسمی مستعفی شناخته شدن نماینده، در صورتی که خود وی یا نماینده دیگری به غیرموجه بودن غیبت اعتراض کند و آن را تسلیم هیات رئیسه نماید، این اعتراض در اولین فرصت در مجلس مطرح می شود و پس از صحبت حداکثر دو مخالف و دو موافق (هریک به مدت پانزده دقیقه) در صورتی که مجلس به موجه بودن غیبت نماینده مورد بحث رای داد، غیبت موجه شناخته خواهد شد.

یک نفر از هیات رئیسه به عنوان موافق و نماینده مورد بحث به عنوان مخالف برای صحبت، حق تقدم خواهند داشت.

تبصره ۲ - در صورتی که نماینده مستعفی شناخته شده به غیرموجه بودن غیبت خود اعتراض کرده باشد ولی در موقع طرح نتواند و یا نخواهد در مجلس حضور یابد، می تواند لایحه دفاعیه خود را برای طرح در مجلس حداکثر تا موقع طرح، تحویل مجلس نماید. در این

صورت این لایحه با حق تقدم در فرصت مقرر برای صحبت مخالفین توسط یکی از دبیران قرائت خواهد شد. مدت قرائت لایحه حداکثر نیم ساعت خواهد بود.

ماده ۸۷- به غیبت و تاخیر غیرموجه حقوق تعلق نمی‌گیرد.

ماده ۸۸- محاسبه ساعات غیبت در کمیسیون‌ها با رؤسای کمیسیون‌ها و در جلسات رسمی مجلس با هیات رئیسه می‌باشد و در هر دو صورت، اعلان رسمی غیبت با هیات رئیسه مجلس خواهد بود.

هیات رئیسه موظف است غیبت و تاخیر غیرموجه نمایندگان در کمیسیون‌ها را هر ماه به اطلاع نمایندگان برساند.

ماده ۸۹- غیبت، تاخیر غیرموجه نمایندگان پیش از پایان جلسه مجلس اعلان و در صورت مذاکرات مجلس ثبت خواهد شد.

تبصره- غیبت غیرموجه از دو جلسه کمیسیون در حکم غیبت از یک جلسه رسمی مجلس می‌باشد.

مبحث هفتم- استعفا نماینده و نحوه بررسی آن

ماده ۹۰- هر نماینده که اعتبارنامه او به تصویب رسیده است می‌تواند از مقام نمایندگی استعفاء دهد. پذیرش استعفاء موکول به تصویب مجلس است.

ماده ۹۱- نماینده تقاضای استعفاء مدلل خود را به عنوان رئیس مجلس می‌نویسد و رئیس مجلس آن را در اولین جلسه علنی و بدون قرائت متن، اعلام و در دستور کار هفته بعد می‌گذارد. نماینده می‌تواند قبل از شروع بررسی در مجلس تقاضای استعفاء خویش را مسترد دارد.

ماده ۹۲- بررسی تقاضای استعفاء بدین ترتیب خواهد بود که ابتدا تقاضای استعفاء قرائت شده و سپس شخص متقاضی استعفاء یا نماینده دیگری به تعیین او تقاضای دفاع خواهد نمود. مدت قرائت تقاضای استعفاء و توضیح نماینده متقاضی استعفاء حداکثر نیم ساعت است. مخالف یا مخالفین نیز حداکثر نیم ساعت می‌توانند صحبت کنند و پس از آن رای گیری به عمل می‌آید. در صورت تصویب تقاضای استعفاء مراتب از طریق رئیس مجلس به وزارت کشور اعلام می‌شود تا طبق قانون انتخابات اقدام نماید.

تبصره- هرگاه نماینده متقاضی استعفاء برای طرح تقاضای استعفاء خود در مجلس حاضر نشود و کسی را هم برای دفاع از خود تعیین ننماید متن تقاضای استعفاء قرائت و در صورت وجود مخالف حداکثر به مدت پانزده دقیقه صحبت خواهد کرد و سپس رای گیری به عمل می‌آید.

ماده ۹۳- هرگاه تقاضای استعفاء تعدادی از نمایندگان به نحوی باشد که مانع از تشکیل جلسه رسمی گردد قابل طرح در مجلس نیست.

فصل سوم- گردش کار مجلس

مبحث اول- جلسات مجلس

ماده ۹۴- انعقاد رسمی جلسات و اعتبار اخذ رای منوط به حضور حداقل دو سوم مجموع نمایندگان می‌باشد.

تبصره ۱- برای ادامه مذاکراتی که منجر به اتخاذ تصمیم و یا اخذ رای نمی‌شود حضور حداقل نصف نمایندگان کافی است.

تبصره ۲- جلسات رسمی با تلاوت آیاتی چند از قرآن مجید به تشخیص هیات رئیسه که حتی‌الامکان متناسب با جلسه آن روز باشد آغاز خواهد شد.

ماده ۹۵- نمایندگان باید در روزی که قبلاً برای تشکیل جلسه رسمی معین می‌شود در مجلس حاضر شوند. در صورت تاخیر بدون عذر موجه از طرف هیات رئیسه توبیخ خواهند شد. همچنین، هر یک از نمایندگان که در موقع اخذ رای با اعلام قبلی رئیس مجلس مبنی بر منع خروج از جلسه بدون عذر موجه خارج شود، مستحق توبیخ خواهد بود و در صورت تکرار تاخیر و غیبت، مقررات آیین‌نامه از طرف هیات رئیسه درباره او اجراء خواهد شد. اسامی نمایندگانی که سه بار غیبت غیرموجه در یک ماه داشته باشند در روزنامه‌ها درج خواهد شد.

- ماده ۹۶-** تشخیص عده حضار با استفاده از تابلو است که در اول هر جلسه و قبل از اخذ آراء به وسیله رئیس جلسه باید اعلام شود.
- تبصره-** در صورتی که تابلو خراب شود، حداکثر تا پایان همان جلسه تشخیص عده حاضر با دبیران خواهد بود و هیات رئیسه موظف است قبل از انعقاد جلسه بعد به تعمیر و اصلاح تابلو اقدام نماید.
- ماده ۹۷-** حداکثر مدت برای هر جلسه رسمی چهار ساعت است که یکسره و یا با فاصله تنفس می‌باشد، مگر در موارد ضروری که به تشخیص رئیس و تصویب مجلس خواهد رسید. غایبین بعد از تنفس نیز مشمول مقررات مربوط به غیبت و تاخیر خواهند بود.
- تبصره ۱-** وقت دستور جلسات رسمی مجلس چنان تنظیم خواهد شد که جز در موارد اضطراری با اول وقت ادای نماز برخورد نداشته باشد.
- تبصره ۲-** مجلس برای رسیدگی به طرح‌ها و لوایحی که در شش جلسه به اتمام نرسد از جلسه هفتم همه روزه به جز روزهای تعطیل تشکیل می‌شود و افزایش ساعت هر جلسه با رای مجلس است.
- ماده ۹۸-** اعضای هیات رئیسه مجلس باید در ساعتی که قبلاً برای تشکیل جلسات تعیین می‌شود، حاضر شوند و در صورت تاخیر یا غیبت بدون عذر موجه با تشخیص رئیس بر طبق این آیین‌نامه جریمه می‌شوند.
- ماده ۹۹-** تشکیل جلسات و رعایت ترتیب مذاکرات و اجرای آیین‌نامه و حفظ نظم جلسه طبق این آیین‌نامه به عهده رئیس جلسه است.
- ماده ۱۰۰-** دستور هفتگی مجلس باید به ترتیب وصول طرح‌ها و لوایح از کمیسیون‌ها و سایر موضوعات طبق این آیین‌نامه توسط هیات رئیسه مجلس تهیه و پس از چاپ و توزیع بر تابلو مخصوص نصب شود. رعایت ترتیب مذکور الزامی است. طرح‌ها و لوایحی که دارای اولویت باشند ممکن است بنا به تقاضای دولت و یا پانزده نفر از نمایندگان و با موافقت هیات رئیسه خارج از ترتیب وصول، در دستور هفتگی مجلس قرار گیرد. در صورتی که پنجاه نفر از نمایندگان برای طرح یا لایحه‌ای تقاضای اولویت کنند هیات رئیسه موظف است آن را در دستور هفتگی مجلس قرار دهد.
- تبصره ۱-** حداقل پنجاه نفر از نمایندگان می‌توانند از رئیس جلسه مجلس تقاضا نمایند گزارش چاپ شده کمیسیون خارج از نوبت در دستور کار جلسه علنی قرار گیرد و رئیس درخواست متقاضیان را پس از صحبت یکی از متقاضیان و یک مخالف و یک موافق هر کدام به مدت پنج دقیقه، به رای می‌گذارد. در صورت تصویب، رسیدگی به گزارش مورد تقاضا در همان جلسه یا جلسه بعد شروع می‌شود و با اعمال مجدد این تبصره نمی‌توان آن را متوقف نمود.
- تبصره ۲-** گزارش‌های تحقیق و تفحص، تفریغ بودجه و کمیسیون‌ها به جز گزارش طرح‌ها و لوایح، خارج از نوبت در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد. این گزارش‌ها باید حداقل (۴۸) ساعت قبل از طرح در مجلس چاپ و در اختیار نمایندگان قرار گیرد و خلاصه آن حداکثر به مدت نیم ساعت در جلسه قرائت و متن کامل گزارش در مشروح مذاکرات چاپ شود.
- تبصره ۳-** هیات رئیسه می‌تواند تمام یا بخشی از گزارش‌های واصله از دستگاه‌ها و سازمان‌هایی که طبق قانون موظف به ارائه گزارش به مجلس شورای اسلامی هستند را جهت قرائت در دستور کار جلسه علنی قرار دهد و گزارش کامل آن را به کمیسیون‌های ذی‌ربط ارجاع نماید.
- تبصره ۴-** کلیه گزارش‌هایی که در جلسه علنی مطرح می‌شود باید حداقل بیست و چهار ساعت قبل از طرح، تکثیر و بین نمایندگان توزیع شود مگر مواردی که در این آیین‌نامه به صراحت برای آن زمان دیگری تعیین شده باشد.
- ماده ۱۰۱-** گزارش‌های نهایی کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی پس از ارائه به هیات رئیسه مجلس، در صورتی که مربوط به عموم باشد، بدون رعایت نوبت در دستور کار قرار می‌گیرد و در اولین جلسه علنی قرائت خواهد شد.
- ماده ۱۰۲-** در صورت اضطرار که رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای کتبی رئیس جمهور یا یکی از وزرا یا ده نفر از نمایندگان، جلسه غیرعلنی تشکیل می‌شود. در این صورت، تقاضاکنندگان ادله خویش را مبنی بر وجود شرایط اضطرار و اقتضای امنیت کشور و در نتیجه لزوم برگزاری غیرعلنی جلسه رسمی مجلس، حداکثر تا مدت پانزده دقیقه، متوالیاً و یا متناوباً در دو نوبت، ارائه و سپس یک نفر به عنوان مخالف حداکثر تا پانزده دقیقه صحبت می‌کند، در صورت تصویب دو سوم حاضران، کار رسیدگی در جلسه غیرعلنی ادامه می‌یابد، در غیراین صورت، جلسه به حالت علنی بازگشته و به روال عادی عمل خواهد کرد.

تبصره ۱- مصوبات جلسه غیرعلنی در صورتی معتبر است که با حضور شورای نگهبان به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد.

تبصره ۲- تشخیص رفع شرایط اضطراری برای انتشار مذاکرات و مصوبات جلسات غیرعلنی برای اطلاع عموم با مجلس است که با پیشنهاد حداقل ده نفر از نمایندگان و مذاکره به نحو مقرر در همین ماده، در جلسه غیرعلنی و تصویب اکثریت حاضرین در مجلس عملی می‌گردد.

ماده ۱۰۳- رئیس هر جلسه قبل از ختم هر جلسه، روز و ساعت تشکیل و دستور جلسه بعد را اعلام می‌کند که در صورت مذاکرات درج شود، مگر در موارد اضطراری (به تشخیص هیات رئیسه) که حداقل بیست و چهار ساعت قبل از تشکیل جلسه، باید بطور رسمی اعلام شود.

ماده ۱۰۴- در صورتی که در مجلس بی‌نظمی و تشنج بوجود آید که مانع ادامه کار مجلس باشد و رئیس نتواند از آن جلوگیری کند، در جای خود قیام می‌نماید. هرگاه برخاستن رئیس موجب آرامش نشود جلسه را به مدت پانزده دقیقه به عنوان تنفس تعطیل می‌کند و نمایندگان از جلسه خارج می‌شوند و پس از انقضای پانزده دقیقه مجدداً جلسه تشکیل می‌شود.

هرگاه بی‌نظمی و تشنج تجدید شود، رئیس جلسه را ختم و آن را به روز دیگری موکول می‌نماید.

مبحث دوم- نطق ها و مذاکرات

اول- نطق ها

ماده ۱۰۵- در هر جلسه رسمی به جز جلسات بررسی لوایح برنامه توسعه، بودجه سالانه و استیضاح یا رای اعتماد به وزیران، سه نفر از نمایندگان می‌توانند به نوبت و طبق فهرستی که از قبل به قید قرعه توسط هیات رئیسه تنظیم شده است، حداکثر به مدت هفت دقیقه نطق نمایند. همچنین دوفنر از نمایندگانی که در آن جلسه نوبت نطق نداشته باشند به جهت مسائل ضروری می‌توانند یک ساعت قبل از شروع جلسه در لوح مخصوص یا دستگاه الکترونیکی ثبت‌نام کرده و حداکثر به مدت پنج دقیقه نطق نمایند. در صورتی که بیش از دو نفر از نمایندگان متقاضی این نطق باشند، هیات رئیسه به قید قرعه به دوفنر وقت خواهد داد. هیچ یک از نمایندگان نمی‌توانند در مدت دوماه بیش از یک بار نطق پنج دقیقه ای نمایند. نماینده حق واگذاری تمام وقت خود را به نماینده دیگر دارد.

ماده ۱۰۶- در هر جلسه قبل از ورود در دستور، قبل از ورود در دستور رئیس می‌تواند در مورد گزارش حوادث مهم و مسائل فوری روز مطالبی را که آگاهی مجلس از آن ضروری باشد به اطلاع نمایندگان برساند. حداکثر مدت برای این مطالب پانزده دقیقه خواهد بود.

تبصره- رؤسای قوای مجریه و قضائیه می‌توانند خارج از موضوع دستور جلسه در صحن علنی مجلس نطق نمایند. این نطق پس از وصول تقاضای آنان و اعلام موضوع نطق به رئیس مجلس پس از موافقت هیات رئیسه در اولین فرصت انجام می‌شود. ساعت و مدت نطق قبل از شروع جلسه باید به اطلاع نمایندگان برسد.

ماده ۱۰۷- در صورتی که نمایندگان لازم بدانند بنا به پیشنهاد رئیس مجلس و یا پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس شورای اسلامی، وزرا مکلف به حضور در مجلس می‌باشند و هرگاه تقاضا کنند و مطلبی داشته باشند، مطالب آنان استماع می‌شود.

تبصره ۱- هیات رئیسه مجلس می‌تواند تمام یا بخشی از یک جلسه مجلس را برای رسیدگی به امور مهم و اساسی کشور اختصاص دهد.

تبصره ۲- دستور این جلسات و چگونگی اداره آن توسط هیات رئیسه تعیین خواهد شد.

ماده ۱۰۸- ترتیب و مدت نطق بدین شرح است:

الف- مدت نطق در جلسه علنی به شرح زیر خواهد بود:

۱- برای استیضاح یک وزیر دو ساعت و برای استیضاح دولت یا بیش از یک وزیر چهار ساعت. استیضاح کنندگان می‌توانند از بین خود یک یا چند نفر را برای بحث در موضوع استیضاح معرفی نمایند، ولی در هر حال مجموع نطق های استیضاح کنندگان نباید از مدت فوق تجاوز نماید.

۲- درمورد کلیات هر طرح یا لایحه، ابتدا سخنگو کمیسیون اصلی حداکثر ده دقیقه گزارش می‌دهد، پس از آن حداکثر سه نفر مخالف و سه نفر موافق به ترتیب یک نفر مخالف و یک نفر موافق و سپس نماینده دولت و پس از آن سخنگو کمیسیون هرکدام حداکثر پنج دقیقه صحبت می‌کنند.

تبصره ۱- در مورد طرح‌ها و لوایح مهم یا مفصل با پیشنهاد حداقل دو نفر توسط رئیس جلسه یا بیست و پنج نفر از نمایندگان و رای اکثریت مطلق نمایندگان حاضر، می‌توان تعداد و یا وقت مخالف و موافق و وقت نماینده دولت و سخنگو کمیسیون را حداکثر تا دو برابر افزایش داد.

تبصره ۲- در بررسی کلیات طرح‌های دو یا سه فوریتی و طرح‌هایی که کمیسیون اصلی در موعد مقرر گزارش نداده است یکی از طراحان می‌تواند به جای سخنگو در ابتدا و انتهای رسیدگی در مجلس صحبت کند.

۳- برای موارد ذیل هر یک پنج دقیقه:

- دفاع در برابر توهین و تحریف نطق.

- مخالفت و موافقت نسبت به هریک از مواد طرح‌ها و لوایح.

- توضیح پیشنهاد اصلاحی نسبت به مواد طرح‌ها و لوایح اعم از فردی و جمعی.

- توضیح نماینده دولت و سخنگو کمیسیون در مورد پیشنهادها

- توضیح پیشنهاد فوریت و یا سلب فوریت و مخالفت با آن

- پیشنهاد مسکوت ماندن طرح و یا لایحه و مخالفت با آن.

- پیشنهاد تنفس.

- پیشنهاد اخذ رای مخفی.

- پیشنهاد انواع رای در مورد استیضاح.

۴- برای تذکر آیین‌نامه ای و یا اخطار قانون اساسی حداکثر ۳ دقیقه.

ب- در تمام موارد مذکور در بند (الف)، در صورتی که ضرورت اقتضاء کند ممکن است استثنائاً بدون مذاکره و با پیشنهاد رئیس یا ده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، مدت نطق و شور اضافه شود.

ج- در کلیات لایحه بودجه سالانه کل کشور پس از نطق رئیس جمهور، سخنگوی کمیسیون گزارش خود را ارائه می‌دهد سپس حداکثر پنج نفر از نمایندگان به عنوان مخالف گزارش کمیسیون و پنج نفر به عنوان موافق گزارش کمیسیون به ترتیب یک نفر مخالف و یک نفر موافق هرکدام حداکثر ده دقیقه صحبت می‌کنند. پس از آن نماینده دولت به مدت بیست دقیقه و در پایان، سخنگوی کمیسیون صحبت می‌کند. مجموع زمان صحبت سخنگوی کمیسیون سی دقیقه خواهد بود.

تبصره- در کلیات متمم و یک یا چند دوازدهم بودجه، اظهارات به میزان نصف مدت‌های مقرر در بند فوق است.

د- مدت نطق برای مسائل مهم مربوط به سیاست خارجی از قبیل عهدنامه‌ها و مقاوله‌نامه‌ها و موافقتنامه‌های بین‌المللی حداکثر سه ساعت و برای هر ناطق حداکثر پانزده دقیقه خواهد بود.

ه- پیش از اخذ رای برای انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان و همچنین رئیس و دادستان دیوان محاسبات، هر نامزد می‌تواند حداکثر ده دقیقه در جلسه علنی مجلس مشخصات، سوابق کاری، تحصیلات و برنامه‌های خود را به اطلاع نمایندگان برساند.

تبصره - در کلیه مواردی که در این آیین‌نامه نمایندگان می‌توانند به عنوان موافق یا مخالف صحبت کنند و به موقع در لوح یا دستگاه الکترونیک ثبت نام کرده‌اند، اسامی آنان توسط یکی از اعضای هیات رئیسه به قید قرعه انتخاب و اعلام می‌شود. افراد تعیین شده حق واگذاری نوبت خود به نماینده دیگر را دارند.

ماده ۱۰۹ - ناطق نباید از موضوع مورد بحث خارج شود. هرگاه رئیس تشخیص دهد که ناطق از موضوع خارج شده و در ضمن یک نطق، دو نوبت به وی تذکر خروج از موضوع را بدهد و باز ادامه دهد، دفعه سوم می‌تواند وی را از ادامه نطق در آن موضوع در تمام جلسه منع نماید، مگر این که مجلس ادامه صحبت را تایید کند.

ماده ۱۱۰ - قطع کلام ناطق و عدم مراعات سکوت از طرف نمایندگان و هرگونه تهمت و توهین و ایرادگیری‌های شخصی و حرکات و تظاهراتی که موجب بی‌نظمی مجلس باشد ممنوع است و مرتکب مشمول مجازات‌های مندرج در این آیین‌نامه خواهد گردید. رئیس جلسه مسؤول جلوگیری از این تخلفات است.

دوم- مذاکرات

ماده ۱۱۱ - موضوعاتی که طبق دستور در مجلس مطرح می‌شود باید یک ساعت قبل از موقع انعقاد جلسه در ورقه مخصوصی که خارج از جلسه نصب می‌گردد، ثبت شود تا مخالف و موافق، در صورت تمایل، با تفکیک کلیات و هریک از مواد، در آن ورقه در ستون مخصوص، شخصاً ثبت نام نمایند. حق تقدم نطق با کسانی است که ثبت نام کرده باشند که در این صورت، یک مخالف و یک موافق به ترتیب نطق خواهند کرد. در صورتی که مخالف یا موافقی ثبت نام نکرده باشد، نمایندگان مخالف و موافق در مجلس می‌توانند کتباً نوبت بگیرند و به تناوب صحبت کنند. اگر هیچ موافقی وجود نداشته باشد، مخالفان می‌توانند به نوبت صحبت کنند و اگر مخالفی موجود نباشد غیر از نماینده دولت و یا سخنگو به عنوان موافق کسی صحبت نخواهد کرد.

تبصره - در صورتی که موضوعی در دستور کار مجلس قرار گیرد و به دلائلی مطرح نشود و همان موضوع در جلسه بعد مجلس مطرح شود ثبت نام مخالف و موافق اولیه معتبر است.

ماده ۱۱۲ - مذاکرات کامل هر جلسه همراه با مصوبات ضبط و ثبت و حداکثر چهار و هشت ساعت پس از آن، بین نمایندگان توزیع می‌شود. نماینده‌ای که در صورت مشروح مذاکرات مطلبی برخلاف اظهارات او ثبت شده باشد، بطور اختصار می‌تواند فقط نسبت به همان مورد در جلسه رسمی تذکر دهد و بعداً اصلاح آن قسمت از مذاکرات، در مجموعه مذاکرات مجلس درج می‌شود. صورت مذاکرات جلسات باید به امضای رئیس یانایب رئیس مجلس که آن جلسه را اداره نموده است برسد.

ماده ۱۱۳ - هرگاه هنگام بحث در باره طرح‌ها و لوایح، رئیس جمهور و معاونان او، وزیران و معاونان آنان و همچنین سخنگویان کمیسیون‌های مربوطه لازم بدانند در موضوع مورد بحث با رعایت مواد طرح شده صحبت کنند، برابر ضوابط و مدت تعیین شده در آیین‌نامه به آنان اجازه داده خواهد شد.

ماده ۱۱۴ - نمایندگان می‌توانند درباره مسائل مهم مملکتی یا بین‌المللی یا مناسبت‌های خاص بیانیه صادر نموده و به رئیس جلسه تحویل نمایند. چنانچه بیانیه صادره به امضاء حداقل بیش از نصف مجموع نمایندگان برسد متن آن بدون ذکر اسامی نمایندگان در پایان جلسه علنی مجلس قرائت و طی نامه رسمی به مراجع ذی‌ربط ارسال خواهد شد و اسامی نمایندگان امضاءکننده بیانیه در مشروح مذاکرات چاپ می‌شود.

تبصره - توزیع هرگونه نامه، گزارش، بروشور و امثال آن در صحن مجلس طبق دستورالعملی خواهد بود که توسط هیات رئیسه تصویب و به اطلاع نمایندگان خواهد رسید.

مبحث سوم- آراء

اول- کمیت آراء

ماده ۱۱۵ - مصوبات مجلس در جلسه رسمی و با رای موافق اکثریت مطلق حاضران که بیش از نصف نمایندگان حاضر است، معتبر می‌باشد مگر در مواردی که در قانون اساسی یا این آیین‌نامه نصاب دیگری تعیین شده باشد.

ماده ۱۱۶ - کلیه انتخاباتی که در مجلس و کمیسیون‌ها و شعب به عمل می‌آید، اعم از اینکه فردی یا جمعی باشد به استثناء انتخاب رئیس، که با اکثریت مطلق عده حاضر انتخاب می‌شود و موارد دیگری که در این آیین‌نامه حد و نصاب دیگری برای آن تعیین شده

است با رای اکثریت نسبی است و در صورت تساوی آراء، به تعداد مورد نیاز از منتخبین به حکم قرعه تعیین می‌شود. اسامی کلیه نامزد ها با تعداد آراء آنان توسط رئیس جلسه اعلام می‌شود.

ماده ۱۱۷ - نصاب رای گیری در مجلس، کمیسیون، کمیته و شعبه در موارد مختلف به شرح زیر می باشد:

الف- اکثریت چهار پنجم مجموع نمایندگان:- اصلاحات جزئی خطوط مرزی کشور. (اصل هفتاد و هشتم قانون اساسی).

ب- اکثریت سه چهارم مجموع نمایندگان:

۱- توقف انتخابات و ادامه کار مجلس سابق در زمان جنگ و اشغال نظامی (اصل شصت و هشتم قانون اساسی).

۲- مصوبات جلسه رسمی غیرعلنی (اصل شصت و نهم قانون اساسی).

ج- اکثریت دو سوم مجموع نمایندگان:

۱- تصویب درخواست مراجعه به آراء عمومی. (اصل پنجاه و نهم قانون اساسی).

۲- تصویب عدم کفایت رئیس جمهور. (اصل هشتاد و نهم قانون اساسی).

۳- تصویب تقاضای سه فوریت طرح ها و لوایح.

د- اکثریت دو سوم نمایندگان حاضر:

۱- تصویب آئین‌نامه داخلی مجلس و تفسیر آن.

۲- تصویب تشکیل جلسه رسمی غیرعلنی مجلس با رعایت ماده (۱۰۲) این آئین نامه.

۳- تصویب تقاضای دوفوریت طرح ها و لوایح.

۴- تصویب موضوع اصل هفتاد و نهم قانون اساسی.

۵- اصلاح قانون برنامه توسعه درضمن لایحه بودجه و سایر طرح ها و لوایح

ه- اکثریت مطلق نمایندگان حاضر:

۱- انتخاب رئیس مجلس (مرحله اول).

۲- رای اعتماد به وزیران.

۳- رای عدم اعتماد به وزیران.

۴- طرح ها و لوایح و تفسیر قوانین.

۵- تصویب انجام تحقیق و تفحص.

۶- تصویب تقاضای یک فوریت طرح ها و لوایح.

۷- تغییر دستور هفتگی مجلس.

۸- رای به وارد بودن سؤال نمایندگان از وزیر.

۹- تصویب موضوعات اصول هفتاد و هفتم، هشتادم، هشتاد و دوم و هشتاد و سوم قانون اساسی

۱۰- تصویب وضع قوانین آزمایشی و تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها توسط کمیسیون‌های مجلس و دولت طبق اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی.

۱۱- تعیین تعداد اعضاء کمیته‌ها در کمیسیون‌ها.

۱۲- تصویب اعتبارنامه نمایندگانی که پرونده آنان به کمیسیون تحقیق ارجاع شده است.

۱۳- حذف مواد، تبصره‌ها و بن‌دها از گزارش کمیسیون‌ها در جلسه علنی

۱۴- تصویب افزایش تعداد مخالف و موافق یا وقت مذاکرات طرح‌ها و لوایح مهم موضوع تبصره (۱) ماده (۱۰۸)

۱۵- سایر مواردی که در این آیین‌نامه و سایر قوانین برای آن‌ها کلمات «تصویب» یا «موافقت مجلس» آورده شده و در این آیین‌نامه نصاب آن مشخص نشده است.

و- اکثریت نسبی با حداقل رای بیش از یک سوم نمایندگان حاضر:

۱- انتخاب اعضاء هیات رئیسه شعبه.

۲- انتخاب نمایندگان جهت عضویت در کمیسیون تلفیق، مشترک و هیات تحقیق و تفحص.

۳- انتخاب اعضاء کمیسیون تخصصی، تحقیق و تدوین آیین‌نامه داخلی در شعبه.

۴- تصویب تغییر کمیسیون نمایندگان.

۵- انتخاب اعضاء کمیسیون ویژه در مجلس.

۶- انتخاب رئیس و دادستان دیوان محاسبات کشور.

ز- اکثریت نسبی:

۱- انتخاب رئیس مجلس (مرحله دوم) و سایر اعضاء هیات رئیسه مجلس.

۲- انتخاب اعضاء حقوقدان شورای نگهبان.

۳- انتخاب رئیس و اعضاء هیات رئیسه کمیسیون و کمیته.

۴- انتخاب نمایندگان جهت نظارت در مجامع، شوراها و سازمان‌ها.

۵- انتخاب اعضاء کمیته‌های هر کمیسیون.

۶- انتخاب ده نفر از نمایندگان در اجراء اصل یکصد و هفتاد و هفتم قانون اساسی.

تبصره- نصاب رای برای نسخ، حذف، لغو و اصلاح قوانین، نصاب تصویب آن است مگر مواردی که در این آیین‌نامه به صراحت نصاب دیگری تعیین شده باشد.

دوم- کیفیت آراء

ماده ۱۱۸- رای‌گیری در مجلس به یکی از روش‌های ذیل انجام می‌گیرد:

۱- با دستگاه الکترونیکی.

۲- علنی با ورقه.

۳- مخفی با ورقه.

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

۴- قیام و قعود.

تبصره- قبل از شروع رای گیری باید متن یا موضوع مورد بحث برای نمایندگان قرائت و یا اعلام و بلافاصله رای گیری انجام شود. در صورتی که متن اعلام شود و نیاز به قرائت نباشد باید متن رای گیری شده در پاورقی مشروح مذاکرات به طور کامل آورده شود. رئیس جلسه موظف است با اعلام شروع رای گیری، از انجام اخطار، تذکر، نطق یا توضیح جلوگیری کند و پس از سی ثانیه از زمان شروع رای گیری به فوریت نتیجه رای گیری را اعلام نماید.

ماده ۱۱۹- هیات رئیسه مجلس موظف است مجلس را به وسایل پیشرفته الکترونیکی مجهز نماید تا شمارش عده حاضران در مجلس و اعلام رای مخالف، موافق و ممتنع با وسایل مذکور ممکن و میسر گردد و نتیجه آراء را در معرض دید نمایندگان قرار دهد. در موارد نقص فنی دستگاه ها حداکثر برای یک هفته رای گیری با قیام و قعود یا طرق دیگر انجام خواهد شد. تمدید این مهلت با تصویب مجلس خواهد بود.

ماده ۱۲۰- در مورد ذیل اخذ رای علنی با ورقه خواهد بود:

هرگاه حداقل ده نفر از نمایندگان به جای استفاده از دستگاه الکترونیکی و یا قیام و قعود رای علنی با ورقه را تقاضا نمایند. ابتدائاً بدون بحث نسبت به درخواست، رای گیری به عمل می آید و در صورت تصویب درخواست، اصل موضوع با ورقه و بطور علنی به رای گذاشته می شود.

ماده ۱۲۱- در رای علنی با ورقه، هر نماینده دارای سه نوع کارت سفید، کبود و زرد است که اسم آن نماینده روی کارت ها چاپ شده است. کارت سفید علامت قبول، کارت کبود علامت رد و کارت زرد علامت امتناع است. هنگام اخذ رای علنی با ورقه، نمایندگان کارت سفید یا کبود یا زرد خودشان را با نظارت دبیران در گلدان ها می ریزند. نمایندگانی که رای ندهند و یا بعد از اعلام اخذ رای از تالار جلسه خارج شوند، ممتنع محسوب می شوند.

تبصره- اسامی موافقین، مخالفین و ممتنعین و کسانی که در رای گیری شرکت نکرده و یا بعد از اعلام اخذ رای از تالار خارج شده اند، بدون اینکه در جلسه قرائت شود، در صورت مشروح مذاکرات مجلس ثبت می گردد.

ماده ۱۲۲- در موارد ذیل اخذ رای مخفی با ورقه الزامی است:

۱- انتخاب اعضای هیات رئیسه، حقوقدانان شورای نگهبان، نمایندگان مجلس در نهاد ها و هیات ها ، مجامع و شورا ها و سایر انتخابات راجع به اشخاص.

۲- انتخابات داخلی شعب و کمیسیون ها.

۳- رای اعتماد و عدم اعتماد به وزیران و هیات وزیران و رای عدم کفایت به رئیس جمهور.

۴- رای نسبت به اعتبارنامه نمایندگانی که مورد اعتراض واقع شده اند.

تبصره- هیات رئیسه موظف است کارت های مخصوصی برای رای گیری مخفی تهیه و در اختیار نمایندگان قرار دهد. رای گیری به وسیله هرگونه ورقه و کاردتی غیر از این اوراق معتبر نخواهد بود.

ماده ۱۲۳- در مواردی که نتیجه اخذ رای با قیام و قعود بلافاصله توسط دو نفر از دبیران هیات رئیسه و یا ظرف مدت پانزده دقیقه بعد از اعلام رای مذکور توسط بیست و پنج نفر از نمایندگان حاضر در مجلس مورد تردید باشد بدون بحث با ورقه نسبت به تردید به عمل آمده رای گیری خواهد شد. در صورتی که درخواست تردیدکنندگان به تصویب نصف به علاوه یک نمایندگان حاضر در جلسه برسد نتیجه آن ملاک عمل قرار خواهد گرفت. چنانچه تردید در پانزده دقیقه آخر جلسه باشد می توان در جلسه بعد نسبت به تردید رای گیری نمود.

تبصره ۱- تردیدکنندگان باید اسامی خود را شخصاً در برگ مخصوصی در جایگاه هیات رئیسه ثبت و امضاء نمایند.

تبصره ۲- تردیدکنندگان پس از گذشت مدت پانزده دقیقه از زمان رای گیری نمی توانند از درخواست خود انصراف بدهند.

سوم- اعلام نتیجه رای

ماده ۱۲۴- به مجرد اعلام اخذ رای، توسط رئیس جلسه تعداد نمایندگان حاضر در جلسه به استناد دستگاه شمارش گر اعلام و بلافاصله اخذ رای به عمل می‌آید. در موارد نقص فنی دستگاه شمارش گر عده حاضران مستند به شمارش اکثریت دبیران خواهد بود.

ماده ۱۲۵- در کلیه موارد، نتیجه رای مجلس باید صریحاً به وسیله رئیس اعلام گردد.

ماده ۱۲۶- اسامی کلیه تقاضاکنندگان رای مخفی یا رای علنی با ورقه در صورت مشروح مذاکرات مجلس ثبت خواهد شد.

باب دوم- وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی**فصل اول- قانونگذاری****مبحث اول- طرح ها و لوایح قانونی**

ماده ۱۲۲- طرح های قانونی با امضاء و ذکر نام حداقل پانزده نفر از نمایندگان در مجلس به رئیس جلسه تسلیم می‌شود و پس از اعلام وصول و قرائت عنوان آن توسط رئیس یا یکی از دبیران، در همان جلسه به کمیسیون های مربوط ارجاع می‌شود. این طرح ها پس از ارجاع به کمیسیون های ذی ربط چاپ و توزیع و نسخه ای از آن توسط رئیس برای وزیر یا وزیران مربوط ارسال می‌گردد. طرح ها نیز همانند لوایح، باید دارای موضوع و عنوان مشخص باشند و دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد آن در مقدمه بوضوح درج شود و همچنین دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان طرح نیز باشد.

ماده ۱۲۸- امضاء کنندگان طرح های قانونی حق دارند در کمیسیون مربوط که طرح آن ها مطرح است، برای ادای توضیح حاضر شوند و کمیسیون تاریخ بحث پیرامون طرح را کتباً به آنان اعلام می‌نماید.

ماده ۱۲۹- پس از اعلام وصول طرح قانونی، چنانچه جمعی از امضاء کنندگان تقاضای کتبی استرداد آن را بنمایند بطوری که امضاء کنندگان باقی‌مانده کمتر از پانزده نفر گردند، در صورتی که تقاضای استرداد قبل از تصویب کلیات باشد طرح مسترد و گزارش آن به مجلس داده خواهد شد و در صورتی که کلیات به تصویب رسیده باشد پس از توضیح یک نفر از تقاضاکنندگان و صحبت یک نفر مخالف هر یک به مدت ده دقیقه، با تصویب مجلس، طرح قابل استرداد می‌باشد.

ماده ۱۳۰- اگر طرحی مورد تصویب مجلس یا کمیسیون های موضوع اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی واقع نشد بدون تغییر اساسی تا شش ماه دیگر نمی‌توان آن را مجدداً به مجلس پیشنهاد نمود مگر با تقاضای کتبی پنجاه نفر نماینده و تصویب مجلس.

دوم- لوایح قانونی

ماده ۱۳۱- لوایح قانونی که از طرف دولت به مجلس پیشنهاد می‌شود، باید؛

۱- دارای موضوع و عنوان مشخص باشد.

۲- دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد آن در مقدمه لایحه به وضوح درج شود.

۳- دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان لایحه باشد.

ماده ۱۳۲- طبق اصل هفتاد و چهارم (۷۴) قانون اساسی کلیه لوایح قانونی تقدیمی به مجلس باید به امضاء رئیس جمهور و وزیر یا وزرا مسؤول رسیده باشد. در صورت نداشتن وزیر مسؤول، امضاء رئیس جمهور کافی است.

ماده ۱۳۳- لوایح قانونی با رعایت اصل هفتاد و چهارم (۷۴) قانون اساسی باید در جلسه علنی مجلس توسط وزیر مربوط و یا نماینده دولت تقدیم گردد و در موقع طرح آن نیز باید وزیر مربوط یا یکی از وزرا به تناسب موضوع حاضر باشد. معاونان رئیس جمهور و وزرا، رئیس یا نائب رئیس شورای عالی استان ها که به صورت رسمی به مجلس معرفی شده باشند، می‌توانند حسب مورد در جلسات مجلس و کمیسیون ها برای توضیح و دفاع لازم حضور یابند.

ماده ۱۳۴- استرداد لوایح قانونی با تصویب هیات وزیران به ترتیب ذیل امکانپذیر خواهد بود:

۱- در صورتی که استرداد پیش از تصویب کلیات لایحه در مجلس باشد رئیس جمهور کتباً با ذکر دلیل آن را مسترد می‌نماید و گزارش آن در جلسه علنی اعلام می‌شود.

۲- در صورتی که استرداد پس از تصویب کلیات لایحه و در هر مرحله تا پیش از تصویب نهایی باشد، وزیر مربوط یا یکی از معاونین رئیس جمهور به تناسب موضوع ضمن ارائه درخواست رئیس جمهور می‌تواند با ذکر دلیل در جلسه علنی مجلس و صحبت یک نفر مخالف هر یک به مدت ده دقیقه و تصویب مجلس آن را مسترد نماید.

ماده ۱۳۵- یک نسخه از کلیه طرح‌ها و لوایحی که تقدیم مجلس می‌شود پس از اعلام وصول، از طریق رسانه‌ها در اختیار عموم قرار می‌گیرد.

سوم- طرح‌های شورای عالی استان‌ها

ماده ۱۳۶- طرح‌های مصوب شورای عالی استان‌ها که باید دارای عنوان و مقدمه توجیهی مشخص و مواد متناسب باشد، مستقیماً یا توسط دولت به مجلس تقدیم می‌شود. وصول این طرح‌ها توسط رئیس جلسه یا یکی از دبیران اعلام و برای بررسی به کمیسیون ذی‌ربط ارجاع و سپس چاپ و بین نمایندگان توزیع و نسخه‌ای از آن نیز برای هیات وزیران به منظور حضور و دفاع از مواضع خود ارسال می‌شود.

تبصره- نحوه رسیدگی به این طرح‌ها و نیز تقاضای استرداد آن‌ها مشابه لوایح دولت خواهد بود.

چهارم- مقررات مشترک طرح‌ها و لوایح

ماده ۱۳۷- در ابتدای هر دوره قانونگذاری، هیات رئیسه صورتی از طرح‌ها و لوایحی را که معوق مانده به وسیله معاونت قوانین تهیه می‌کند و در اختیار نمایندگان می‌گذارد و صورتی نیز برای دولت ارسال می‌دارد. هر یک از طرح‌ها و لوایح معوقه که لزوم رسیدگی به آن به وسیله بیست و پنج نفر از نمایندگان یا از طرف دولت تقاضا شود، طبق آیین نامه به کمیسیون‌های مربوطه ارجاع می‌شود و کمیسیون‌ها رسیدگی را به ترتیب مندرج در این آیین نامه انجام می‌دهند. هرگاه شور اول آن طرح‌ها یا لوایح قبلاً خاتمه یافته باشد رسیدگی به طرح یا لایحه با پیشنهاد کمیسیون و تصویب مجلس یک شوری انجام خواهد شد. در صورت تغییر دولت، چنانچه دولت جدید رسماً استرداد لوایحی را اعلام کرده باشد، آن لوایح از جریان خارج خواهد شد.

ماده ۱۳۸- نمایندگان مجلس و دولت نمی‌توانند یک طرح یا لایحه قانونی را که بیش از یک موضوع دارد به‌عنوان ماده واحده پیشنهاد و تقاضای تصویب نمایند. در صورتی که طرح یا لایحه مشتمل بر بیش از یک موضوع باشد، باید مواد و تبصره‌ها جزء به جزء طرح و مورد شور قرار گیرد. هیات رئیسه موظف است قبل از اعلام وصول طرح‌ها و لوایح مفاد این ماده را رعایت نماید. لایحه بودجه سالانه کل کشور و متمم آن از این قاعده مستثنی است.

مبحث دوم- مراحل بررسی و تصویب طرح‌ها و لوایح عادی

ماده ۱۳۹- بررسی و تصویب کلیه طرح‌ها و لوایح عادی یک شوری خواهد بود به جز مواردی که در این آیین نامه نحوه رسیدگی مشخص شده و یا به تشخیص هیات رئیسه بررسی آن‌ها به صورت دو شوری ضرورت داشته باشد.

تبصره- چنانچه نظر کمیسیون مبنی بر رد یا مسکوت ماندن طرح یا لایحه موضوع این ماده باشد و در جلسه علنی، کلیات آن طرح یا لایحه به تصویب برسد این گونه طرح‌ها و لوایح به کمیسیون برای رسیدگی شور دوم ارجاع می‌شود.

ماده ۱۴۰- رئیس جلسه مکلف است وصول کلیه طرح‌ها و لوایح عادی را که به مجلس تقدیم می‌شود با رعایت اصل هفتاد و پنجم (۷۵) قانون اساسی در همان جلسه و یا حداکثر دو جلسه بعد مجلس اعلام و همزمان به کمیسیون‌های مربوطه ارجاع نماید و به‌دستور وی فوراً تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد.

اول- بررسی طرح‌ها و لوایح در کمیسیون‌ها

ماده ۱۴۱- رئیس مجلس شورای اسلامی موظف است یک نسخه از طرح‌ها و لوایح عادی و یک فوریتی را پس از اعلام وصول به کمیسیون اصلی و کمیسیون‌های فرعی جهت رسیدگی به مواد مرتبط و همچنین به مرکز پژوهش‌های مجلس جهت رسیدگی و اظهار نظر کارشناسی ارجاع کند.

کمیسیون های فرعی موظفند حداکثر ظرف مدت پانزده روز از تاریخ ارجاع طرح یا لایحه عادی و ظرف مدت ده روز برای طرح ها و لوایح یک فوریتی نتیجه رسیدگی خود را طی گزارشی در مواد ارجاعی به کمیسیون اصلی ارائه کنند. هریک از نمایندگان نیز می توانند پیشنهاد های خود را در مورد کلیات و جزئیات طرح ها و لوایح عادی ظرف مدت ده روز و در طرح ها و لوایح یک فوریتی ظرف مدت پنج روز از تاریخ توزیع طرح یا لایحه به کمیسیون اصلی و کمیسیون های فرعی ارائه کنند.

مهلت کمیسیون اصلی برای رسیدگی به کلیات و جزئیات طرح یا لایحه عادی حداکثر سه ماه و در طرح ها و لوایح یک فوریتی حداکثر یک ماه و نیم پس از تاریخ ارجاع است. چنانچه طرح یا لایحه با برگزاری جلسات عادی و فوق العاده در مهلت های مذکور قابل رسیدگی نباشد با درخواست کمیسیون و موافقت هیات رئیسه مجلس این فرصت حداکثر تا دو برابر مدت های مذکور قابل تمدید است.

تبصره ۱- در مواردی که کمیسیون یا کمیسیون هایی به نحوه ارجاع طرح یا لایحه معترض باشند مراتب اعتراض خود را به هیات رئیسه اعلام می کنند، هیات رئیسه موظف است در اولین فرصت به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم نماید.

تبصره ۲- در پایان مهلت های تعیین شده چنانچه گزارش کمیسیون اصلی ارائه نشود، هیات رئیسه مجلس موظف است طرح یا لایحه را طبق نوبت در دستور هفتگی مجلس قرار دهد. در این صورت پیشنهاد های موضوع این ماده در جلسه علنی مطرح می شود. در صورتی که گزارش کمیسیون اصلی تا سه روز قبل از شروع رسیدگی به طرح یا لایحه در جلسه رسمی مجلس بین نمایندگان توزیع گردد گزارش کمیسیون جایگزین طرح یا لایحه می شود. در این صورت نمایندگان می توانند تا چهل و هشت ساعت پس از توزیع گزارش کمیسیون، پیشنهاد های خود را شامل اصلاح، برگشت به طرح یا لایحه در هر مورد، حذف کل ماده یا تبصره یا بند یا جزء به هیات رئیسه مجلس ارائه کنند تا با توزیع پیشنهاد، در جلسه رسمی مجلس مورد رسیدگی قرار گیرد.

تبصره ۳- چنانچه در کلیات، نظر کمیسیون های فرعی با نظر کمیسیون اصلی متفاوت باشد، در جلسه رسمی مجلس قبل از رای گیری برای کلیات، سخنگو یا یکی از اعضای آن کمیسیون ها می توانند نظر کمیسیون خود را توضیح دهند.

تبصره ۴- در مواردی که طرح یا لایحه طبق آیین نامه به صورت دو شوری رسیدگی می شود در شور اول کلیات و در شور دوم جزئیات طبق این آیین نامه رسیدگی می شود.

ماده ۱۴۲- همزمان با وصول طرح ها و لوایح توسط کمیسیون ها در صورت ضرورت و با تصویب کمیسیون اصلی، طرح یا لایحه به کار گروه کارشناسی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی ارجاع می شود. رئیس مرکز پژوهش های مجلس موظف است متناسب با موضوع و مواد طرح یا لایحه کار گروهی جهت بررسی طرح یا لایحه ارجاعی، متشکل از کارشناسان آن مرکز و اشخاص حقیقی و حقوقی صاحب نظر اعم از نمایندگان فعلی و ادوار مجلس، کارشناس معاونت قوانین مجلس، دیوان محاسبات، مراکز علمی و پژوهشی حوزه و دانشگاه، دستگاه های اجرائی، بخش خصوصی و دستگاه های مرتبط با طرح یا لایحه، تشکیل دهد و در بدو کار رئیس و دبیر آن را تعیین کند. رئیس کار گروه موظف است پس از بحث و بررسی کارشناسی در کار گروه و در صورت لزوم پس از مطالعه تطبیقی قوانین و مقررات و تجربیات سایر کشور ها و با بررسی سوابق قانونگذاری و پیشنهاد های کمیسیون های فرعی و نمایندگان، گزارش کار گروه را با رعایت اسناد بالادستی از جمله قانون اساسی، سند چشم انداز، سیاست های کلی نظام و قانون برنامه توسعه، همراه با مشخصات اعضای کار گروه به کمیسیون اصلی ارائه کند. رئیس یا نماینده کار گروه موظف است با شرکت در جلسات کمیسیون از گزارش ارائه شده دفاع کند. در صورت عدم نیاز به قانونگذاری جدید در موضوع مورد بحث، رئیس کار گروه گزارش خود را با ذکر دلایل رد طرح یا لایحه به کمیسیون اصلی ارائه می کند.

تبصره ۱- چنانچه رئیس مرکز پژوهش های مجلس از مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای نگهبان جهت معرفی نماینده خود برای حضور در کار گروه موضوع این ماده دعوت به عمل آورد، مراجع مذکور در صورت تمایل می توانند شخص یا اشخاصی را از اعضاء یا غیر اعضاء به مرکز معرفی کنند. عدم معرفی یا حضور نیافتن نمایندگان مذکور، مانع از تشکیل کار گروه نیست.

تبصره ۲- ارجاع طرح یا لایحه به کار گروه موضوع این ماده نافی مسؤولیت مرکز پژوهش های مجلس در ارائه نظرات کارشناسی به کمیسیون ها و جلسات رسمی مجلس مندرج در قانون شرح وظایف مرکز پژوهش های مجلس نخواهد بود.

تبصره ۳- حداکثر زمان رسیدگی به طرح ها و لوایح عادی در مرکز پژوهش ها یک ماه و نیم پس از ارجاع و در طرح ها و لوایح یک فوریتی یک ماه پس از ارجاع می باشد. در صورت ضرورت این فرصت ها با درخواست مرکز پژوهش ها و تایید کمیسیون اصلی قابل افزایش است.

ماده ۱۴۳- کمیسیون اصلی موظف است در رسیدگی به طرحها و لوایح از وزرا و یا بالاترین مقام دستگاه‌های اجرائی مرتبط با موضوع، مرکز پژوهش‌ها، دیوان محاسبات، نمایندگان کمیسیون‌های فرعی و نمایندگانی که در موعد مقرر پیشنهاد خود را ارائه نموده‌اند و عبدالرزوم نماینده بخش خصوصی اعم از اتاق‌های: بازرگانی و صنایع و معادن، کشاورزی، تعاون، اصناف، تشکل‌های کارگری، انجمن‌ها و اتحادیه‌ها و مجامع صنفی، صنعتی، معدنی و کشاورزی حسب مورد دعوت نماید و پس از رسیدگی گزارش خود را در مهلت مقرر به هیات رئیسه مجلس تقدیم کند.

تبصره ۱- کمیسیون‌ها می‌توانند گزارش طرح‌ها و لوایح مشابه یا با موضوع مشترک یا نزدیک به هم را در یک گزارش به مجلس ارائه نمایند.

تبصره ۲- گزارش چاپ شده کمیسیون تا زمانی که در دستور هفتگی درج نشده باشد فقط با تصویب دوسوم اعضای کمیسیون و تایید هیات رئیسه مجلس قابل تغییر و اصلاح است و در صورت درج در دستور هفتگی قابل تغییر و اصلاح نیست.

ماده ۱۴۴- پس از توزیع گزارش نهائی کمیسیون اصلی توسط هیات رئیسه مجلس، کمیسیون‌های فرعی در موارد ارجاعی و نمایندگان می‌توانند ظرف مدت ده روز از تاریخ توزیع گزارش، پیشنهاد‌های خود را در خصوص اصلاح، برگشت به طرح یا لایحه اصلی و پیشنهاد‌های الحاقی در هر ماده و اجزای آن، حذف کل ماده و اجزای آن به هیات رئیسه مجلس ارائه کنند.

تبصره- گزارش کمیسیون اصلی همراه با گزارش کمیسیون‌های فرعی و پیشنهاد‌های نمایندگان موضوع این ماده و ماده (۱۴۱) در مورد هر طرح یا لایحه و همچنین در موارد ارجاعی به کمیسیون اصلی حین بررسی طرح‌ها و لوایح حداقل چهار و هشت ساعت و در موارد اعاده شده از شورای نگهبان حداقل یک جلسه یا بیست و چهار ساعت قبل از رسیدگی در جلسه رسمی مجلس باید بین نمایندگان مجلس توزیع شده باشد. در غیر این صورت در آن جلسه قابل رسیدگی نیست.

ماده ۱۴۵- گزارش رد یا مسکوت ماندن طرح یا لایحه، زمانی در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد که دولت در خصوص لایحه یا پانزده نفر از نمایندگان طراح در خصوص طرح، ظرف مدت یک ماه پس از چاپ و توزیع گزارش کمیسیون از هیات رئیسه مجلس تقاضا نمایند در دستور کار مجلس قرار گیرد در غیر این صورت بایگانی می‌شود مگر این که در گزارش کمیسیون زمان مشخصی برای مسکوت ماندن تعیین شده باشد که در این صورت پس از پایان یافتن مدت تعیین شده در دستور کار کمیسیون قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۴۶- کمیسیون‌ها موظفند، در موقع رسیدگی به طرح‌ها و لوایح، از وزرا و بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط دعوت به عمل آورند.

ماده ۱۴۷- در جلسات کمیسیون‌ها نمایندگانی که عضویت در آن کمیسیون را ندارند بدون داشتن حق رای می‌توانند حاضر شوند و در صورتی که از طرف کمیسیون برای ادای توضیح یا شرکت در مذاکرات دعوت شده باشند باید شرکت نمایند ولی حق رای ندارند.

ماده ۱۴۸- در مواردی که موادی از طرح‌ها و لوایح و همچنین مصوبات اعاده شده از شورای نگهبان جهت رسیدگی به کمیسیون اصلی ارجاع می‌شود، نمایندگان عضو کمیسیون‌های فرعی و سایر نمایندگان می‌توانند با حضور در کمیسیون اصلی، در زمان اعلام شده توسط کمیسیون نظرات و پیشنهاد‌های خود را مطرح کنند.

تبصره ۱- ارائه پیشنهاد‌های نمایندگان در مواردی که در این آیین‌نامه به صراحت برای آن زمان دیگری تعیین شده است، مشمول حکم این ماده نیست.

تبصره ۲- اعضای هر کمیسیون می‌توانند هنگام رسیدگی موارد ارجاعی به آن کمیسیون، پیشنهاد‌های خود را طرح نمایند.

تبصره ۳- نمایندگان پیشنهاددهنده می‌توانند در کمیسیون مربوط حاضر شوند و توضیحات لازم را درباره پیشنهاد خود بدهند. کمیسیون موظف است نمایندگانی که حداقل بیست و چهار ساعت قبل از شروع رسیدگی، پیشنهاد خود را تحویل داده‌اند به صورت کتبی برای شرکت در کمیسیون و دفاع از پیشنهاد خود دعوت نماید.

تبصره ۴- طرح‌ها و لوایحی که به صورت دو شوری رسیدگی می‌شود پیشنهاد‌ها در شور اول درباره کلیات و در شور دوم در خصوص مواد پذیرفته می‌شود.

تبصره ۵- معاونت قوانین موظف است به نحو مقتضی زمان رسیدگی به موضوعات ارجاعی در کمیسیون را به اطلاع نمایندگان برساند.

دوم - بررسی و تصویب طرح‌ها و لوایح در مجلس

ماده ۱۴۹-

الف- هنگام رسیدگی به کلیات گزارش کمیسیون اصلی در جلسه رسمی مجلس ابتدا سخنگوی کمیسیون حداکثر به مدت ۱۰ دقیقه توضیحات لازم را ارائه می‌کند و در صورت ثبت نام نمایندگان، حداکثر سه نفر مخالف و سه نفر موافق به ترتیب یک نفر مخالف و یک نفر موافق هر کدام حداکثر ۱۵ دقیقه نظرات خود را درباره قبول یا رد کلیات بیان می‌نماید و نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون در صورت تمایل هر کدام حداکثر به مدت ۵ دقیقه نظرات خود را بیان می‌کند و برای کلیات رای گیری می‌شود در طرح‌ها و لوایح مهم یا مفصل به پیشنهاد کتبی ۱۵ نفر از نمایندگان یا رئیس جلسه و تصویب مجلس مدت زمان‌های مذکور دو برابر می‌شود.

ب- پس از تصویب کلیات، به جزئیات طرح‌ها و لوایح به ترتیب زیر رسیدگی می‌شود و در صورت وجود مخالف هر ماده، یک مخالف و یک موافق و پس از آن نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون هر یک حداکثر پنج دقیقه صحبت می‌کند.

۱- در ابتداء، ماده واحده و یا هر یک از مواد یا اجزاء توسط یکی از اعضای هیات رئیسه قرائت می‌شود. سپس پیشنهاد های چاپ شده کمیسیون های فرعی و نمایندگان به ترتیب برای بازگشت به لایحه یا طرح، حذف کل یا جزء و پیشنهاد اصلاحی به شرح فوق مطرح می‌شود و رای گیری به عمل می‌آید. در این مرحله پیشنهاد حذف کل یا جزء تا قبل از ورود به ماده در صحن پذیرفته می‌شود.

۲- اگر پیشنهاد چاپ شده ای مطابق بند (۱) وجود نداشته باشد، مصوبه کمیسیون اصلی در خصوص ماده واحده، هر یک از مواد یا اجزاء به رای گذاشته می‌شود.

۳- در صورت عدم تصویب موارد مذکور در بند های (۱) و (۲)، مجدداً پیشنهاد حذف در مجلس پذیرفته و در مورد آن رای گیری می‌شود.

۴- پس از مراحل فوق، برای ماده مورد بحث با اصلاحات انجام شده رای گیری به عمل می‌آید و چنانچه به تصویب نرسید، پیشنهاد های جدید قابل طرح است و در صورت عدم وجود پیشنهاد جدید جهت بررسی مجدد به کمیسیون اصلی ارجاع می‌شود.

۵- در هر مرحله که پیشنهاد اصلاح، بازگشت به لایحه یا طرح و یا مصوبه کمیسیون اصلی به تصویب مجلس برسد، پیشنهاد الحاقی مرتبط و غیرمغایر با مصوبه به تشخیص رئیس جلسه، به ترتیب کمیسیون های فرعی و نمایندگان مطرح و رای گیری به عمل می‌آید.

۶- نسبت به آن دسته از مواد که مجدداً به کمیسیون اصلی ارجاع می‌شود، هر یک از نمایندگان می‌توانند در مهلت مقرر با حضور در کمیسیون پیشنهاد های خود را مطرح کنند. پس از چاپ و توزیع گزارش کمیسیون اصلی در موارد ارجاعی به کمیسیون، هر یک از نمایندگان می‌توانند تا دوازده ساعت پس از توزیع گزارش کمیسیون اصلی پیشنهاد های خود را جهت طرح در جلسه رسمی مجلس به هیات رئیسه مجلس ارائه نمایند.

تبصره- در صورت عدم آمادگی یا عدم حضور سخنگوی کمیسیون، به ترتیب رئیس یا یکی از نواب رئیس یا سایر اعضای کمیسیون به جای وی از نظر کمیسیون دفاع می‌کند.

ماده ۱۵۰- در شور دوم در باره اصل مواد مذاکره به عمل نمی‌آید مگر آنکه در گزارش کمیسیون مواد جدیدی اضافه شده باشد یا به تشخیص هیات رئیسه در بعضی مواد تغییرات اساسی داده شده باشد. در این صورت مخالف و موافق از بین ثبت نام کنندگان در لوح یا دستگاه الکترونیک به قید قرعه تعیین می‌شوند، که هر یک می‌توانند به مدت پنج دقیقه صحبت کنند و در صورت لزوم سخنگوی کمیسیون و نماینده دولت نیز صحبت می‌کنند و آنگاه نسبت به ماده یا مواد مورد نظر رای گیری می‌شود.

ماده ۱۵۱- چنانچه در شور دوم، کمیسیون بعضی از مواد طرح یا لایحه را حذف و یا تغییر کلی داده باشد، هر یک از نمایندگان می‌توانند همان ماده را پیشنهاد نمایند و پس از صحبت یک مخالف و یک موافق و سخنگو کمیسیون و نماینده دولت نسبت به ماده رای گیری می‌شود. چنانچه اصل ماده تصویب شد پیشنهاد های اصلاحی که قبلاً به کمیسیون داده شده، قابل طرح و بحث و رای گیری خواهد بود.

ماده ۱۵۲- ارجاع طرح یا لایحه یا مواردی از آن از جلسه علنی به کمیسیون به جز آنچه که در این آیین‌نامه به طور صریح تعیین شده است با پیشنهاد رئیس جلسه و تصویب مجلس انجام می‌شود. ارجاع باید به همان کمیسیون گزارش دهنده صورت گیرد. کمیسیون

باید فقط موارد ارجاعی را رسیدگی و گزارش خود را ظرف یک هفته به هیات رئیسه تسلیم نماید تا با تعیین اولویت در دستور هفتگی درج شود.

ماده ۱۵۳- هنگام بحث نسبت به هر ماده، چنانچه بنا به درخواست کتبی هر یک از نمایندگان به تشخیص رئیس جلسه ابهامی در ماده مطرح شده وجود داشته باشد، پیشنهاد رفع ابهام در جلسه پذیرفته و با صحبت یک مخالف و یک موافق هرکدام به مدت حداکثر پنج دقیقه به رای گذاشته می‌شود و یا موضوع جهت رفع ابهام توسط رئیس جلسه به کمیسیون اصلی ارجاع می‌گردد.

مبحث سوم- مراحل بررسی و تصویب طرح‌ها و لوایح فوری

اول- کلیات

ماده ۱۵۴- طرح‌ها و لوایح فوری عبارتند از یک فوریتی، دوفوریتی و سه فوریتی.

ماده ۱۵۵- وقتی که فوریت طرح یا لایحه ای تقاضا می‌شود، پس از توضیح پیشنهاد کننده یا یکی از پیشنهاد کنندگان و اظهارات مخالف و موافق، نسبت به فوریت، رای گرفته می‌شود. در صورتی که تقاضای فوریت ضمن طرح یا لایحه مطرح نشده باشد، پانزده نفر از نمایندگان نیز می‌توانند کتباً تقاضای فوریت آن طرح یا لایحه را بنمایند. تصویب فوریت طرح‌ها و لوایح با توجه به درجه فوریت به ترتیب ذیل می‌باشد:

۱- یک فوریت؛ با صحبت یک مخالف و یک موافق و با رای اکثریت مطلق حاضران.

۲- دو و سه فوریت؛ با صحبت دو مخالف و دو موافق و به ترتیب با رای اکثریت دو سوم حاضران و دو سوم مجموع نمایندگان.

تبصره- هیات رئیسه موظف است طرح‌ها و لوایح دارای فوریت را حداقل یکساعت قبل از طرح فوریت آن‌ها در جلسه علنی تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار دهد.

ماده ۱۵۶- اصل بر عادی بودن رسیدگی طرح‌ها و لوایح است. بنابراین فوریت آن‌ها باید مبین ضرورت و یا حالت استثنایی و مستند به دلایل ذیل باشد:

۱- یک فوریت؛ نیاز فوری جامعه و اولویت طرح و یا لایحه مورد نظر نسبت به سایر موارد مطروحه.

۲- دوفوریت؛ ضرورت جلوگیری از وقوع خسارت احتمالی و فوت فرصت.

۳- سه فوریت؛ حالت کاملاً اضطراری و حیاتی و برای مقابله سریع با خسارت حتمی.

ماده ۱۵۷- در طرح‌ها و لوایحی که فوریت آن‌ها تصویب شده باشد، ابتدا نسبت به اصل آن مذاکره می‌شود و پس از آن برای ورود به شور در ماده واحده یا مواد، رای گرفته می‌شود و آنگاه راجع به هر یک از مواد جداگانه مذاکره و اخذ رای به عمل می‌آید.

ماده ۱۵۸- با تقاضای دولت یا پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس قبل از ورود به شور در ماده واحده یا مواد طرح و یا لایحه می‌توان از آن سلب فوریت بطور مطلق، و یا سلب یک فوریت از دو فوریت، و یا یک یا دو فوریت از طرح‌ها و لوایح سه فوریتی نمود. تقاضای فوریت یا سلب فوریت برای هر طرح و یا لایحه فقط یک بار امکانپذیر است.

دوم- طرح‌ها و لوایح یک فوریتی

ماده ۱۵۹- طرح‌ها و لوایح یک فوریتی، پس از تصویب فوریت، به کمیسیون‌های اصلی، فرعی ارجاع می‌شود تا خارج از نوبت مورد بررسی و تصویب قرار گیرد. گزارش کمیسیون درباره این طرح‌ها و لوایح حداقل چهار و هشت ساعت قبل از موقع طرح در مجلس چاپ و بین نمایندگان توزیع می‌شود.

ماده ۱۶۰- طرح‌ها و لوایح یک فوریتی یک شوری است و پس از وصول گزارش کمیسیون، خارج از نوبت در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد و یک نوبت درباره آن شور به عمل می‌آید، بدین ترتیب که ابتدا نسبت به اصل و سپس در باب ماده واحده یا هر یک از مواد مذاکره و اخذ رای می‌شود.

سوم- طرح ها و لوایح دوفوریتی

ماده ۱۶۱- نحوه رسیدگی به طرح ها و لوایح دو فوریتی به شرح زیر می باشد:

- ۱- حداکثر چهار ساعت پس از تصویب فوریت، طرح یا لایحه چاپ و توزیع و به کمیسیون ذی‌ربط ارجاع می شود.
- ۲- حداکثر بیست ساعت پس از تصویب فوریت، پیشنهاد نمایندگان به کمیسیون مربوط تسلیم می شود.
- ۳- گزارش کمیسیون حداکثر سه روز کاری پس از تصویب فوریت، به هیات رئیسه ارسال می شود تا در دستور کار مجلس قرار گیرد.
- تبصره- چنانچه کمیسیون در مهلت فوق گزارش خود را ارائه ننماید طرح یا لایحه در دستور کار مجلس قرار می گیرد.
- ۴- حداقل یک ساعت قبل از شروع مذاکرات، پیشنهاد های نمایندگان چاپ و توزیع می شود.

چهارم- طرح ها و لوایح سه فوریتی

ماده ۱۶۲- در طرح ها و لوایح سه فوریتی، پس از تصویب فوریت بلافاصله کلیات و سپس، در همان جلسه نسبت به ماده واحده یا هر یک از مواد مذاکره و رای گیری می‌شود.

پیشنهاد نمایندگان قبل از ورود به ماده واحده یا هریک از مواد پذیرفته می‌شود و نسبت به آن ها پس از اظهارات یک مخالف و یک موافق و نماینده دولت اخذ رای به عمل می‌آید.

مبحث چهارم- بررسی طرح ها و لوایح طبق اصل هشتماد و پنجم (۸۵)

ماده ۱۶۳- در مواردی که مجلس ضروری تشخیص دهد، طبق اصل هشتماد و پنجم (۸۵) قانون اساسی اختیار تصویب آزمایشی بعضی از قوانین را که جنبه دائمی دارند به کمیسیون های خود و تصویب دائمی اساسنامه سازمان ها، شرکت ها ، مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت را به کمیسیون های خود یا به دولت تفویض می‌کند.

تبصره ۱- دولت باید حداقل شش ماه قبل از پایان مدت آزمایشی قانون مذکور جهت تمديد یا تعیین تکلیف دائمی آن، اقدام قانونی لازم را معمول دارد. هیات رئیسه موظف است از طریق لایحه یا طرح ترتیبی اتخاذ نماید که تا پایان زمان آزمایشی، تعیین تکلیف شده باشد. طرح یا لایحه می تواند به صورت ماده واحده و بدون تغییرات یا با اصلاح موادی از قانون آزمایشی تنظیم شود.

تبصره ۲- پس از انقضاء زمان آزمایشی ، اینگونه قوانین اعتبار قانونی نخواهند داشت.

تبصره ۳- مدت اجراء اصلاحیه های قانون آزمایشی و برنامه توسعه تابع مدت اجراء اصل قانون خواهد بود.

ماده ۱۶۴- هرگاه دولت یا پانزده نفر از نمایندگان قبل از شروع رسیدگی نهایی در مجلس تقاضای ارجاع طرح یا لایحه ای را طبق اصل هشتماد و پنجم (۸۵) به کمیسیون یا کمیسیون های مجلس و یا دولت بنماید، این تقاضا در جلسه علنی اعلام و در دستور هفتگی بعدی مجلس قرار می گیرد.

ماده ۱۶۵- هنگام طرح تقاضای مزبور در مجلس، نماینده دولت و یا نماینده منتخب تقاضاکنندگان، دلایل ضرورت ارجاع طرح و یا لایحه را حداکثر به مدت ده دقیقه بیان می نماید و سپس دو نفر مخالف و دو نفر موافق که قبلاً ثبت نام کرده اند و در صورت عدم ثبت نام، در مجلس نوبت گرفته اند، هر یک به مدت ده دقیقه صحبت کرده و آنگاه رای گیری می‌شود.

ماده ۱۶۶- پس از موافقت مجلس، طرح یا لایحه به کمیسیون فرستاده می‌شود. ترتیب رسیدگی این قبیل طرح ها و لوایح در کمیسیون همان ترتیب رسیدگی و تصویب طرح ها و لوایح در مجلس خواهد بود، اما مناط در تصویب رای حداقل دو سوم اعضاء کمیسیون می‌باشد.

ماده ۱۶۷- پس از تصویب طرح یا لایحه در کمیسیون ها، تعیین مدت اجرای آزمایشی آن در دستور کار مجلس قرار خواهد گرفت، به این ترتیب که مصوبه کمیسیون به همراه پیشنهاد مدت اجراء، چهل و هشت ساعت قبل از طرح در مجلس تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد. هنگام طرح تعیین مدت در جلسه علنی، در صورتی که پیشنهاد دیگری نباشد، نسبت به پیشنهاد کمیسیون رای گیری می‌شود.

در غیر این صورت، نسبت به پیشنهاد نمایندگان به ترتیب وصول در جلسه علنی پس از صحبت یک مخالف و یک موافق رای‌گیری خواهد شد.

تبصره ۱- مسکوت ماندن اینگونه طرح‌ها و لوایح تا قبل از تصویب مدت اجرای آزمایشی آن طبق روال بررسی طرح‌ها و لوایح، قابل طرح است.

تبصره ۲- چنانچه پانزده نفر از نمایندگان تقاضای لغو رسیدگی طرح یا لایحه طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی را تا قبل از تایید شورای نگهبان از مجلس داشته باشند این تقاضا در همان جلسه اعلام و در جلسه بعد طبق ماده (۱۶۵) آیین‌نامه داخلی مطرح می‌گردد و در صورت تصویب این تقاضا، رسیدگی به لایحه یا طرح طبق آیین‌نامه داخلی ادامه می‌یابد.

ماده ۱۶۸- در صورتی که مجلس تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها، مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت را به دولت واگذار کند، اساسنامه باید در جلسات هیأت وزیران مطرح شود و به تصویب برسد ترتیب رسیدگی و تصویب اساسنامه‌های مذکور طبق آیین‌نامه داخلی هیأت وزیران خواهد بود.

مبحث پنجم - نحوه بررسی موارد خاص و مهم

اول - نحوه تصویب معاهدات و قرارداد های بین‌المللی

ماده ۱۶۹- در تقدیم لوایح قانونی که در آن‌ها، دولت تقاضای تصویب عهد نامه، مقاله نامه، قرارداد و یا موافقتنامه بین‌المللی و یا الحاق به پیمان‌های بین‌المللی را دارد، متن کامل آن‌ها باید جهت بررسی ضمیمه لوایح تقدیمی مذکور باشد.

ماده ۱۷۰- موارد مذکور در ماده (۱۶۹) پس از اعلام وصول در مجلس، بلافاصله چاپ و بین نمایندگان توزیع می‌شود و به کمیسیون مربوطه ارجاع می‌گردد.

ماده ۱۷۱- در صورتی که دولت برای موارد مذکور در ماده (۱۶۹) قید مهم قائل شده باشد و یا کمیسیون مربوط تا یک هفته پس از وصول و یا پانزده نفر نمایندگان، چنین قیدی را پیشنهاد کنند، رسیدگی به این قید بلافاصله در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد تا پس از پیشنهاد و اظهارات یک مخالف و یک موافق (هر یک پنج دقیقه) به رای گذاشته شود.

ماده ۱۷۲- در صورتی که قید اهمیت به تصویب مجلس نرسد یا در این باره از ناحیه دولت یا کمیسیون مربوط یا پانزده نفر از نمایندگان تقاضایی به عمل نیاید عهدنامه، مقاله نامه، قرارداد و یا موافقتنامه، عادی تلقی شده و مجلس به صورت یک شوری آن را مورد رسیدگی قرار خواهد داد، بدین ترتیب که پس از صحبت دو مخالف و دو موافق در کلیات و جزئیات (هرکدام حداکثر به مدت پانزده دقیقه) و صحبت سخنگوی کمیسیون و نماینده دولت به رای گذاشته می‌شود.

ماده ۱۷۳- در صورتی که مجلس قید اهمیت را تصویب کند، رسیدگی به آن دو شوری و به ترتیب زیر خواهد بود:

۱- در شور اول در باره کلیات، با در نظر گرفتن مواد مربوطه، بحث و اعتراضات وارده به بعضی از شرایط و مواد قرارداد به عنوان پیشنهاد کتبی به کمیسیون ارجاع خواهد شد. این پیشنهادها باید بیست و چهار ساعت قبل از طرح در کمیسیون، چاپ و بین نمایندگان توزیع شود.

۲- در شور دوم، کمیسیون، موارد اعتراض و پیشنهاد های نمایندگان و همچنین نظر خود را در باره این موارد، همراه با تصویب و یا رد مواد، بدون وارد کردن تغییرات، در مجلس مطرح می‌کند، آنگاه در باره موارد اعتراض نمایندگان، که بطور کتبی و در مهلت مقرر به کمیسیون داده شده باشد، به ترتیب، نماینده اعتراض کننده، یک مخالف و یک موافق، هرکدام به مدت پنج دقیقه، صحبت می‌کنند و سپس درباره وارد بودن یا نبودن اعتراض رای‌گیری به عمل می‌آید. پس از پایان یافتن رای‌گیری نسبت به اعتراضات، در صورتی که مجلس آن‌ها را وارد بداند، دولت موظف می‌شود در مسائل مورد اعتراض با طرف متعاقد مجدداً وارد مذاکره و گفتگو شود. در این صورت، لایحه تا پایان مذاکرات مجدد در دستور مجلس باقی خواهد بود. در صورت قبول اعتراضات و پیشنهادها متن اصلاحی تصویب شده تلقی خواهد شد و در غیراین صورت، آخرین پیشنهاد دولت در مورد اصل قرارداد با صحبت یک مخالف و یک موافق، هر یک به مدت پنج دقیقه، در مجلس به رای گذاشته خواهد شد.

دوم- اصلاح جزئی در خطوط مرزها

ماده ۱۷۴- در لایحه تقدیمی مربوط به اصلاح جزئی در خطوط مرزی، متن کامل عهدنامه بین‌المللی آن، که براساس اصل هفتاد و هشتم (۷۸) قانون اساسی تنظیم شده باشد، جهت بررسی باید ضمیمه گردد. متن این عهدنامه پس از اعلام وصول، بلافاصله چاپ و بین نمایندگان توزیع و همزمان به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی ارجاع می‌شود.

ماده ۱۷۵- کمیسیون مذکور در ماده قبل، پس از کسب نظر مشورتی کمیسیون قضائی و حقوقی و با دعوت از نماینده شورای عالی امنیت ملی و نمایندگان پیشنهاد دهنده، به بررسی همه جانبه موضوع می‌پردازد و ظرف یک ماه گزارش تفصیلی خود را مبنی بر قبول یا رد عهد نامه به ضمیمه پیشنهاد های اساسی به هیات رئیسه ارسال می‌دارد.

ماده ۱۷۶- لوایح مربوط به عهدنامه های اصلاح جزئی در خطوط مرزی همانند سایر عهدنامه های بین‌المللی مهم دو شوری خواهد بود و به همان ترتیب نیز مورد بررسی قرار خواهد گرفت. این نوع عهدنامه ها، در صورتی که صرفاً برای اصلاحات جزئی، با در نظر گرفتن مصالح کشور و رعایت اصل هفتاد و هشتم (۷۸) قانون اساسی دو طرفه باشد و به استقلال و تمامیت ارضی کشور لطمه نزند، با تصویب چهار پنجم مجموع نمایندگان مجلس معتبر خواهد بود.

سوم- محدودیت های ضروری

ماده ۱۷۷- براساس اصل هفتاد و نهم (۷۹) قانون اساسی، در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آن که دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی محدودیت های ضروری برقرار نماید، قبل از اعمال محدودیت، متن کامل و دقیق محدودیت های ضروری با دلائل توجیهی لازم، همراه با لایحه قانونی جهت بررسی تقدیم مجلس می‌شود.

تبصره- چنانچه دولت بدون کسب مجوز مبادرت به اعمال محدودیت نماید، رئیس مجلس موظف است تقدیم لایحه محدودیت را از رئیس‌جمهور مطالبه کند. در این خصوص، حق سؤال یا استیضاح رئیس‌جمهور و وزیران برای نمایندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۱۷۸- رسیدگی به لایحه محدودیت های ضروری یک شوری است و در صورت تصویب مجلس، مدت اعمال آن به هر حال نمی‌تواند بیش از سی روز باشد. در صورتی که پس از انقضاء این مدت ضرورت همچنان باقی باشد دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند

چهارم- سایر موارد

ماده ۱۷۹- براساس اصول هشتادم (۸۰)، هشتاد و دوم (۸۲)، هشتاد و سوم (۸۳) و یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی، اقدامات دولت در موارد ذیل قبلاً باید به تصویب مجلس برسد:

۱- گرفتن و دادن وام یا کمک های بلاعوض داخلی و خارجی.

۲- استخدام کارشناسان خارجی در موارد ضروری.

۳- فروش بنا ها و اموال دولتی و نقایس ملی به استثنای نقایس ملی منحصر به فرد که در هر صورت قابل فروش نخواهد بود.

۴- صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری که طرف دعوا خارجی باشد و همچنین در موارد مهم داخلی.

در تمام موارد مذکور، دولت موظف است متن تفصیلی آن ها را همراه با لایحه قانونی تقدیم مجلس نماید تا به صورت یک شوری مورد رسیدگی قرارگیرد، بدین ترتیب که پس از گزارش کمیسیون مربوط و صحبت دو مخالف و دو موافق در کلیات و جزئیات (هرکدام به مدت پانزده دقیقه) برای تصویب به رای گذاشته می‌شود.

مبحث ششم- نحوه بررسی برنامه و بودجه سالیانه کل کشور**اول- تصویب برنامه توسعه**

ماده ۱۸۰- دولت موظف است حداکثر تا پایان خردادماه سال پایانی قانون برنامه پنجساله توسعه، لایحه برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بعدی را به مجلس تقدیم کند. این لایحه به صورت یک شوری و به شرح زیر رسیدگی می‌شود:

الف- نمایندگان مجلس از زمان چاپ و توزیع لایحه برنامه ظرف مدت پنج روز (بدون احتساب ایام تعطیل) پیشنهاد های خود در مورد کلیات و جزئیات برنامه را به کمیسیون تخصصی ذی‌ربط ارائه می‌نمایند.

ب- کمیسیون های تخصصی مکلفند حداکثر ده روز پس از چاپ و توزیع لایحه نسبت به بررسی مفاد برنامه شامل مواد، تبصره ها، جداول و ضمائم و نیز پیشنهاد های نمایندگان اقدام و گزارش خود را به کمیسیون تلفیق رسیدگی کننده ارائه نمایند.

ج- کمیسیون تلفیق موظف است پس از پایان مهلت مذکور در بند (ب) به گزارش های کمیسیون های تخصصی و کلیات و جزئیات برنامه و پیشنهاد های نمایندگان ظرف حداکثر سه هفته رسیدگی و گزارش نهائی خود را به مجلس ارائه نماید و گزارش مسکوت ماندن پذیرفته نیست. چنانچه گزارش کمیسیون تلفیق مبنی بر رد کلیات لایحه باشد و در مجلس نیز کلیات لایحه به تصویب نرسد، موضوع به دولت اعلام می شود تا حداکثر ظرف مدت یک ماه لایحه را اصلاح و به مجلس ارائه کند و اگر کلیات لایحه به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون تلفیق اعاده می شود تا ظرف مدت پانزده روز گزارش جدید را به مجلس تقدیم کند.

د- در صحن جلسه علنی پس از ارائه گزارش کمیسیون تلفیق، ابتدا کلیات برنامه مورد بحث قرار می‌گیرد. در کلیات پنج نفر مخالف و پنج نفر موافق به ترتیب یک نفر مخالف و یک نفر موافق و حداکثر هر نفر پانزده دقیقه دیدگاه های خود را مطرح می‌کنند. پس از آن دولت و کمیسیون هر کدام حداکثر چهار و پنج دقیقه برای دفاع زمان خواهند داشت. سپس راجع به کلیات برنامه رای گیری خواهد شد. در بررسی کلیات، کفایت مذاکرات پذیرفته نمی‌شود.

ه- پس از تصویب کلیات، رسیدگی به جزئیات برنامه آغاز و به مواد و تبصره ها و جداول برنامه به ترتیب رسیدگی می‌شود. در این بخش، جایگزین متن ماده، یا جزئی از ماده و یا تبصره لایحه دولت، حذف کل، مصوبات جایگزینی کمیسیون های تخصصی و پیشنهادات چاپ شده نمایندگان برای هر ماده یا تبصره یا هر یک از اجزاء در صورتی که آن جزء ماهیت مستقل داشته باشد و حذف جزء و پیشنهادات چاپ شده کمیسیون های تخصصی به ترتیب مورد رسیدگی قرار می‌گیرند. سپس در مورد اصل ماده یا تبصره یا اجزاء در صورتی که ماهیت مستقل داشته باشند رای گیری خواهد شد. چنانچه اصل رای نیورد، موضوع برای رسیدگی مجدد به کمیسیون تلفیق برگشت داده خواهد شد تا در اسرع وقت و حداکثر طبق مهلتی که هیات رئیسه تعیین خواهد کرد گزارش مجدد خود را به مجلس ارائه دهد. نمایندگان می‌توانند حداکثر تا پایان همان روز پیشنهاد های خود را به کمیسیون تسلیم نمایند.

و- مادام که لایحه برنامه در صحن مجلس مورد بررسی است مجلس نطق نخواهد داشت و هیچ طرح یا لایحه ای جز طرح ها و لوایح سه فوریتی و نیز تحقیق و تفحص، استیضاح و رای اعتماد در دستور قرار نخواهد گرفت و مجلس در تمامی ایام به جز ایام تعطیل حداقل شش و حداکثر هشت ساعت جلسه علنی خواهد داشت. در موارد استثناء با تصویب مجلس، این زمان تا ده ساعت قابل افزایش است.

ز- مهلت های مذکور در بند های (ب) و (ج) حسب مورد با تصویب هیات رئیسه تا دو برابر قابل افزایش است.

تبصره ۱- اعضای کمیسیون تلفیق نمی‌توانند در جریان رسیدگی پیشنهاد جدید مطرح کنند. در صورت ضرورت، هیات رئیسه کمیسیون تلفیق می‌تواند کارگروه‌هایی را برای بررسی موضوعات معین تشکیل دهد. پیشنهاد آن کارگروه‌ها برای بررسی به کمیسیون تلفیق ارائه می‌شود.

تبصره ۲- جلسات کمیسیون تلفیق در محل صحن علنی مجلس تشکیل می‌شود و مشروح مذاکرات جلسات علنی آن کمیسیون انتشار می‌یابد. نمایندگانی که عضو کمیسیون تلفیق نیستند می‌توانند بدون حق رأی در مذاکرات کمیسیون تلفیق شرکت کنند و به‌عنوان موافق یا مخالف پیشنهادهایی که مطرح می‌شود، اظهارنظر نمایند. (الحاقی ۱۴۰۱)

ماده ۱۸۱- اصلاح قانون دائمی و قانون برنامه توسعه در حین بررسی لایحه بودجه سالانه و اصلاح برنامه توسعه در زمان بررسی دیگر طرح ها و لوایح به دو سوم رای نمایندگان حاضر نیاز دارد.

دوم- تصویب بودجه سالانه کل کشور

ماده ۱۸۲ اصلاحی ۱۴۰۱- دولت موظف است لایحه بودجه سالانه کل کشور را در دو بخش به ترتیب زیر به مجلس تقدیم کند:

الف - ماده واحده مشتمل بر:

۱- احکام مورد نیاز برای اجرای بودجه کل کشور

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

۲- سقف منابع بودجه عمومی دولت به تفکیک درآمدها و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی و اجزای اصلی آنها از جمله: مالیات و حقوق و عوارض گمرکی، درآمد ناشی از فروش کالا، خدمات و حقوق مالکانه، منابع حاصل از فروش نفت، گاز، میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی و گازی، منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم‌الشرکه و اموال دولت و واگذاری اوراق مالی اسلامی

۳- ترازهای عملیاتی، سرمایه‌ای و مالی بودجه عمومی دولت

۴- فروض برآورد منابع و مصارف بودجه

دولت موظف است این بخش را حداکثر تا اول آبان هر سال به مجلس تقدیم کند. فقط احکامی قابل درج در ماده واحده است، که اثر مستقیم بر منابع یا مصارف بودجه دارد، یا برای تأمین مالی بخشی از وظایف قانونی دولت از جمله گسترش سرمایه‌گذاری، حمایت از اشتغال و ازدواج، ترویج فرزندآوری و تأمین مسکن نیازمندان از محل‌هایی غیر از بودجه عمومی دولت، در نظر گرفته شده باشد.

هیأت رئیسه موظف است پس از وصول این بخش، بلافاصله آن را برای اطلاع نمایندگان در «سامانه قانونگذاری و نظارت مجلس»، بارگذاری و به کمیسیون تلفیق و سایر کمیسیون‌ها ارجاع نماید. کمیسیون تلفیق موظف است ظرف پنج روز گزارش خود را در مورد رد یا تأیید کلیات ماده واحده به هیأت رئیسه مجلس ارسال کند.

رسیدگی به کلیات ماده‌واحد در صحن مجلس مطابق بند «ج» ماده (۱۰۸) این قانون انجام می‌شود. در جلسه رسیدگی به کلیات، بعد از گزارش کمیسیون تلفیق، گزارش کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات در مورد کلیات به مدت ده دقیقه استماع می‌شود. چنانچه در این مرحله، کلیات ماده‌واحد به تصویب مجلس نرسد، دولت موظف است ظرف هفت روز، ماده‌واحد را با اصلاحات، مجدداً به مجلس تقدیم کند. در این صورت کمیسیون تلفیق دو روز فرصت دارد تا گزارش جدید رسیدگی به کلیات را به مجلس گزارش نماید. در صورتی که کلیات ماده‌واحد به تصویب مجلس برسد، به کمیسیون‌های مربوط ارجاع می‌شود. نمایندگان از زمان تصویب کلیات، پنج روز فرصت دارند پیشنهادهای خود را در سامانه ثبت نمایند.

پس از آن هر کمیسیون موظف است ضمن اطلاع‌رسانی به نمایندگان پیشنهاددهنده حداکثر ظرف پنج روز (بدون احتساب تعطیلات رسمی) به پیشنهادهای نمایندگان رسیدگی و گزارش کمیسیون مربوط را به کمیسیون تلفیق ارسال کند. کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف ده روز (بدون احتساب تعطیلات رسمی) به پیشنهادهای واصله از کمیسیون‌ها رسیدگی و گزارش آن را در سامانه بارگذاری نماید.

پس از بارگذاری گزارش کمیسیون تلفیق، کمیسیون‌ها و نمایندگان می‌توانند ظرف سه روز پیشنهادهای خود را در مورد گزارش کمیسیون تلفیق ثبت کنند. در زمان مطرح‌شدن گزارش کمیسیون تلفیق در صحن علنی، ابتداء پیشنهادهای کمیسیون‌ها و سپس پیشنهادهای نمایندگان مورد رسیدگی قرار می‌گیرد و در مورد آن رأی‌گیری می‌شود. همچنین در کمیسیون تلفیق و در صحن، ابتداء به پیشنهادهای مربوط به منابع و سپس به سایر پیشنهادها رسیدگی می‌شود.

مهلت مجلس برای رسیدگی به بخش اول، از زمان وصول حداکثر دومه است. پس از اتمام رسیدگی بخش اول لایحه بودجه، مصوبه مجلس به شورای نگهبان ارسال و پس از تأیید آن شورا به دولت ابلاغ می‌شود.

ب - جداول تفصیلی مشتمل بر ارقام بودجه:

دولت موظف است حداکثر ده روز از زمان ابلاغ بخش اول قانون بودجه، با رعایت احکام و سقفهای مصوب موضوع بند «الف» این ماده، جداول تفصیلی بودجه را به همراه نسخه الکترونیکی دارای قابلیت خوانش رایانه ای به گونه‌ای که ارقام تشکیل‌دهنده و محاسبات مربوط به هر ردیف قابل مشاهده و پیگیری باشد، به مجلس ارسال کند. سنجه‌های ارزیابی برنامه‌های قوه مقننه، قوه قضائیه، وزارتخانه‌ها، سازمان‌های مستقلی که عالی‌ترین مقام آن را رئیس‌جمهور منصوب می‌کند، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، نیروهای مسلح، نهادهای زیرنظر مقام معظم رهبری و نهادهای مصرح در قانون اساسی باید ضمیمه جداول تفصیلی باشد.

هیأت رئیسه موظف است بلافاصله پس از وصول این بخش، آن را برای اطلاع نمایندگان در سامانه، بارگذاری و بخش‌های مربوط به هر کمیسیون را ارجاع نماید. نمایندگان پنج روز فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در رابطه با جداول در سامانه ثبت کنند. پیشنهادهای نمایندگان در کمیسیون‌ها، کمیسیون تلفیق و صحن مجلس با اولویت رسیدگی به جداول مربوط به منابع بودجه عمومی دولت و منابع و مصارف دستگاهها و نهادهای مذکور، به تفکیک برنامه‌های عملیاتی آنها مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

کتابفروشی حقوقی
دادبازار

در این بخش فقط به ارقام و اعداد جداول بدون تفکیک کلیات و جزئیات رسیدگی می‌شود و هیچ حکمی در این مرحله قابل بررسی و تصویب نیست و پیشنهادهای نیز نباید مغایر قوانین جاری و مصوبه بخش اول باشد. ترتیب و زمان‌بندی رسیدگی به پیشنهادهای نمایندگان در کمیسیون‌ها، کمیسیون تلفیق و صحن مجلس، مشابه ترتیب و زمان‌بندی مذکور در بند «الف» این ماده است. مهلت مجلس برای رسیدگی به بخش دوم از زمان وصول حداکثر به مدت چهل روز است.

چنانچه در هنگام رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق درباره جزئیات ماده‌واحد یا جداول تفصیلی بودجه، مصوبه کمیسیون تلفیق در صحن مجلس رأی نیاورد، کمیسیون مزبور موظف است حداکثر ظرف سه روز (بدون احتساب تعطیلات رسمی) گزارش جدید خود را به مجلس ارائه کند. در این مرحله نمایندگان یک روز فرصت دارند تا پیشنهادهای خود را در مورد تغییرات کمیسیون تلفیق ثبت نمایند.

تبصره ۱۰- اعضای کمیسیون تلفیق نمی‌توانند در جریان رسیدگی پیشنهاد جدید مطرح کنند. در صورت ضرورت، هیأت‌رئیس کمیسیون تلفیق می‌تواند کارگروه‌هایی را برای بررسی موضوعات معین تشکیل دهد. پیشنهاد آن کارگروه‌ها برای بررسی به کمیسیون تلفیق ارائه می‌شود.

تبصره ۲۰- جلسات کمیسیون تلفیق در محل صحن علنی مجلس تشکیل می‌شود و مشروح مذاکرات جلسات علنی آن کمیسیون انتشار می‌یابد. نمایندگانی که عضو کمیسیون تلفیق نیستند می‌توانند بدون حق رأی در مذاکرات کمیسیون تلفیق شرکت کنند و به‌عنوان موافق یا مخالف پیشنهادهایی که مطرح می‌شود، اظهارنظر نمایند.

تبصره ۳- در جلسه علنی، تنها پیشنهادهایی که توسط نمایندگان و کمیسیون‌ها در زمان مقرر دریافت و به چاپ رسیده، مشروط به عدم مغایرت با قانون برنامه، قابل طرح می‌باشد. پیشنهادهایی که منبع درآمد مشخصی نداشته باشد قابل طرح نخواهد بود و پیشنهادهایی که مازاد بر سرجمع نباشد زمانی قابل طرح است که ردیف مشخص جایگزین را معین نماید، تشخیص موارد مذکور با رئیس جلسه خواهد بود.

تبصره ۴- نحوه رسیدگی به متمم، اصلاحیه‌های بودجه و سایر مواردی که در این ماده پیش بینی نشده طبق مقررات معمول در این آیین‌نامه خواهد بود.

تبصره ۵- دولت مکلف است گزارش عملکرد بودجه سال گذشته و صورت‌های مالی حسابرسی شده، بودجه تفصیلی سال جاری و عملکرد بودجه مصوب ۶ ماهه اول سال جاری تمامی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت و شرکت‌ها و موسساتی که مستلزم ذکر یا تصریح نام است از قبیل شرکت‌های تابعه وزارت نفت، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بیمه مرکزی ایران، شرکت سهامی بیمه ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران و سازمان بنادر و دریانوردی و همچنین بودجه پیشنهادی سال آینده آن‌ها و شاخص‌های کلان کل بودجه را تا پانزدهم آبان ماه هر سال به همراه گزارش ارزیابی بر مبنای شاخص‌های مالی و عملکردی به تفکیک به مجلس شورای اسلامی تسلیم کند.

کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات بلافاصله گزارش‌ها را به دیوان محاسبات کشور ارجاع می‌دهد تا دیوان پس از بررسی و اظهار نظر گزارش خود را ظرف مدت بیست (۲۰) روز جهت تصویب به کمیسیون مذکور ارائه کند گزارش کمیسیون ملاک بررسی بودجه است و همزمان با لایحه بودجه کل کشور طبق مواد این قانون مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

ماده ۱۸۳- جلسات مجلس برای رسیدگی به بودجه سالانه باید بلاانقطاع در کلیه ایام هفته غیراز جمعه و تعطیلات رسمی، حداقل روزی چهارساعت منعقد گردد و تا موقعی که شور و مذاکره پایان نیافته و رای مجلس اخذ نشده است از دستور خارج نمی‌شود و هیچ لایحه یا طرح دیگر نمی‌تواند مطرح باشد مگر لایحه یک یا چند دوازدهم بودجه در صورت ضرورت.

تبصره- اگر مطالب فوری و فوری اعم از طرح‌ها و لوایح دوفوریتی و غیره پیش آید که به تشخیص مجلس تاخیر آن موجب زیان جبران‌ناپذیری باشد، در این صورت برای طرح و تصویب آن زمان مشخصی معین می‌شود.

ماده ۱۸۴- چنانچه لایحه بودجه سالانه کشور تا تاریخ تعیین شده در این آیین‌نامه به مجلس تسلیم نشود دولت موظف است لایحه چند دوازدهم بودجه را نیز به مجلس تسلیم نماید.

این لایحه پس از چاپ و توزیع در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد. ابتدا نماینده دولت و سپس دو مخالف و دو موافق به ترتیب هر کدام به مدت پنج دقیقه صحبت می‌کنند و سپس کلیات لایحه به رای گذاشته می‌شود. در صورت تصویب، رسیدگی به لایحه در ردیف اول دستور جلسه علنی بعد قرار می‌گیرد. در وقت رسیدگی ابتدا پیشنهاد نمایندگان در خصوص میزان چند دوازدهم مطرح و در صورت عدم تصویب نسبت به عدد چند دوازدهم پیشنهادی دولت رای گیری می‌شود.

تبصره ۱- مجلس چند دوازدهم بودجه را بر مبنای آخرین قانون بودجه سالانه مصوب مجلس رسیدگی می‌نماید.

تبصره ۲- حداکثر مدتی که مجلس می‌تواند برای بودجه چند دوازدهم تصویب نماید، سه دوازدهم است.

مبحث هفتم - تفسیر قوانین

ماده ۱۸۵- رسیدگی به طرح‌ها و لوایح مربوط به شرح و تفسیر قوانین عادی یک شوری است و می‌تواند با فوریت مورد مذاکره قرار گیرد، در تفسیر قوانین بحث در کلیات و جزئیات از هم تفکیک نمی‌شود.

ماده ۱۸۶- در صورتی که استفساریه به صورت عادی و یک فوریتی باشد، پس از گزارش کمیسیون و توضیح سخنگو، یک مخالف و یک موافق، هر یک به مدت ده دقیقه صحبت خواهند کرد. با پیشنهاد رئیس و یا ده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس مدت صحبت و تعداد مخالف و موافق تا ۲ برابر قابل تغییر است. در مورد تفسیر قوانین نماینده دولت هم می‌تواند صحبت کند.

ماده ۱۸۷- در صورتی که گزارش کمیسیون و همین‌طور پیشنهاد های دیگر که به کمیسیون رسیده است، به تصویب مجلس نرسد، هر نماینده می‌تواند نظر خود را کتباً به هیات رئیسه بدهد. پیشنهاد ها به ترتیب وصول مورد بحث قرار می‌گیرد و اگر پیشنهادی به تصویب نرسید موضوع برای بحث بیشتر به کمیسیون ارجاع می‌شود.

ماده ۱۸۸- در صورتی که تفسیر بصورت دو فوریتی و سه فوریتی باشد همانند دیگر طرح‌ها و لوایح دو فوریتی و سه فوریتی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

مبحث هشتم - طرح‌های تنقیحی

ماده ۱۸۹- متن پیشنهادی معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی که به منظور تنقیح قوانین تهیه شده است، با امضای حداقل پانزده نفر از نمایندگان به عنوان طرح‌های تنقیحی به رئیس جلسه تقدیم می‌شود. هیات رئیسه پس از اعلام وصول نسبت به ارجاع آن به کمیسیون‌های مربوط اقدام می‌کند.

ماده ۱۹۰- گزارش طرح‌های تنقیحی به صورت یک شوری و بدون تفکیک کلیات و جزئیات در صحن مجلس مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. پس از گزارش سخنگوی کمیسیون و صحبت سه مخالف و سه موافق به ترتیب یک مخالف و یک موافق و توضیح معاون قوانین مجلس هر کدام به مدت ده دقیقه و توضیحات نهائی سخنگوی کمیسیون به مدت پنج دقیقه، گزارش کمیسیون به رای گذاشته می‌شود.

در صورت عدم تصویب گزارش مزبور، مجدداً به کمیسیون ارجاع می‌شود تا نسبت به اعمال اصلاحات اقدام و گزارش آن را به مجلس ارائه کند، تا حسب روال این ماده رسیدگی شود.

تبصره- در صورتی که گزارش کمیسیون دارای موارد (موضوعات) متعدد باشد، برای هر یک از موارد به تفکیک رای گیری می‌شود.

مبحث نهم - نکات مشترک مربوط به بررسی طرح‌ها و لوایح

ماده ۱۹۱- در مواردی که طرح یا لایحه قانونی مربوط به امور داخلی مجلس نباشد، از طریق هیات رئیسه به وزیر یا مسؤول اجرائی مربوطه رسماً اطلاع داده می‌شود تا خود یا معاون او که رسماً به مجلس معرفی شده در جلسه علنی حاضر شود و در مذاکرات شرکت نماید. در صورت اطلاع و عدم حضور وزیر یا معاون بدون عذر موجه، از طرف رئیس مجلس مؤاخذه خواهد شد. بهر صورت، در همان جلسه، حتی با عدم حضور وزیر یا مسؤول اجرائی مربوطه، طرح یا لایحه مورد بررسی قرار خواهد گرفت و اتخاذ تصمیم خواهد شد.

ماده ۱۹۲- سوالات توضیحی نمایندگان، در شور اول یا دوم طرح‌ها و لوایح که مربوط به موضوعات مورد بحث باشد، در مجلس کتباً به رئیس مجلس تقدیم می‌شود. رئیس این سوالات را به سخنگوی کمیسیون مربوط یا به نماینده دولت می‌دهد تا به هنگام توضیح و یا توجیه به آن پاسخ داده شود.

ماده ۱۹۳- در صورتی که حداقل بیست و پنج نفر از نمایندگان تا قبل از اتمام رسیدگی نهایی در مجلس کتباً از مجلس تقاضا کنند که طرح یا لایحه قانونی واصل شده به مجلس برای مدت معینی مسکوت بماند، پس از توضیح یکی از پیشنهاد دهندگان به مدت پنج دقیقه و پاسخ آن از طرف یک مخالف به مدت حداکثر پنج دقیقه، رای گرفته می‌شود. تقاضای مسکوت ماندن لایحه بدون موافقت

معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور یا وزیر یا معاون امور مجلس ذی‌ربط پذیرفته نخواهد شد. تقاضای مسکوت ماندن در هر طرح و لایحه فقط برای یک مرتبه مجاز خواهد بود. هیات رئیسه موظف است پس از گذشت مدت مسکوت ماندن، طرح یا لایحه را مجدداً در دستور کار مجلس قرار دهد.

تبصره - چنانچه تقاضای مسکوت ماندن برای انجام اصلاحات طرح یا لایحه باشد پس از تصویب مسکوت ماندن به کمیسیون ذی‌ربط جهت انجام اصلاحات ارجاع می‌گردد. نحوه رسیدگی به اصلاحات همچون رسیدگی در شور دوم طرح‌ها و لوایح خواهد بود.

ماده ۱۹۴ - اخطار راجع به منافی بودن طرح‌ها و لوایح و سایر موضوعات مورد بحث در مجلس با قانون اساسی مقدم بر اظهارات دیگر است و مذاکرات در موضوع اصلی را متوقف می‌کند. این اخطار باید قبل از رای‌گیری و با استناد به اصل مربوطه حداکثر ظرف سه دقیقه به عمل آید. در صورتی که رئیس مجلس اخطار را وارد بداند بدون بحث از مجلس نظرخواهی می‌نماید چنانچه مجلس اخطار را وارد دانست رئیس نسبت به پذیرش اصلاحات پیشنهادی یا حذف مورد اشکال یا ارجاع آن به کمیسیون گزارش‌دهنده جهت بررسی مجدد اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۹۵ - در صورتی که نمایندگان نسبت به اجرای آیین‌نامه داخلی مجلس تخلفی را که مربوط به همان جلسه باشد مشاهده نمایند، حق دارند بلافاصله مورد تخلف را قبل از رای‌گیری و با استناد به ماده مربوطه بدون خروج از موضوع حداکثر ظرف سه دقیقه تذکر دهند و اگر مربوط به آن جلسه نباشد بعد از نطق و یا پایان جلسه، قبل از اعلام ختم آن حداکثر ظرف سه دقیقه تذکر دهند چنانچه رئیس تذکر را وارد بداند موظف است به آن ترتیب اثر دهد.

ماده ۱۹۶ - پس از آنکه مجلس درباره طرح یا لایحه ای رای نهائی داد، اسناد و اوراق و صورتجلسات مربوط به آن در اداره کل قوانین مجلس بایگانی می‌شود.

ماده ۱۹۷ - اخطار و تذکر پس از رای‌گیری در مجلس درباره موضوع رای‌گیری شده پذیرفته نمی‌شود و مصوبات مجلس قابل تغییر یا اصلاح یا ارجاع به کمیسیون نیست و باید مراحل تعیین شده در این آیین‌نامه اجراء شود.

مبحث دهم - ارجاع مصوبات مجلس به شورای نگهبان و مراحل رسیدگی آن‌ها

ماده ۱۹۷ - کلیه مصوبات مجلس رسماً به شورای نگهبان فرستاده می‌شود. در صورتی که شورا ظرف ده روز پس از وصول یا پس از انقضای ده روز تمدید مذکور در اصل نود و پنجم (۹۵) قانون اساسی، مخالفت خود را اعلام نکرد، طبق اصل نود و چهارم (۹۴) قانون اساسی، مصوبات از طرف مجلس جهت امضاء و ابلاغ به ریاست جمهوری ارسال می‌شود.

تبصره - روز وصول مصوبه و روز اعلام نظر شورای نگهبان به مجلس جزء مهلت‌های مقرر محسوب نمی‌گردد.

ماده ۱۹۸ - مصوبات مجلس تا زمان اعلام نظر نهائی شورای نگهبان از دستور خارج نمی‌شود. شورای نگهبان، در صورت رد مصوبات مجلس، موظف است علت رد را صریحاً به مجلس گزارش نماید تا بلافاصله تکثیر و توزیع شود.

ماده ۱۹۹ - مصوبات عادی و یک فوریتی مجلس که از طرف شورای نگهبان رد شده به کمیسیون مربوطه ارسال می‌شود و با اعلام وقت قبلی با حضور نماینده شورای نگهبان، موارد اعتراض برای اصلاح مورد بحث قرار می‌گیرد. در صورت عدم حضور نماینده شورای نگهبان در موعد اعلام شده، کمیسیون با ملحوظ نمودن نظر شورای نگهبان کار خود را انجام می‌دهد.

نمایندگانی که پیشنهاد اصلاحی داده‌اند، در این مرحله می‌توانند در کمیسیون شرکت نمایند. نظر کمیسیون همراه پیشنهاد‌های نمایندگان در مجلس مطرح می‌شود و طبق معمول شور دوم مورد بحث و رای‌قرار می‌گیرد. چنانچه در مورد ماده ای، کمیسیون نیز همراه پیشنهاد‌های دیگر پیشنهاد داده باشد، اول پیشنهاد کمیسیون به رای گذاشته می‌شود و در صورت عدم تصویب، پیشنهاد‌های دیگر مطرح می‌شود.

در صورت عدم تصویب پیشنهاد کمیسیون و یا پیشنهاد‌های قبلی نمایندگان در مجلس، پیشنهاد‌های جدید پذیرفته می‌شود و درباره آن‌ها بحث و رای‌گیری به عمل می‌آید.

تبصره ۱ - پس از ایراد شورای نگهبان، دولت حق پیشنهاد اصلاح لایحه را ندارد مگر در موارد ایراد شورای نگهبان.

تبصره ۲- شورای نگهبان نمی‌تواند پس از گذشت مهلت‌های مقرر و رفع ایراد در نوبت اول، مجدداً مغایرت موارد دیگری را که مربوط به اصلاحیه نمی‌باشد بعد از گذشت مدت قانونی به مجلس اعلام نماید مگر در رابطه با انطباق با موازین شرعی

تبصره ۳- اگر با اصلاح ماده مورد ایراد شورای نگهبان، ماده به کلی خاصیتش را از دست بدهد، می‌توان آن را حذف کرد.

ماده ۲۰۰- پس از بررسی گزارش کمیسیون که در آن نظر شورای نگهبان ملحوظ شده است و رای گیری نسبت به آن، مصوبه مجدداً به شورای نگهبان ارسال می‌شود. اگر این مصوبه هنوز وافی به نظرات شورای نگهبان نباشد، مجدداً در مجلس مطرح می‌گردد، در صورتی که مجلس با در نظر گرفتن حفظ مصلحت نظام همچنان بر رای خود باقی باشد رئیس مجلس مصوبه مذکور را به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال می‌دارد. مجمع موظف است تنها در موارد اختلاف و دیگر موارد مربوط به آن اظهار نظر قطعی نموده و گزارش آن را جهت طی مراحل بعدی به رئیس مجلس اعلام نماید.

مبحث ششم- تقاضای همه‌پرسی

ماده ۲۰۱- برای بررسی تقاضای همه‌پرسی موضوع اصل پنجاه و نهم (۵۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران کمیسیون ویژه ای مرکب از پانزده نفر از نمایندگان با رای مستقیم مجلس شورای اسلامی تشکیل می‌شود تا مطابق مقررات حاکم بر تشکیل و نحوه اداره کمیسیون های دیگر موضوع را بررسی و گزارش خود را به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

تبصره ۱- رسیدگی به درخواست همه‌پرسی یک شوری است. در صورت تقاضای فوریت برای آن مطابق مواد مربوطه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

تبصره ۲- مدت زمان صحبت مخالفین و موافقین در صحن علنی مجلس حداکثر چهار ساعت و برای هر نفر حداکثر پانزده دقیقه خواهد بود. نحوه ثبت نام و نطق مخالفین و موافقین مطابق ماده (۱۱۱) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی خواهد بود. نماینده دولت و سخنگو کمیسیون ویژه هرکدام می‌توانند تا یک ساعت توضیحات خود را ارائه دهند.

تبصره ۳- پس از پایان مذاکرات، رای گیری علنی و با ورقه به عمل خواهد آمد. نحوه رای گیری به ترتیب زیر خواهد بود:

الف- اصل مصوبه کمیسیون ویژه.

ب- پیشنهاد جایگزین اصل درخواست اولیه.

ج- پیشنهاد جایگزین کمیسیون های فرعی به ترتیب وصول.

د- پیشنهاد جایگزین نمایندگان به ترتیب وصول.

تبصره ۴- در مرحله طرح هر یک از پیشنهادات علاوه بر پیشنهاد دهنده یک موافق و یک مخالف و نماینده دولت و سخنگو کمیسیون هر یک حداکثر به مدت ده دقیقه می‌توانند صحبت کنند.

تبصره ۵- مناط تصویب درخواست همه پرسی موضوع اصل پنجاه و نهم (۵۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رای مثبت حداقل دو سوم مجموع نمایندگان خواهد بود.

فصل دوم- نحوه بررسی و رای اعتماد به هیات وزیران

ماده ۲۰۲- رئیس جمهور موظف است حداکثر ظرف مدت دو هفته پس از انجام مراسم تحلیف یا سقوط دولت یا تغییر نیمی از وزرا از ابتدای شروع به کار دولت، ضمن تقدیم برنامه کلی، اسامی وزرای پیشنهادی وزارتخانه ها را که دارای تجربه و تخصص مرتبط هستند به همراه شرح حال، برنامه ها، سوابق و سمت های علمی و اجرایی و سایر امتیازات قابل استناد، به مجلس تسلیم کند. رئیس مجلس مکلف است نامه معرفی هیات وزیران و ضامنه آن را در اولین جلسه علنی اعلام وصول قرائت کند، سپس معرفی نامه و مستندات را برای بررسی به کمیسیون یا کمیسیون های تخصصی مرتبط ارجاع دهد.

کمیسیون یا کمیسیون های مرتبط موظفند پس از بررسی صلاحیت، انطباق مدارک، سوابق و برنامه های وزیر پیشنهادی و تطبیق آن ها با اسناد بالادستی ظرف مدت یک هفته گزارش خود را به هیات رئیسه ارائه کنند تا برای اطلاع نمایندگان چاپ و توزیع شود. گزارش مذکور قبل از صحبت مخالفان و موافقان توسط سخنگو قرائت می شود.

تبصره - فرصت سخنگو برای ارائه گزارش در مورد هر وزیر ده دقیقه است. در صورتی که بررسی برنامه وزیر پیشنهادی به بیش از یک کمیسیون تخصصی ارجاع شده باشد، سخنگوی هر کمیسیون حداکثر به مدت پنج دقیقه گزارش خود را ارائه می کند.

ماده ۲۰۳ - یک هفته پس از معرفی دولت، برای بحث و بررسی خط مشی و اصول کلی برنامه دولت و اخذ رای اعتماد برای هیات وزیران جلسات مجلس به طور متوالی تشکیل می گردد. با پیشنهاد رئیس و تصویب مجلس، جلسات بصورت صبح و بعد از ظهر برگزار خواهد شد. مجلس در این جلسات نطق نخواهد داشت.

ماده ۲۰۴ - قبل از تشکیل اولین جلسه بررسی برنامه های دولت و اخذ رای اعتماد هیات وزیران، نمایندگان مخالف و موافق برنامه، خط مشی و اصول کلی و ترکیب هیات وزیران و نیز نمایندگان مخالف و موافق هریک از وزیران به تفکیک برنامه و هر وزیر در برگی های جداگانه ثبت نام می نمایند.

هریک از نمایندگان حق دارند تمام یا قسمتی از وقت خود را در اختیار نماینده دیگر قرار دهد. در شروع بحث در مورد هیات وزیران، رئیس جمهور برنامه دولت را تشریح و ضمن معرفی وزیران از ترکیب هیات وزیران دفاع خواهد نمود. پس از آن مجلس، بررسی برنامه دولت و ترکیب هیات وزیران را با اظهارات پنج نفر از نمایندگان مخالف و پنج نفر از نمایندگان موافق با حفظ ترتیب یکتفر مخالف و یکتفر موافق و هر کدام برای مدت پانزده دقیقه انجام خواهد داد.

رئیس جمهور یا کسانی که او تعیین خواهد نمود به سوالات و اظهارات مخالفان پاسخ می دهند. مجموع مدت نطق اولیه رئیس جمهور و دفاعیات اخیر دو و نیم ساعت خواهد بود. در پی اظهارات و دفاعیات رئیس جمهور، مجلس شور در مورد برنامه ها و صلاحیت هر یک از وزیران را به صورت جداگانه آغاز خواهد نمود. در مورد هر وزیر دو نفر از نمایندگان مخالف و دو نفر از نمایندگان موافق با حفظ ترتیب یکتفر مخالف و موافق هرکدام برای مدت پانزده دقیقه فرصت خواهند داشت. پس از آن وزیر و در صورت صلاحدید رئیس جمهور به مدت سی دقیقه برای دفاع از برنامه و صلاحیت وزیر مطروحه وقت خواهند داشت.

بحث و بررسی برای تک تک وزیران به ترتیب حروف الفبای وزارتخانه به همین شیوه انجام می گیرد، رئیس جمهور می تواند با استفاده از وقت وزیران در پایان و به طور یکجا از آنان دفاع نماید. پس از آن رای گیری به عمل می آید و شمارش و اعلام نتیجه آرا پس از رای گیری برای همه وزرا صورت خواهد گرفت. سوالات کتبی نمایندگان در طول مدتی که برنامه دولت مطرح است از طریق رئیس مجلس به رئیس جمهور یا وزیر مربوط داده خواهد شد.

تبصره ۱ - در موارد معرفی یک یا چند وزیر (کمتر از نصف مجموع وزرا) پس از نطق اولیه رئیس جمهور به مدت یکساعت بدون بحث در کلیات برنامه ها و ترکیب هیات وزیران تنها در مورد برنامه ها و صلاحیت وزیران پیشنهادی به ترتیب فوق الذکر اقدام خواهد شد.

تبصره ۲ - چنانچه مجلس به یک یا چند وزیر رای اعتماد نداد و یا وزارتخانه ای به هر دلیل وزیر نداشته باشد، رئیس جمهور موظف است با رعایت اصل یکصد و سی و پنجم (۱۳۵) قانون اساسی حداکثر قبل از سه ماه فرد یا افراد دیگری را برای اخذ رای به مجلس معرفی نماید.

ماده ۲۰۵- درمورد اصول هشتاد و هفتم (۸۷) و یکصد و سی و ششم (۱۳۶) قانون اساسی، کیفیت رای اعتماد به وزیر یا هیات وزیران و همه مسائل مربوط به آن طبق این آیین‌نامه خواهد بود.

تشخیص مسائل مهم و مورد اختلاف مذکور در اصل هشتاد و هفتم (۸۷) که دولت می‌تواند در زمینه آن‌ها از مجلس رای اعتماد بگیرد، با هیات وزیران است.

فصل سوم- نظارت

مبحث اول- نحوه بررسی اصول هشتاد و هشتم (۸۸) و هفتاد و ششم (۷۶) قانون اساسی

اول- تذکر و سؤال:

الف- تذکر:

ماده ۲۰۶- در کلیه مواردی که نماینده یا نمایندگان مطابق اصل هشتاد و هشتم (۸۸) قانون اساسی، از رئیس جمهور یا وزیر در باره یکی از وظایف آنان حق سؤال دارند، می‌توانند درخصوص موضوع موردنظر به رئیس جمهور و وزیر مسؤول کتباً تذکر دهند. هیات رئیسه خلاصه تذکر را در جلسه علنی مجلس قرائت و متن کامل تذکر را به رئیس جمهور یا وزیر مربوط ابلاغ می‌نماید.

تبصره- قبل از پایان هر جلسه علنی حداکثر پنج نفر از نمایندگان می‌توانند هر کدام به مدت دو دقیقه تذکر شفاهی دهند و در صورتی که متقاضیان بیش از پنج نفر باشند به قید قرعه تعیین می‌شوند. نمایندگان نمی‌توانند در مدت یک ماه بیش از یک بار تذکر شفاهی دو دقیقه ای فوق را بدهند و حق واگذاری به نماینده دیگر را ندارند.

و همچنین پس از اتمام تذکر دو دقیقه‌ای، به تناسب وقت باقیمانده از جلسه علنی درصورت درخواست هریک از نمایندگان دیگر برای بیان تذکر موارد ضروری، رئیس مجلس می‌تواند حداکثر به هشت نماینده فرصت تذکر شفاهی یک دقیقه‌ای اختصاص دهد. **الحاقی**
۱۴۰۰/۱۲/۲۴

ب- سؤال:

ماده ۲۰۷- نحوه رسیدگی به سؤال نماینده از وزیر به شرح ذیل خواهد بود:

۱- هر نماینده می‌تواند راجع به مسائل داخلی و خارجی کشور از وزیر مسؤول در باره وظایف او سؤال نماید سؤال باید کتبی و صریح بوده و در فرم مخصوص که هیات رئیسه تهیه می‌نماید توسط نماینده تنظیم و به هیات رئیسه تسلیم شود. هیات رئیسه موظف است سؤال را فوری به کمیسیون تخصصی ذی‌ربط ارسال نماید.

۲- کمیسیون موظف است حداکثر ظرف مدت پانزده روز پس از وصول سؤال، جلسه ای با حضور وزیر و سؤال کننده تشکیل دهد و با استماع نظرات سؤال کننده و وزیر و بررسی های لازم، به موضوع رسیدگی کند.

۳- چنانچه سؤال کننده، توضیحات وزیر را قانع کننده نداند، کمیسیون با تعیین قلمرو «ملی» یا «منطقه ای» سؤال، بلافاصله نسبت به ارجاع سؤال ملی به هیات رئیسه جهت اعلام وصول در اولین جلسه علنی اقدام می‌نماید.

۴- در رابطه با سؤال منطقه ای، کمیسیون موظف است حداکثر ظرف مدت ده روز نسبت به ارائه راه حل و ارسال گزارش به هیات رئیسه مجلس و رئیس جمهور (توسط رئیس مجلس) اقدام نماید. هیات رئیسه مساعی لازم نسبت به حل موضوع سؤال منطقه ای را به عمل می‌آورد. چنانچه پس از پانزده روز از ارجاع نامه کمیسیون، نماینده سؤال کننده همچنان موضوع را حل و فصل نشده بداند، از هیات رئیسه درخواست طرح سؤال منطقه ای در جلسه علنی را می‌نماید. هیات رئیسه موظف است در اولین جلسه علنی، سؤال منطقه ای را اعلام وصول و فوری به وزیر ابلاغ و به کمیسیون ذی‌ربط ارسال نماید. کمیسیون موظف است ظرف یک هفته گزارش نهایی را به هیات رئیسه ارائه نماید.

۵- طبق اصل هشتاد و هشتم (۸۸) قانون اساسی، وزیر مورد سؤال مکلف است حداکثر ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ سؤال در مجلس حضور یافته و به سؤال پاسخ دهد مگر آن که وزیر به صورت رسمی و با عذر موجه تقاضای تاخیر حداکثر برای مدت ده روز داشته باشد.

تبصره ۱- در صورت درخواست نماینده یا نمایندگان سؤال کننده، کمیسیون می تواند بررسی سؤال را حداکثر به مدت یک ماه به تعویق بیندازد.

تبصره ۲- هیات رئیسه مکلف است هرگاه تعداد سؤالات قابل طرح در صحن علنی ایجاب نماید یک جلسه علنی در هفته را به پاسخگویی به سؤالات اختصاص دهد.

تبصره ۳- هیات رئیسه می تواند کلیه سؤالات یک نماینده از یک وزیر را که آماده طرح در جلسه علنی باشد در یک جلسه در دستور قرار دهد. در این صورت حداکثر زمان اختصاص داده شده نباید از یک ساعت بیشتر شود که به همان ترتیب و تناسب طرح سؤال از وزیر در جلسه علنی، به نماینده و وزیر تخصیص می یابد.

تبصره ۴- جهت رعایت حق نمایندگان برای ایفای وظایف نظارتی، هیات رئیسه موظف است ترتیبی اتخاذ نماید تا سؤالات نمایندگان که در مجلس طرح نشده یا تعداد کمتری از سؤالات آنان در دستور قرار گرفته است، با اولویت بررسی و در دستور کار قرار گیرد.

ماده ۲۰۸- در جلسه علنی ابتدا گزارش کمیسیون متضمن طرح سؤال و بررسی های انجام شده توسط سخنگو کمیسیون به مدت حداکثر پنج دقیقه مطرح می شود سپس وزیر و نماینده سؤال کننده به ترتیب و هرکدام به مدت حداکثر پانزده دقیقه توضیحات خود را ارائه می دهند و در صورت قانع نشدن نماینده، رئیس جلسه نظر مجلس را در این مورد اخذ می کند. در صورتی که اکثر نمایندگان حاضر از پاسخ وزیر قانع نشوند، به منزله وارد بودن سؤال است و رئیس مجلس موظف است موضوع را به رئیس جمهور جهت رسیدگی ارجاع دهد.

تبصره ۱- عدم حضور وزیر در مجلس و کمیسیون به منزله وارد بودن سؤال می باشد.

تبصره ۲- سؤال کننده یا وزیر می توانند از وقت خود در جلسه علنی طی دو نوبت استفاده نمایند

تبصره ۳- گزارش کمیسیون حداقل بیست و چهار ساعت قبل از طرح سؤال در مجلس باید چاپ و بین نمایندگان توزیع شود.

تبصره ۴- در صورتی که سؤال توسط چند نماینده تنظیم گردد، نماینده منتخب سؤال کنندگان جهت توضیح سؤال در کمیسیون و **صحن علنی** باید در فرم مربوط به سؤال مشخص گردد در صورت عدم توافق سؤال کنندگان، نماینده آن ها توسط یکی از اعضاء هیات رئیسه به قید قرعه انتخاب خواهد شد.

تبصره ۵- سؤال می تواند شامل اجزاء متعدد باشد.

تبصره ۶- با تغییر وزیر، سؤالاتی که به تشخیص کمیسیون تخصصی، مربوط به عملکرد فردی وزیر است از دستور کار خارج می شود و گزارش آن به هیات رئیسه ارائه می گردد.

ماده ۲۰۹- چنانچه در هر دوره مجلس، سه بار با رای اکثریت نمایندگان حاضر سؤالات نمایندگان از هر وزیر وارد تشخیص داده شود طرح استیضاح وزیر در صورت رعایت مفاد اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی و آیین نامه داخلی در دستور کار مجلس قرار خواهد گرفت.

ماده ۲۱۰- براساس اصل هشتاد و هشتم (۸۸) قانون اساسی، در صورتی که حداقل یک چهارم کل نمایندگان بخواهند درباره یک یا چند وظیفه رئیس جمهور سؤال کنند، باید سؤال یا سؤالات خود را به طور صریح و روشن و مختصر همگی امضاء و به رئیس مجلس تسلیم نمایند. رئیس مجلس موضوع را در اسرع وقت به کمیسیون های تخصصی مربوط، ارجاع می نماید. هر کمیسیون موظف است حداکثر ظرف یک هفته با حضور نماینده معرفی شده رئیس جمهور به آن کمیسیون و نماینده منتخب سؤال کنندگان تشکیل جلسه دهد. در این جلسه نماینده رئیس جمهور پاسخ مقتضی را از طرف رئیس جمهور ارائه خواهد نمود تا به نمایندگان سؤال کننده گزارش شود.

پس از یک هفته از طرح سؤال در کمیسیون یا کمیسیون ها چنانچه هنوز حداقل یک چهارم کل نمایندگان مجلس از سؤال خود منصرف نشده باشند رئیس مجلس موظف است در اولین جلسه سؤال یا سؤالات آنان را قرائت و فوراً برای رئیس جمهور ارسال کند. این سؤال یا سؤالات ظرف چهل و هشت ساعت تکثیر و در دسترس نمایندگان قرار می گیرد.

تبصره ۱- تعداد سؤالات نباید از پنج سؤال بیشتر باشد.

تبصره ۲- پس از ارسال سؤال یا سؤالات برای رئیس جمهور، کاهش امضاء ها سبب خروج سؤال یا سؤالات از دستور نمی گردد.

ماده ۲۱۱- رئیس جمهور موظف است ظرف یک ماه از تاریخ دریافت سؤال یا سؤالات، در جلسه علنی مجلس حضور یابد و به سؤال یا سؤالات مطروحه نمایندگان پاسخ گوید مگر با عذر موجه با تشخیص مجلس شورای اسلامی. مدت طرح سؤال یا سؤالات از طرف نمایندگان منتخب سؤال کنندگان حداکثر سی دقیقه و مدت پاسخ رئیس جمهور حداکثر یک ساعت است که طرفین می‌توانند وقت خود را به دو بخش تقسیم نمایند. در این صورت همه سؤالات و پاسخ‌ها در بخش اول وقت هر یک از دو طرف بیان می‌شود و در بخش دوم ابهامات سؤال کنندگان و پاسخ‌های رئیس جمهور مطرح می‌گردد.

تبصره - پس از این مرحله، درباره پاسخ رئیس جمهور به هر یک از سؤالات از نظر قانع کننده بودن به صورت جداگانه رای‌گیری می‌شود. چنانچه اکثریت نمایندگان حاضر در جلسه از پاسخ رئیس جمهور به سؤالی قانع نشده باشند و موضوع مورد سؤال، نقض قانون و یا استنکاف از قانون محسوب شود، آن سؤال به قوه قضائیه ارسال می‌شود.

دوم- تحقیق و تفحص

ماده ۲۱۲ - هرگاه نماینده ای، تحقیق و تفحص در هر یک از امور کشور را لازم بداند تقاضای خود را به صورت کتبی به هیات رئیسه مجلس تسلیم نموده و هیات رئیسه ظرف چهار و هشت ساعت آن را به کمیسیون تخصصی ذی‌ربط جهت رسیدگی ارجاع می‌نماید.

کمیسیون موظف است حداکثر ظرف دو هفته از تاریخ وصول، اطلاعاتی را که در این زمینه کسب نموده در اختیار متقاضی یا متقاضیان قرار دهد. در صورتی که متقاضی یا متقاضیان، اطلاعات کمیسیون را کافی تشخیص ندهند، کمیسیون موظف است ظرف یک هفته از متقاضی یا متقاضیان و بالاترین مقام دستگاه اجرائی ذی‌ربط دعوت به عمل آورد و دلایل ضرورت تحقیق و تفحص و نظرات مقام فوق‌الذکر را استماع نماید و تا مدت ده روز گزارش خود را مبنی بر تصویب یا رد تقاضای تحقیق و تفحص به هیات رئیسه مجلس ارائه دهد.

این گزارش خارج از نوبت در دستور هفته بعد مجلس قرار می‌گیرد و پس از توضیح سخنگو کمیسیون و صحبت نماینده متقاضی تحقیق و تفحص هر کدام حداکثر به مدت ده دقیقه، گزارش کمیسیون بدون بحث به رای گذاشته خواهد شد. در صورت تصویب انجام تحقیق و تفحص، موضوع به همان کمیسیون تخصصی ذی‌ربط جهت رسیدگی ارجاع می‌گردد. کمیسیون موظف است در مدت بیست روز اعضاء هیات تحقیق و تفحص را که حداقل یازده و حداکثر پانزده نفر خواهند بود از بین نمایندگان تعیین و به رئیس مجلس جهت صدور ابلاغ معرفی نماید. چنانچه متقاضیان تحقیق و تفحص کمتر از پنج نفر باشند کلیه آنان عضو هیات خواهند بود، در غیر این صورت حداقل پنج نفر از اعضاء هیات از میان متقاضیان تحقیق و تفحص انتخاب خواهند شد.

اعضاء هیات از میان خود یک رئیس، دو نایب رئیس و یک منشی انتخاب می‌کنند. هیات حداکثر در مدت یک ماه پس از پایان مهلت تحقیق و تفحص، گزارش خود را به کمیسیون تسلیم می‌نماید. کمیسیون موظف است ظرف یک ماه گزارش هیات را در جلسه مشترک اعضاء کمیسیون و هیات مطرح و گزارش نهایی را جهت قرائت در مجلس برای مدت نیم ساعت تنظیم و پس از تصویب به هیات رئیسه ارسال نماید. قبل از رای‌گیری در رابطه با گزارش نهایی، وزیر یا مقام مسؤول از عملکرد خود دفاع خواهد نمود. هیات رئیسه موظف است گزارش کمیسیون را در دستور هفته بعد کاری مجلس قرار دهد تا توسط سخنگو کمیسیون قرائت گردد.

تبصره ۱ - موضوع تحقیق و تفحص با تشخیص هیات رئیسه باید صریح و قابل رسیدگی باشد.

تبصره ۲ - هیات تحقیق و تفحص می‌تواند از کارشناسان مورد وثوق با تایید هیات رئیسه مجلس استفاده نماید. هیات رئیسه موظف است تنخواه مورد درخواست هیات را در اختیار رئیس هیات قرار دهد تا براساس تصمیمات هیات هزینه و با تایید هیات رئیسه به هزینه قطعی منظور شود.

تبصره ۳ - چنانچه وزیر یا بالاترین مقام دستگاه مورد تحقیق و تفحص تغییر کرده باشد و تحقیق و تفحص مربوط به عملکرد دوران مسؤولیت آنان باشد باید امکان دسترسی آن‌ها به اسناد و مدارک جهت پاسخگویی فراهم گردد.

تبصره ۴ - کلیه مکاتبات هیات با امضای رئیس هیات و درغیاب او نایب رئیس معتبر خواهد بود.

تبصره ۵ - کمیسیون موظف است همزمان با ارائه گزارش نهایی به هیات رئیسه، کلیه اسناد، مدارک و پرونده‌های تحقیق و تفحص و یک نسخه از گزارش نهایی را به کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی جهت اقدام قانونی و نیز حفظ و بایگانی اسناد ارسال نماید.

تبصره ۶ - ارائه و انتشار هرگونه اطلاعات مربوط به تحقیق و تفحص به هر شکل و عنوان از طرف اشخاص حقیقی و حقوقی و اعضاء هیات تحقیق و تفحص تا زمان چاپ گزارش جهت قرائت در صحن علنی ممنوع می‌باشد.

تبصره ۷- تحقیق و تفحص مجلس شامل شورای نگهبان، مجلس خبرگان رهبری، مجمع تشخیص مصلحت نظام و پرونده های جریانی مراجع قضائی و امور ماهیتی قضائی نمی شود و در مورد دستگاه هایی که زیر نظر مقام معظم رهبری هستند با اذن معظم له امکان تحقیق و تفحص توسط مجلس وجود دارد.

تبصره ۸- مهلت انجام تحقیق و تفحص شش ماه از تاریخ صدور ابلاغ اعضاء هیات توسط رئیس مجلس می باشد. در صورت ضرورت با درخواست هیات و تصویب هیات رئیسه مجلس تا شش ماه دیگر قابل تمدید می باشد.

ماده ۲۱۳- در صورتی که جلسه مشترک هیات تحقیق و تفحص و کمیسیون تخصصی تخلفات موضوع تحقیق را مهم و مسؤول دستگاه یا سازمان را مقصر تشخیص دهد، طرح استیضاح وزیر مربوطه در صورت رعایت مفاد اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی در دستورکار مجلس قرار خواهد گرفت. هیات رئیسه موظف است در اولین جلسه علنی موضوع استیضاح را اعلام وصول و حداکثر تا مدت ده روز در دستور جلسه علنی قرار دهد در این صورت سخنگو کمیسیون حداکثر به مدت نیم ساعت گزارش می دهد و سپس طبق مواد مربوط به استیضاح عمل خواهد شد.

ماده ۲۱۴- در صورتی که در گزارش کمیسیون، تخلف احراز و درخواست تعقیب شود متخلف توسط هیات رئیسه مجلس حسب مورد به قوه قضائیه یا مراجع رسیدگی به تخلفات اداری معرفی می شود تا خارج از نوبت تقاضای کمیسیون را مورد رسیدگی قرار داده و نتیجه آن را به کمیسیون اعلام نماید.

تبصره- در صورت ارجاع گزارش به قوه قضائیه، کمیسیون موظف است خلاصه گزارش را که در آن موضوع تخلف، نوع جرم، دلایل توجه اتهام به متهم و مستندات قانونی مشخص شده است، تهیه نماید. این گزارش در یکی از شعب دادگاه رسیدگی به امور کیفری تهران طبق مقررات به صورت خارج از نوبت مورد رسیدگی قرار می گیرد و حداکثر ظرف سه ماه رای مقتضی صادر می شود.

ماده ۲۱۵- مسؤولان دستگاه مورد تحقیق و تفحص و کلیه دستگاه های اجرائی، قضائی و نهاد های انقلاب اسلامی موظف به فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مورد نیاز هیات و در اختیار گذاردن اطلاعات و مدارک درخواستی هیات می باشند و در صورت عدم همکاری، مسؤولان دستگاه ذی ربط متخلف و مجرم محسوب می گردند و با شکایت هیات تحقیق و تفحص، مورد تعقیب قضائی قرار خواهند گرفت.

مبحث دوم- نمایندگان ناظر در مجامع، هیات ها و شورا ها

ماده ۲۱۶- نحوه انتخاب نمایندگان ناظر برای عضویت و شرکت در جلسات مجامع، هیات ها و شورا های مذکور در قوانین و چگونگی اجرای وظایف نظارتی آن ها به شرح زیر است:

۱- برای انتخاب ناظران کمیسیونهای تخصصی و یا مجلس شورای اسلامی، کمیسیون ذی ربط موظف است حداقل به تعداد دو برابر مورد نیاز از نمایندگان داوطلب واجد شرایط را به مجلس معرفی نماید تا مجلس نسبت به انتخاب تعداد مورد نیاز اقدام کند.

۲- نمایندگان هر استان، نماینده منتخب خود را از بین نمایندگان همان استان برای شرکت در مجامع و شورا های استانی تعیین و به کمیسیون ذی ربط اعلام می نماید تا به مجلس شورای اسلامی برای انتخاب معرفی شود.

۳- مدت عضویت نمایندگان ناظر تابع قانون ذی ربط است و در صورت عدم تعیین زمان در قانون، یک سال می باشد.

۴- دستگاه های ذی ربط مکلفند دعوتنامه و دستور جلسه را به همراه گزارش توجیهی حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسه به نماینده ناظر و همچنین معاونت نظارت مجلس ارسال نمایند.

۵- معاونت نظارت موظف است حداقل بیست و چهار ساعت قبل از تشکیل جلسه، گزارش توجیهی خود را درباره دستور جلسه به نماینده ناظر ارائه نماید.

۶- نماینده ناظر، عضو و تابع ضوابط مجمع یا هیات یا شورا و از نظر حق رای تابع قانون ذی ربط است.

۷- نماینده ناظر موظف است در کلیه جلسات ذی ربط شرکت نماید و حداکثر ظرف یک هفته پس از تشکیل جلسه، گزارش کتبی خود درباره موضوعات مطروحه در جلسه و تصمیمات متخذه و نیز رعایت آیین نامه داخلی آن جلسه و همچنین دیگر نقطه نظرات خود را

به کمیسیون ذی‌ربط و معاونت نظارت ارائه نماید. رؤسای کمیسیون‌ها مکلفند گزارش ناظر را بررسی و ارزیابی نظارتی خود را ظرف یک هفته برای پیگیری به معاونت نظارت اعلام نمایند.

۸- معاونت نظارت موظف است گزارش نماینده ناظر و کمیسیون را بررسی و نظرات خود را حسب مورد به رئیس مجلس، دستگاه مربوط، دیوان محاسبات، کمیسیون ذی‌ربط و نماینده ناظر اعلام نماید.

۹- معاونت نظارت موظف است عدم شرکت نماینده ناظر در جلسات را به رئیس مجلس اعلام کند.

۱۰- حضور نماینده ناظر در جلسات موضوع این ماده مأموریت اداری محسوب می‌گردد. نماینده ناظر به تشخیص رئیس کمیسیون ذی‌ربط با غیبت غیرموجه در سه جلسه متوالی یا پنج جلسه غیرمتوالی مستعفی شناخته می‌شود. کمیسیون مکلف است نسبت به انتخاب فرد جدید طبق این آیین‌نامه اقدام نماید.

۱۱- هر نماینده به عنوان ناظر به طور همزمان فقط می‌تواند حداکثر در دو مجمع، هیات یا شورای غیراستانی عضویت داشته باشد.

ماده الحاقی ۲- معاونت نظارت مجلس موظف است حداکثر تا پایان اردیبهشت هر سال گزارشی از اقدامات نظارتی مجلس شورای اسلامی در سال قبل را تهیه و به هیات رئیسه ارسال کند تا در صورت صلاحدید در جلسه علنی قرائت شود.

ماده ۲۱۷- معاونت نظارت مجلس موظف است حداکثر تا پایان اردیبهشت هر سال گزارشی از اقدامات نظارتی مجلس شورای اسلامی در سال قبل را تهیه و به هیات رئیسه ارسال کند تا در صورت صلاحدید در جلسه علنی قرائت شود.

نحوه رسیدگی دیوان محاسبات به اجرای بودجه سالیانه کل کشور

ماده ۲۱۸- براساس اصول پنجاه و چهارم (۵۴) و پنجاه و پنجم (۵۵) قانون اساسی، نظارت مجلس شورای اسلامی بر اجرای بودجه سالیانه کل کشور برعهده دیوان محاسبات کشور است که زیر نظر مجلس شورای اسلامی می‌باشد.

سازمان و اداره امور آن به موجب قانون خاص می‌باشد.

ماده ۲۱۹- رئیس دیوان محاسبات کشور موظف به اجرای موارد زیر است:

۱- گزارش تفریغ بودجه سالانه کشور را حداکثر تا پایان دی ماه سال بعد تهیه و برای رسیدگی به مجلس شورای اسلامی تسلیم نماید.

۲- پیشنهاد بودجه سالانه دیوان محاسبات را تا پایان شهریور ماه هر سال و گزارش تفریغ بودجه سالانه دیوان را تا پایان شهریور ماه سال بعد تهیه و برای رسیدگی به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات تسلیم نماید.

۳- در اجرای وظایف نظارتی مجلس شورای اسلامی پاسخ درخواست‌های رئیس مجلس، رؤسای کمیسیون‌ها، نمایندگان مجلس، هیات‌های تحقیق و تفحص و معاونت نظارت را که به صورت مکتوب دریافت می‌نماید در چهارچوب قانون دیوان محاسبات کشور تهیه و به صورت رسمی تسلیم نماید.

تبصره ۱- رئیس دیوان هنگام تقدیم گزارش تفریغ بودجه سالانه کشور حداکثر به مدت یک ساعت درباره آن در جلسه علنی توضیح می‌دهد. هیات رئیسه گزارش کامل تفریغ بودجه را به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات به عنوان کمیسیون اصلی و بخش‌های مرتبط با کمیسیون‌های دیگر را به عنوان کمیسیون فرعی ارجاع می‌نماید تا حداکثر ظرف یک ماه گزارش خود را به کمیسیون اصلی تقدیم نمایند. کمیسیون اصلی موظف است حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ تسلیم گزارش به مجلس با توجه به گزارش کمیسیون‌های فرعی و اخذ توضیحات از دستگاه‌های اجرائی، گزارش بررسی نهائی خود را تهیه و به هیات رئیسه تسلیم نماید. این گزارش خارج از نوبت در دستور هفته بعد مجلس قرار می‌گیرد و قرائت می‌شود.

تبصره ۲- کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات موظف است کلیه گزارش‌های واصله از دیوان محاسبات را بررسی و نتیجه آن را به اطلاع نمایندگان برساند.

تبصره ۳- رئیس دیوان محاسبات موظف است چگونگی برخورد با متخلفین و پیگیری قانونی موارد تخلف را برای رئیس مجلس گزارش نماید.

مبحث چهارم - استیضاح

اول - استیضاح وزیران

ماده ۲۲۰ - نمایندگان مجلس می‌توانند، با در نظر گرفتن اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی، وزیر یا هیات وزیران را استیضاح کنند. استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس است که به امضای حداقل ده نفر از نمایندگان برسد.

ماده ۲۲۱ - در استیضاح باید موضوع به صورت صریح و با ذکر مورد یا موارد، معین شود و به صورت کتبی تنظیم و به هیات رئیسه تسلیم گردد. هیات رئیسه موظف است بلافاصله طرح استیضاح را به کمیسیون تخصصی ذی‌ربط ارجاع نماید. کمیسیون مکلف است حداکثر ظرف یک هفته ضمن اطلاع رسانی به استیضاح کنندگان و دعوت کتبی وزیر مربوطه موارد استیضاح را بررسی نماید. پس از مدت مذکور در صورتی که حداقل ده نفر از امضاء کنندگان استیضاح از طرح آن منصرف نشوند استیضاح در اولین جلسه علنی طرح می‌شود و پس از طرح استیضاح در جلسه علنی کاهش امضای نمایندگان تأثیری در مطرح شدن استیضاح ندارد و وزیر موظف است ظرف ده روز در مجلس حاضر شود هیات رئیسه در همان روز متن استیضاح را برای وزیر یا وزیران مورد استیضاح ارسال و همزمان چاپ و بین نمایندگان توزیع کند.

تبصره ۱ - علاوه بر امضاء کنندگان استیضاح، سایر نمایندگان می‌توانند تا قبل از طرح استیضاح در جلسه علنی استیضاح را امضاء نمایند.

تبصره ۲ - هیات رئیسه موظف است در روز برگزاری استیضاح، متن استیضاح و نام آخرین متقاضیان استیضاح را چاپ و توزیع نماید.

تبصره ۳ - پس از طرح استیضاح در جلسه علنی، فقط در صورتی استیضاح از دستور کار مجلس خارج می‌شود که تعداد متقاضیان استیضاح به کمتر از ده نفر کاهش یابد. در این صورت می‌توانند دلایل خود را توسط نماینده منتخب خود ظرف پنج دقیقه در جلسه علنی مطرح نمایند. پس از این مرحله چنانچه وزیر درباره استیضاح درخواست صحبت بنماید، با تقاضای کتبی و موافقت رئیس مجلس می‌تواند حداکثر ده دقیقه در جلسه علنی صحبت کند.

ماده ۲۲۲ - چنانچه استیضاح نمایندگان مرتبط به حوزه فعالیت نهاد های انقلابی باشد که از بودجه دولت استفاده می‌نمایند و قانوناً وابسته به قوه مجریه می‌باشند، آن استیضاح خطاب به رئیس جمهور یا وزیری که نهاد مورد بحث در حوزه مسئولیت او قرار گرفته است، خواهد بود.

ماده ۲۲۳ - وزیر یا هیات وزیران موظفند ظرف ده روز پس از طرح استیضاح، در مجلس حاضر شوند و توضیحات لازم را بدهند، تعیین وقت استیضاح در مهلت مقرر با پیشنهاد وزیر یا هیات وزیران و تصویب هیات رئیسه مجلس در دستور هفتگی قرار می‌گیرد. حضور وزیر یا هیات وزیران در این وقت مقرر الزامی است.

ماده ۲۲۴ - در جلسه استیضاح، پس از بیانات استیضاح کنندگان، رئیس جمهور می‌تواند به دفاع از وزیر یا وزیران مورد استیضاح بپردازد، همچنین وزیر یا وزیران مورد استیضاح نیز می‌توانند به دفاع از خود بپردازند. حداکثر وقت دفاع از استیضاح برای رئیس جمهور یا چند وزیر پنج ساعت و برای یک وزیر سه ساعت خواهد بود.

تبصره ۱ - وزیر یا وزیران مورد استیضاح می‌توانند حداکثر یک ساعت از وقت دفاع خود را در اختیار یک یا دو نفر از نمایندگان موافق قرار دهند.

تبصره ۲ - بیانات استیضاح کنندگان و پاسخ آن‌ها در یک یا چند جلسه باید به طور متوالی صورت گیرد.

تبصره ۳ - استیضاح کنندگان مجاز نخواهند بود در ضمن ارائه دلائل و توضیحات خود، موضوعات دیگری را که به مورد استیضاح مربوط نیست مورد بحث قرار دهند.

ماده ۲۲۵ - پس از پاسخ وزیر یا وزیران مورد استیضاح و یا پاسخ رئیس جمهور از طرف هیات وزیران مورد استیضاح، حداکثر دو نفر از نمایندگان استیضاح کننده حق دارند توضیحات تکمیلی بدهند، به شرطی که صحبت هر کدام از ربع ساعت تجاوز ننماید. رئیس جمهور می‌تواند حداکثر یک ساعت به دفاع از هیات وزیران بپردازد و وزیر مورد استیضاح هم می‌تواند حداکثر نیم ساعت مجدداً از خود دفاع کند.

ماده ۲۲۶ - پس از انجام استیضاح، رئیس جلسه عدم اعتماد وزیر یا وزیران را به رای می‌گذارد.

ماده ۲۲۷- در صورتی که وزیر یا هیات وزیران مورد استیضاح در مجلس حاضر نشوند، استیضاح‌کنندگان مطالب خود را بیان می‌کنند و رئیس جلسه اعلام اخذ رای عدم اعتماد می‌کند.

ماده ۲۲۸- هنگامی که استیضاح در دستور مجلس است به هیچ وجه نمی‌توان دستور را تغییر داد مگر در موارد طرح‌ها و لوایح سه فوریتی.

دوم- استیضاح و عدم کفایت رئیس جمهور

ماده ۲۲۹- براساس اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی نمایندگان مجلس می‌توانند رئیس جمهور را در مقام اجرای وظایف مدیریت قوه مجریه و اداره امور اجرایی کشور مورد استیضاح قرار دهند. این استیضاح وقتی قابل طرح است که حداقل به امضای یک سوم نمایندگان برسد.

ماده ۲۳۰- تقاضای استیضاح رئیس جمهور که باید با ذکر موارد صریح و روشن و مستدل باشد، به رئیس مجلس داده می‌شود. این تقاضا باید در اولین جلسه قرائت شود و ضمن چاپ و توزیع بین نمایندگان برای رئیس جمهور ارسال گردد. در این صورت، رئیس جمهور باید ظرف یکماه در مجلس حاضر شود و در خصوص مسائل مطرح شده توضیحات کافی بدهد.

ماده ۲۳۱- حداکثر وقت برای مذاکره موافقین و مخالفین پنج ساعت است که به تساوی و متناوباً انجام می‌شود. مدت صحبت برای هر یک از موافقین و مخالفین استیضاح حداکثر نیم ساعت خواهد بود که با رای مجلس تا یک ساعت قابل تمدید می‌باشد.

ماده ۲۳۲- وقت برای توضیحات و پاسخ‌های رئیس جمهور جمعاً پنج ساعت می‌باشد. رئیس جمهور می‌تواند قسمتی از وقت خود را به نمایندگان موافق واگذار کند. این وقت اضافه بر فرصتی است که به موجب ماده قبل به آنان تعلق می‌گیرد.

ماده ۲۳۳- در صورتی که پس از بیانات نمایندگان موافق و مخالف و پاسخ رئیس جمهوری اکثریت دو سوم کل نمایندگان، به عدم کفایت رئیس جمهور رای دادند، مراتب جهت اجرای بند ده (۱۰) اصل یکصد و دهم (۱۱۰) قانون اساسی به اطلاع مقام رهبری می‌رسد. این رای گیری مخفی و باورقه خواهد بود.

ماده ۲۳۴- هرگاه حداقل ده نفر از نمایندگان و یا هرکدام از کمیسیون‌ها، عدم رعایت شؤونات و نقض یا استنکاف از اجراء قانون یا اجراء ناقص قانون توسط رئیس جمهور و یا وزیر و یا مسؤولین دستگاه‌های زیرمجموعه آنان را اعلام نمایند، موضوع بلافاصله از طریق هیات رئیسه جهت رسیدگی به کمیسیون ذی‌ربط ارجاع می‌گردد. کمیسیون حداکثر ظرف مدت ده روز موضوع را رسیدگی و در صورت وارد بودن با اظهار نظر صریح، گزارش خود را از طریق هیات رئیسه به مجلس ارائه می‌دهد.

تبصره ۱- چنانچه نظر مجلس بر تایید گزارش باشد موضوع جهت رسیدگی به قوه قضائیه و سایر مراجع ذی صلاح ارسال می‌شود تا خارج از نوبت و بدون تشریفات دادرسی رسیدگی نمایند.

تبصره ۲- در صورتی که مجلس در مورد رئیس جمهور یا هر یک از وزیران سه نوبت رای به وارد بودن گزارش بدهد طرح استیضاح در صورت رعایت مفاد اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی در دستور کار مجلس قرار خواهد گرفت.

ماده ۲۳۴ مکرر- هر یک از کمیسیون‌های، گزارش موضوع مرتبط با مواد (۲۱۱)، (۲۱۴) و (۲۳۴) این قانون را پس از تصویب در مجلس تهیه و فوراً از طریق هیات رئیسه حسب مورد به قوه قضائیه به صورت خارج از نوبت مورد رسیدگی ارسالی به قوه قضائیه به صورت خارج از نوبت مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. معاونت نظارت مجلس ملزم به پیگیری اداری موارد مذکور است و گزارش پرونده‌ها را هر سه ماه یکبار به اطلاع نمایندگان میرساند.

تبصره ۱۵- موارد مذکور در مواد (۲۱۵) و (۲۳۴) این قانون طبق ماده (۵۷۶) قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم-تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

عزل یا برکناری مقاماتی که در قانون اساسی احکام خاصی داد، مطابق همان قانون اقدام می‌شود.

تبصره ۲- گزارش ماده (۲۳۴) در مورد رئیس جمهور، بر اساس بند (۱۰) اصل یکصد و دهم (۱۱۰) قانون اساسی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

مبحث پنجم- گزارش رئیس جمهوری و وزرا به مجلس شورای اسلامی

ماده ۲۳۵- رئیس جمهور و هر یک از وزرا موظف هستند در مردادماه هر سال براساس برنامه های ارائه شده در زمان تشکیل دولت و اخذ رای اعتماد وزرا اسناد و قوانین بالادستی و شاخص های عملکردی متناسب با حوزه وظایف خود، که هیات رئیسه مجلس تعیین می کند، گزارش عملکرد سال گذشته و برنامه سال آینده خود را به صورت کمی و مقایسه ای به مجلس شورای اسلامی تقدیم کنند.

ماده ۲۳۶- گزارش مذکور پس از اعلام وصول، ظرف مدت چهار و هشت ساعت چاپ می شود و در اختیار نمایندگان قرار می گیرد و همزمان توسط رئیس مجلس مطابق با ماده (۱۴۵) آیین نامه داخلی جهت بررسی به کمیسیون یا کمیسیون های ذی ربط، معاونت نظارت و مرکز پژوهش های مجلس ارجاع می شود. کمیسیون اصلی موظف است پس از وصول گزارش ها نسبت به بررسی و جمع بندی آن اقدام و ظرف مدت یک ماه گزارش نهائی را به هیات رئیسه ارائه کند تا خارج از نوبت در دستور کار مجلس قرار گیرد.

تبصره- چنانچه نماینده یا نمایندگان سؤال کننده چهار و هشت ساعت قبل از زمان حضور وزیر درخواست تعویق بررسی سؤال خود را مکتوب به کمیسیون ذی ربط ارائه کنند، کمیسیون می تواند بررسی سؤال را فقط برای یک بار حداکثر به مدت یک ماه به تعویق بیندازد.

ماده ۲۳۷- در جلسه علنی، گزارش هر کمیسیون در مورد عملکرد رئیس جمهور یا وزیر مربوط همراه با توضیحات لازم توسط سخنگو به مدت بیست دقیقه و اظهارات دو مخالف هر یک به مدت ده دقیقه استماع می شود. سپس حسب مورد، رئیس جمهور برای دفاع از عملکرد خود حداکثر سی دقیقه و هر یک از وزرا حداکثر بیست دقیقه فرصت صحبت دارند.

ماده ۲۳۸- پس از ارائه گزارش کمیسیون، در مورد اقناع نمایندگان از عملکرد وزیر مربوط رای گیری به صورت مخفی با ورقه به عمل می آید. چنانچه عملکرد هر یک از وزرا به تایید مجلس نرسید، طرح استیضاح با رعایت اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی و قانون آیین نامه داخلی در دستور کار مجلس قرار میگیرد.

مبحث ششم- سایر مقررات

ماده ۲۳۹- هیات رئیسه مجلس موظف است پس از تصویب قوانین مربوط به اصلاح آیین نامه داخلی، اقدام لازم را جهت اعمال مصوبات در متن آیین نامه، تعیین شماره مواد و تبصره های الحاقی و اصلاح شماره آن ها به عمل آورد و با کسب نظر کمیسیون آیین نامه داخلی چاپ و توزیع نماید.

ماده ۲۴۰- مصوبات مربوط به آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی بلافاصله پس از تصویب نهائی لازم الاجراء و از شمول ماده (۲) قانون مدنی مستثنی است.

ماده ۲۴۱- کلیه قوانین و مقررات دیگر در خصوص آیین نامه داخلی مجلس لغو می گردد.

